

บทที่ ๔

การสุขาภิบาล

ปัจจุบันนี้สาเหตุสำคัญเฉพาะหน้าที่ทำให้ราษฎรเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก อันได้เกิดเป็นปัญหาใหญ่ของทางการสาธารณสุขคือ โรคติดต่อที่เกิดจากการสุขาภิบาลไม่ดี หรือโรคที่เกิดจากความไม่สะอาดนั่นเอง โรคดังกล่าวนี้ได้แก่โรคบิด ไข้รากสากน้อย ไข้รากสากเทียม โรคท้องร่วง อันเกิดจากโรคลำไส้อักเสบ โรคเหล่านี้ปรากฏอยู่ในบัญชีสาเหตุตายที่สำคัญของปี พ.ศ. ๒๕๐๑ - ๒๕๐๕ ทั้งสิ้น สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๐๕ นั้น มีอัตราการตายของโรคเหล่านี้รวมกันถึง ๔๔.๒ ต่อ ๑๐๐,๐๐๐ ของประชากร หรือมีจำนวนตายทั้งสิ้นประมาณ ๓๑,๖๐๐ คน *

ฉะนั้น การสุขาภิบาลที่ดีย่อมมีบทบาทในการช่วยชีวิตประชาชนให้รอดพ้นจากความตายได้ ในสมัยก่อนการดำเนินงานเกี่ยวกับการสุขาภิบาลเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เฉพาะกิจหรือราษฎร ไม่มีความเข้าใจหรือสนใจในกิจกรรมเหล่านี้เลย จึงทำให้กิจกรรมนี้ไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาเทศบาลได้ใช้วิธีชักจูงและส่งเสริมให้ประชาชนเฝ้าระวังถึงอันตรายที่เกิดจากการสุขาภิบาลไม่ดี ตลอดจนเฝ้าระวังการยอมรับแก่ประชาชน แม่บ้านและเด็กนักเรียนให้รู้จักและปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะเพิ่มขึ้น จึงทำให้กิจกรรมด้านนี้ก้าวหน้าขึ้นพอสมควร แต่ก็ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เพราะยังคงปรากฏว่ามีผู้ป่วยเพราะโรคลำไส้ไม่ใช้อยู่ถึง ๒๐ % ของจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ทั้งหมดและทุก ๆ ๑๐ คนของพลเมืองจะมีผู้ป่วยเป็นโรคติดต่อจากการสุขาภิบาลไม่ดีโรคใดโรคหนึ่ง หรือหลายโรครวมกันเสียกว่า ๖ คน ^๒

* ประชุม อินทร์ทรัพย์ "การพัฒนาอนามัยในตำบลควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ" (ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ คณะรัฐประศาสนศาสตร์) ทรนตร โรงพิมพ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๔ หน้า ๖๕๑

^๒ Ministry of Public Health, Village Health and Sanitation Project, Public Health in Thailand, Bangkok 1963, p 35.

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าประชาชนไทยกว่า ๔๐ % ยังคงอาศัยอยู่ตามชนบทและประมาณ ๔๑,๐๐๐ หมู่บ้าน ที่ยังมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ มีระดับภาวะโภชนาการต่ำ มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ แยกคองข้างแรนแค่น มีส่วนที่ไม่ถูกสุขลักษณะหรือไม่มีส่วนใช้เลยและมักจะมีการตายอุจจาระอยู่เรียวยาวทั่วไป ไช้นำจากแม่น้ำลำคลอง ห้วยบึงค่อม มีขยะมูลฝอยทิ้งอยู่เกลื่อนกลาด เป็นที่เพาะพันธุ์แมลงวันและเป็นที่อยู่ของหนู มีน้ำโสโครกขังเน่าส่งกลิ่นเหม็น เป็นต้น^๓

จากสภาพลักษณะของการสุขาภิบาลดังกล่าวนี้เอง เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ราษฎรเหล่านี้ส่วนมากมีสุขภาพไม่คอบสมบูรณ์และป่วยเป็นโรคติดต่อ และเนื่องจากราษฎรเหล่านี้เป็นผลิตผลโลกทรยศของประเทศ โรคติดต่อต่าง ๆ ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่บั่นทอนการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ไม่ให้ก้าวหน้าไปไกลเท่าที่ควร รัฐต้องเสียเงินเพื่อทำเนียบการป้องกันและรักษาโรคติดต่อ อันเกิดจากการสุขาภิบาลไม่ดีเป็นจำนวนมากทุกปี ฉะนั้น วิธีการที่จะทำลายสาเหตุให้เกิดโรคดังกล่าวให้ได้ผลโดยประหยัดและมีประสิทธิภาพถาวรที่สุดก็คือ การปรับปรุงสุขาภิบาลโดยวิธีการพัฒนาอนามัยของท้องถิ่นนั่นเอง

หน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านสุขาภิบาลของเทศบาลนครกรุงเทพนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เทศบาลนครกรุงเทพได้ทำการรวบรวมเอาหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสุขาภิบาล เพื่อจัดตั้งขึ้นเป็นกองเรียกว่า "กองสุขาภิบาล" ขึ้นอยู่กับฝ่ายสาธารณสุขและได้กำหนดหน้าที่ของกองไว้ดังนี้คือ^๔

๔.๑ การสุขาภิบาลทั่วไป

การสุขาภิบาลทั่วไปนี้หมายถึงการจัดทำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราเพื่อให้เราได้รับความสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ สิ่งสำคัญต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรานั้นได้แก่เรื่องน้ำ สุวมและบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ฉะนั้น การสุขาภิบาลทั่วไปนี้จึงหมายถึงการให้น้ำสะอาดใช้ การจัดให้มีส่วนที่ถูกสุขลักษณะ การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การควบคุมความสะอาดของตลาดและร้านค้า

^๓ ประชุม อินทร์พรหม หน้า ๖๕๔

^๔ ตามที่ปรากฏอยู่ใน "รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๓" ของฝ่ายสาธารณสุข เทศบาลนครกรุงเทพ

อาคาร การควบคุมการก่อสร้างอาคารให้ถูกต้องลักษณะ ตลอดจนการกำจัดเหตุน้ำค้างที่เกิดจาก
ชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม

๔.๑.๑ การควบคุมสุสานและฌาปนสถาน

กิจการด้านสุสานและฌาปนสถานนี้ เป็นกิจการที่กฎหมายเทศบาล พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้
บัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองและเทศบาลนครที่จะเลือกปฏิบัติได้^๕ ต่อมาในปี
พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมสุสานและฌาปนสถานพุทธ
ศักราช ๒๔๕๑ ในเขตท้องถิ่นตลอดทั่วราชอาณาจักร^๖ เพราะรัฐบาลได้ตระหนักดีถึงเรื่องนี้ว่า
มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสุขและความปลอดภัยของประชาชนด้วย

คำว่าสุสานและฌาปนสถาน ตามพระราชบัญญัติควบคุมสุสานและฌาปนสถานพุทธศักราช
๒๔๕๑ ได้วิเคราะห์หาคำไว้ดังนี้ "สุสานและฌาปนสถานสาธารณะ" หมายความว่าที่ซึ่งจัดขึ้นสำหรับ
เผา ฝัง หรือเก็บศพ สำหรับประชาชนทั่วไป แต่ไม่หมายถึงที่ซึ่งใช้สำหรับเก็บศพเช่นว่านั้นชั่วคราว
ในสถานพยายาส^๗

"สุสานและฌาปนสถานเอกชน" หมายความว่าที่ซึ่งจัดขึ้นสำหรับเผา ฝัง หรือเก็บศพ
ของตระกูลหรือครอบครัว หรือนิคมของตระกูลหรือครอบครัว แต่ไม่หมายถึงสิ่งซึ่งใช้เก็บศพเช่นว่า
นี้ในเคหะสถาน^๘

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการควบคุมสุสานและฌาปนสถานนี้ ได้แก่การ
ควบคุมในเรื่องการฝังศพ การเก็บและการเผาศพ โดยเฉพาะได้พึงเล็งในเรื่องสถานที่และ
วิธีการที่เอกชนดำเนินการว่ามีลักษณะผิดหรือหลักสุลักษณะหรือไม่ ฉะนั้น ผู้ที่ขออนุญาตจัดตั้ง
สุสานและฌาปนสถานหรือผู้ขออนุญาตเป็นผู้จัดการบำรุงรักษาสุสานและฌาปนสถาน ต้องได้รับการ
พิจารณาอนุญาตตามเทศบัญญัติและผู้ได้รับอนุญาตแล้วต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักการในประเทศ

^๕ พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. ๒๔๕๖ (มาตรา ๕๔ วรรคแรก)

^๖ พ.ร.ฎ. ให้ใช้ พ.ร.บ.ควบคุมสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. ๒๔๕๑ (ฉบับที่

๑๑) พ.ศ. ๒๔๕๖

^๗ พ.ร.บ.ควบคุมสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. ๒๔๕๑ (มาตรา ๔ วรรค ๔)

^๘ เรื่องเดียวกัน (มาตรา ๔ วรรค ๕)

บัญญัติเรื่องสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. ๒๔๕๕ ข้อ ๕ (๑) - (๖) และข้อ ๑๐ (๑) - (๖) ๘

บุคคลใดจะจัดตั้งสุสานและฌาปนสถานสาธารณะหรือสุสานและฌาปนสถานเอกชน ต้องจัดให้มีผู้จัดการบำรุงรักษาซึ่งต้องได้รับใบอนุญาตจากพนักงานท้องถิ่น แต่บุคคลเช่นว่านั้น จะขอรับใบอนุญาตเป็นผู้จัดการเสียเองก็ได้ ๑๐

บุคคลใดจะทำการเผาหรือฝังศพในที่แห่งใดเป็นพิเศษนอกจากสุสานและฌาปนสถานที่ได้รับอนุญาตแล้วนั้น ให้ยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตจากพนักงานท้องถิ่น ๑๑

บุคคลใดจะจัดตั้งสุสานและฌาปนสถานสาธารณะหรือสุสานและฌาปนสถานเอกชน ให้ยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตจากพนักงานดังกล่าว เพื่อใช้สถานที่นั้นเป็นสุสานและฌาปนสถาน ๑๒

กิจการค่านี้นี้เป็นกิจการที่กระทบกระเทือนต่อความผาสุกของประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันนี้ประชาชนในเขตเทศบาลนครกรุงเทพได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้สุสานและฌาปนสถานหลายแห่งซึ่งแต่เดิมอยู่ห่างไกลจากบ้านชุมชน แต่บัดนี้ได้ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีคนอยู่อาศัยหนาแน่น เนื่องจากการขยายของตัวเมือง และมีปัญหาหลายอย่างที่เป็นเหตุให้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงมีสุขภาพเสื่อมโทรมจนบางครั้งได้มีการร้องทุกข์ในเรื่องเหตุเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นเหม็นในการเผาศพ ซึ่งเหตุเดือดร้อนดังกล่าวนี้นับวันแต่จะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากยิ่ง ๆ ขึ้น

ฉะนั้น เทศบาลนครกรุงเทพ จึงได้มีนโยบายบางประการพิจารณาอนุญาตให้ก่อสร้างสุสานและฌาปนสถานขึ้นใหม่ในเขตบ้านชุมชน ซึ่งได้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๐๓ ๑๓ ส่วนผู้ที่ได้รับอนุญาตเป็นผู้จัดตั้งสุสานและฌาปนสถาน ผู้ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้จัดการบำรุงรักษาสุสานและฌาปนสถานก็ดี จะต้องยื่นคำร้องขอต่ออาญาใบสำคัญทุก ๆ ๓ ปี และการพิจารณาต่อ

๘ ฝ่ายสาธารณสุข "รายงานประจำปี ๒๔๐๓" หน้า ๖๔

๑๐ พ.ร.บ.ควบคุมสุสาน ฯ มาตรา ๗

๑๑ เรื่องเดียวกัน มาตรา ๔

๑๒ เรื่องเดียวกัน มาตรา ๖

๑๓ รายงานประจำปี ๒๔๐๓ หน้า ๗๐

อายุใบอนุญาตนี้ เจ้าพนักงานสาธารณสุขจะต้องตรวจสอบสถานที่บัง เมา หรือเก็บศพ เมื่อเห็นว่า สถานที่ถูกต้องตามเทศบัญญัติและเหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน จึงจะเสนอเจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการต่อไปได้

การขออนุญาตฝังศพ

งานสาธารณสุขของเทศบาลนครกรุงเทพมหานครจำกัดอยู่เพียงเพื่อบริการให้แก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่ยังไม่ครอบคลุมไปจนถึงผู้ที่ได้เสียชีวิตลงแล้ว หากญาติมิตรหรือมีผู้ไปขอร้องให้เทศบาลช่วยจัดการให้

ในเรื่องบุคคลที่ถึงแก่กรรมนี้ เทศบาลได้ช่วยเหลือในกรณีการดำเนินการเกี่ยวกับศพ อาทิเช่น นำศพของผู้ตายไปเก็บไว้ยังห้องเย็นเก็บศพของโรงพยาบาล เพื่อรอญาติที่จะไปขอรับ หรือให้ทางโรงพยาบาลจัดการให้โดยอำนวยความสะดวกและให้เป็นที่ตามความประสงค์ของ เจ้าภาพหรือครอบครัวผู้ตาย และถ้าหากศพใด ญาติไม่ทราบหรือไม่ได้ไปติดต่อขอรับ ในวันถึงแก่กรรม เจ้าหน้าที่จะได้นำศพเก็บใส่ในตู้ที่ใช้เครื่องทำความเย็นจัด เพื่อป้องกันมิให้ศพเน่า การเก็บศพนี้จะเก็บไว้นานพอสมควรจนเป็นที่แน่ใจว่าจะไม่มีญาติพี่น้องไปขอรับแล้ว จึงจะจัดศพนั้นลงไปยังสุสานวัดคอนทอปไป^{๑๔}

นอกจากนี้บางรายเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลยังได้ให้ความช่วยเหลือติดต่อแจ้งเรื่องมรณกรรมและขอให้จัดการบริการดังกล่าวนี้แล้ว เทศบาลนครกรุงเทพโดยเห็นว่าควรได้ขยายกิจการด้านนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันเป็นการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยขยายกิจการแก่ประชาชนที่ถึงแก่กรรมทั้งในโรงพยาบาลและนอกโรงพยาบาลไปจนถึงชั้นจัดการศพให้เป็นที่เรียบร้อย คือมีการประกอบพิธีของทางศาสนาและจัดการตามประเพณีนิยมให้อีกด้วย

สาเหตุที่เทศบาลต้องจัดให้มีการบริการด้านขานงานกิจสงเคราะห์นั้น เนื่องจากเป็นกิจการที่กฎหมายเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้กำหนดไว้ว่า เป็นหน้าที่ของเทศบาลที่จะต้องจัดดำเนินการ ซึ่งแม้ว่าจะเป็นหน้าที่อันจำกัดอยู่ในจำพวกเลือกกระทำได้ก็ตาม คณะเทศมนตรีชุดปี พ.ศ. ๒๔๐๔ ก็ได้มองเห็นความจำเป็นในการที่จะบริการช่วยเหลือในเรื่องงานกิจสงเคราะห์

^{๑๔} ศิริชัย สายสนั่น "งานกิจสงเคราะห์ของเทศบาลนครกรุงเทพ" (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพ ฉบับที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๕) พระนคร โรงพิมพ์สวนทองถิ่น หน้า ๑๔

ชาวชนที่ไร้ญาติขาดมิตร หรือศัพทที่ญาติไม่สามารถจะจัดการด้วยตนเองได้ จึงได้จัดการก่อตั้งสถาน
ฌาปนกิจสงเคราะห์ขึ้นโดยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ให้พิจารณาในเรื่องนี้และเทศบาล
ได้รับเป็นเจ้าภาพในการจัดฌาปนกิจตั้งแต่วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๐๕ เป็นต้นมา *๕

การจัดบริการความฌาปนกิจสงเคราะห์ขึ้นนี้ ก็เพื่อที่จะให้บรรลุล่วงวัตถุประสงค์ดังนี้ *๖

- ๑. เป็นหลักประกันในศพที่ไม่มีญาติและศพที่ญาติขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้ได้รับการ
ฌาปนกิจที่ถูกของตามประเพณีนิยม
- ๒. เพื่อทำหน้าที่บริการ รับ-ส่ง ศพที่มีญาติซึ่งเจ้าของศพจะเป็นผู้จัดการฌาปนกิจเอง
สถานฌาปนกิจสงเคราะห์ที่เทศบาลนครกรุงเทพจัดสร้างขึ้นนั้น ได้ดำเนินการช่วยเหลือ
แก่ประชาชนในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ โดยรับจัดการเป็นเจ้าภาพทำฌาปนกิจให้โดยไม่คิดมูลค่า
นับแต่สงฆ์และเจ้าหน้าที่ไปรับศพจากบ้านของผู้ตาย แล้วนำศพไปยังวัดที่ผู้เป็นญาติเห็นสม
ควรหรือแล้วแต่เทศบาลจะจัดสถานที่ให้มีการจัดเจ้าหน้าที่บริการให้ที่วัด เพื่อประกอบพิธีทางศา
สนาและให้ไปทำตามประเพณีนิยม ฉะนั้น กิจการดังกล่าวจึงเป็นกิจการที่น่าจะได้รับการ
ต่อไปโดยส่งเสริมให้ดีและทั่วถึงยิ่งขึ้น เพราะเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นระเบียบ
เรียบร้อยในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้ที่ได้ถึงแก่กรรมและยังเป็นการส่งเสริมให้ถูกต้องตามหลัก
สุจริตภาวะอีกด้วย

การดำเนินงานในเรื่องนี้ เทศบาลนครกรุงเทพได้จัดสร้างสถานฌาปนกิจสงเคราะห์ขึ้น
สองแห่งและในชั้นต่อไปจะได้จัดให้มีขึ้นจนครบ ๔ บุมเมือง สำหรับสถานฌาปนกิจสงเคราะห์สอง
แห่งที่เทศบาลกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ได้แก่ *๗

- ๑. ที่วัดบางนาใน ถนนสุขุมวิท ตำบลบางนาใน อำเภอกระโหลกใหญ่ จังหวัดพระนคร
- ๒. ที่วัดกุนทรืรัตนาราม (วัดห้วยขวาง) ตำบลห้วยขวาง อำเภอบางกะปิ จังหวัด

*๕ เทศบาลนคร "ฌาปนกิจสงเคราะห์" (เล่มที่ ๕๕ ตอนที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๓)
พระนคร โรงพิมพ์สวนทองถิ่น หน้า ๑๑๐

*๖ เรื่องเดียวกัน

*๗ เรื่องเดียวกัน

พระนคร (อยู่ในเขตอาคารสงเคราะห์ ถนนดินแดง)

ส่วนเทศบาลที่จัดขึ้นทั่วทั้งสองแห่งนั้น ก็เพื่อให้มีการพาณิชย์ที่สะดวก เพราะอยู่นอกเมืองและเพื่อให้มีการเยาศพกก่อให้เกิดความร่ำรวยและเป็นการทำในสุขภาพประชาชนในใจกลางพระนครต้องเสื่อมโทรมลงด้วย นอกจากนี้การจัดสถานพาณิชย์สงเคราะห์ในใจกลางนครนั้น เป็นการไม่สะดวกในการประกอบพิธีต่าง ๆ ด้วย เพราะมีประชาชนอาศัยอยู่กันมาก

สำหรับประชาชนที่ต้องการจะให้เทศบาลนครกรุงเทพช่วยเหลือในความพาณิชย์สงเคราะห์ดังกล่าว ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ ก็ให้ไปติดต่อด้วยตนเองกับเจ้าหน้าที่แผนกบัญชีนิติเหตุโรงพยาบาลกลาง หรือที่แผนกปัจจุบันพนามวล วชิรพยาบาล หรือที่แผนกโรคติดต่อฝ่ายสาธารณสุขเทศบาลนครกรุงเทพตลอดจนที่สำนักทะเบียนท้องถิ่นทุกแขวงในจังหวัดพระนคร พร้อมกับแสดงหลักฐานใบมรณบัตรให้แก่เจ้าหน้าที่เหล่านั้น เจ้าหน้าที่ก็จะได้รับดำเนินการพาณิชย์ให้โดยไม่คิดมูลค่าใด ๆ ทั้งสิ้น ๑๘

โดยปกติเทศบาลนครกรุงเทพจะชดเชยศพและจัดการศพที่ไม่มีญาติไว้ก่อนเมื่อ ๑๙

- ๑. ผู้พบศพได้แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือนายทะเบียนแขวงแห่งท้องที่ที่มีศพตายแล้ว และมีมรณบัตรไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่พาณิชย์สงเคราะห์ หรือ
- ๒. ผู้พบศพไม่สามารถไปแจ้งความขอรับมรณบัตรได้ แต่แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ดำเนินการได้ หรือ
- ๓. เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ชดเชยศพไปยังโรงพยาบาลแห่งหนึ่งแห่งใด เพื่อชันสูตรศพ

นอกจากการพาณิชย์สงเคราะห์แก่ศพที่ไร้ญาติขาดมิตรและเจ้าของศพที่มีทุนทรัพย์น้อยแล้ว เทศบาลนครกรุงเทพยังได้บริการรับส่งศพที่มีญาติอีกด้วย โดยญาติมิตรหรือเจ้าของศพหรือเจ้าภาพผู้มีฐานะที่จะจัดการพาณิชย์เอง โดยไม่ประสงค์ให้เทศบาลเป็นเจ้าภาพจัดการ ก็ให้แจ้งความจำนงต่อเจ้าหน้าที่พาณิชย์สงเคราะห์ดังกล่าวจัดกรับ-ส่ง เพื่อย้ายศพภายในเขตจังหวัดพระนคร ชนบุรี หรือจังหวัดใกล้เคียงได้ ๒๐

๑๘ รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๗ หน้า ๒๒

๑๙ เทศบาล หน้า ๑๑๒

๒๐ เรื่องเดียวกัน

การขอให้เจ้าหน้าที่พยาบาลกิจสงเคราะห์ชนบ้นคนนั้น ผู้ร้องขอจะต้องแสดงมรณบัตร
ต่อเจ้าหน้าที่พยาบาลกิจสงเคราะห์ที่โรงพยาบาลกลาง หรือวชิรพยาบาล และนำเจ้าหน้าที่พยาบาล
กิจสงเคราะห์ไปยังบ้านหรือสถานที่ที่ศพอยู่ ในกรณีฝ่ายเจ้าหน้าที่จะคิดค่าบริการในอัตราค่า
ตามระเบียบเงินค่าบริการที่เทศบาลนครกรุงเทพฯ จะรับ ทั้งนี้เพื่อเก็บไว้ใช้ในพยาบาลกิจสงเคราะห์
เป็นสาธารณกุศลให้แก่ศพไม่มีญาติหรือศพมีญาติซึ่งขาดทุนทรัพย์จะจัดการเองได้ต่อไป

กิจการอีกอย่างหนึ่งที่เทศบาลบริการให้ในค่านี้ได้แก่การบริการฉีดยารักษาศพไม่
ได้นำเปลือก ซึ่งเป็นบริการของโรงพยาบาลกลางและวชิรพยาบาล โดยผู้ที่มีความประสงค์ให้
เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลดังกล่าวไปฉีดยารักษาศพไม่ให้นำเปลือก ไปแสดงความจำนงต่อ
เจ้าหน้าที่ประจำห้องศพของโรงพยาบาลทั้งสองแห่ง ในระหว่างเวลา ๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.
ทุกวัน ซึ่งโรงพยาบาล ทั้งสองแห่งจะคิดค่าบริการตามสมควร ๒๑

โดยเหตุที่กิจการค่านี้เป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นบริการให้
เปล่า ฉะนั้น เทศบาลนครกรุงเทพฯ จึงได้ประกาศชักชวนให้ประชาชนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์
สิบเพื่อสมทบทุนการพยาบาลกิจสงเคราะห์ให้แก่เทศบาลนครกรุงเทพฯ หรือไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่
ที่แผนกกลางโรงพยาบาลกลาง หรือโดยการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ไปรับเอาที่บ้านหรือที่สำนักงานของ
ผู้มีจิตศรัทธาได้ทุกวันในวันและเวลาราชการ

มีข้อสงสัยเหตุเกี่ยวกับเรื่องพยาบาลกิจสงเคราะห์ของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ก็การค่า
เป็นงานค่านพยาบาลกิจสงเคราะห์ในบางประเทศ คงจะได้นำเอารายงานการเดินทางไปดูงานใน
ต่างประเทศของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครกรุงเทพฯ ซึ่งได้สรุปไว้เกี่ยวกับเรื่องการพยาบาลกิจสงเคราะห์
ไว้ดังนี้ ๒๒

๑. การเขาศพ เขาใช้แกสเฮา ไม่น้ำมันหรือถ่าน เพราะประเทศต่าง ๆ ใน

๒๑ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๑๓

๒๒ ประเสริฐ นุกุล "รายงานการเดินทางสังเกตการณ์เกี่ยวกับพยาบาลกิจสถานและ
อุปกรณ์การพยาบาล (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพฯ ฉบับที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๐๔) พระนคร
โรงพิมพ์สวนทองถิ่น หน้า ๒๗

ยุโรปมีอุตสาหกรรมหนักสูงซ้ำ

๒. การเขาศพในต่างประเทศจะจัดเป็นสถานที่เฉพาะ ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ ไม่ได้อยู่ในวัด มักจะอยู่ตามสุสานดังศพ เชนในเบอร์มิง อังกฤย ฝรั่งเศส

๓. ปัญหาเรื่องเศษกระดูก ในเบอร์มิงเอาเศษเหลือจากการเผาไปฝังตามสุสาน ในอังกฤยใช้เป็นปุ๋ยโรยต้นไม้ ในบริเวณที่เผาศพ ในฝรั่งเศสใช้เก็บหรือฝังตามทางแยกภายใน ดึกของสุสาน

๔. ค่าใช้จ่ายในการฃาปนกิจในเบอร์มิงประมาณ ๑๒๕ บาท ในอังกฤยเฉลี่ยประมาณ ๓๐๐ บาท ถึง ๔๐๐ บาท ในฝรั่งเศสประมาณ ๒๐๐ - ๓๐๐ บาท

๕. เรื่องเกี่ยวกับควันและซีดำที่ออกตามปล่องนั้น ในเบอร์มิงอังกฤยและฝรั่งเศส ไม่มีปัญหาการรบกวนของควันที่เกิดจากการเผาศพแก่ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงสถานฃาปนกิจ เนื่องจากความร้อนในเตาเผาสูง ทำให้การเผาไหม้ไค้เรียบร้อย จึงมีควันน้อยและบางแห่ง ยังไค้ให้ควันและซีดำผ่านไปในเครื่องเก็บให้จำนวนที่ออกมาไค้ลดน้อยลง

ส่วนผลการปฏิบัติงานของหมวดตรวจสอบศพตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๒ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๐๔ มีดังนี้

- ๑. ตรวจสอบที่มีผู้มาแจ้ง รวมทั้งสิ้น ๖๒๕๕ ราย
- ๒. แนะนำการป้องกันโรคติดต่อให้กับผู้ที่อยู่ร่วมบ้านกับผู้ตาย ๒๕๖ ราย
- ๓. ตรวจสอบศพของสียตายโดยมีกรมราชทัณฑ์ มอบใบแจ้งศพมาให้ เจ้าพนักงาน ตำรวจห้องที่กำเนินการ ๖ ราย
- ๔. ช่วยกำเนินการฃาปนกิจสงเคราะห์ ๒ สถานฃาปนกิจสถานเอง เทศบาลนครกรุงเทพ ๒๓ ราย

ที่มา รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๔ รองฝ่ายสาธารณสุข เทศบาลนคร กรุงเทพฯ หน้า ๕๔

จากสถิติการฃาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งกล่าวข้างล้ย แสดงให้เห็นว่าสถาน ฃาปนกิจสงเคราะห์ของเทศบาลนครกรุงเทพทั้งสองแห่งมีผู้ไปขอรับบริการน้อยจากตลอดจน แสดงให้เห็นว่าเทศบาลได้ดำเนินการฃาปนกิจสงเคราะห์ให้กับศพไม่มีญาติหรือผู้จากภาคเอกชนหรือมี เจอี่ยแ้วแห่งหนึ่งมีไม่ถึงหนึ่งครั้งต่อเดือน

๔.๑.๖ การควบคุมโรงแรม

โรงแรมเป็นสถานที่ที่เปิดบริการให้กับประชาชนทั่วไปที่เดินทางไปประกอบธุรกิจส่วนตัว ในต่างจังหวัดโดยอาศัยพักแรม ฉะนั้น เพื่อให้โรงแรมต่าง ๆ มีมาตรฐานในเรื่องความสะอาดเพื่ออำนวยความสะดวกสบายและถูกต้องตามหลักสุขลักษณะที่แท้จริงนั้น ฝ่ายสาธารณสุขจึงได้เข้าดำเนินการควบคุมและตรวจตราเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการควบคุมโรงแรม พ.ศ. ๒๔๗๔

ตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้บัญญัติศัพท์คำว่าโรงแรมไว้ว่า "หมายถึง บรรดาสถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับสินจ้างสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลที่ประสงค์จะหาที่อยู่หรือพักชั่วคราว" และได้บัญญัติศัพท์คำว่าที่พักไว้ว่า "หมายถึงคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดซึ่งเจ้าสำนักจัดให้พักอาศัยในโรงแรม เพื่ออยู่หรือพักชั่วคราว โดยจะเสียบสินจ้างหรือไม่ก็ตาม" ๒๓

ผู้ที่จะเป็นกิจการเกี่ยวกับโรงแรมใดนั้น จะต้องไปขอจดทะเบียนกับนายทะเบียนท้องที่โดยถูกต้องและนายทะเบียนจะอนุญาตให้เปิดดำเนินการ โรงแรมได้ก็ต่อเมื่อเป็นที่พอใจตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุขว่า ความมั่นคง ความสะอาด ของอาคารและสถานที่ไม่ขัดกัน อนามัย ๒๔

เจ้าสำนักคนใดยอมรับผู้พักคนใด ซึ่งเห็นชัดว่าป่วยเป็นโรคเรื้อนหรือโรคติดต่ออันตราย หรือโรคติดต่อตามความในกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ มีความผิดของระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อย บาท ๒๕

ในเรื่องการควบคุมบังคับให้เจ้าของโรงแรมได้ทำความสะอาดตลอดจนรักษาความสงบสุขและถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลเสมอ นั้น กฎหมายได้บังคับไว้ดังนี้คือ

ถ้าเจ้าสำนัก

(๑) ละเลยไม่รักษาความสะอาด หรือของอากาศของโรงแรมให้เรียบร้อย แม้ได้รับคำสั่งเตือนเป็นหนังสือจากนายทะเบียน โดยมีความเต็มพ้องต้องกันกับเจ้าพนักงานสาธารณสุข

๒๓ พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๔๗๔ (มาตรา ๓ วรรค ๒ และ ๔)

๒๔ เรื่องเดียวกัน มาตรา ๖

๒๕ พระราชบัญญัติโรงแรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๔

(๒) โดยรู้อยู่แล้ว ยินยอมให้บุคคลใด ๆ หลบซ่อนหรือคุ้มกันในเขตโรงแรมกับบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคน ในลักษณะอันควรเชื่อใจว่าจะก่อความไม่สงบขึ้นในบ้านเมือง

(๓) เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นชอบแล้ว นายทะเบียนเมื่ออำนาจยึดใบอนุญาตได้ไม่เกิดหัววัน แต่ในจังหวัดพระนครและธนบุรี อำนาจเช่นนี้ให้เป็นของอธิบดีกรมตำรวจ

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้ทรงอำนาจไปยังรัฐมนตรีได้ คำวินิจฉัยของรัฐมนตรี เป็นที่สุด ^{๒๖}

การตรวจสอบสถานที่โรงแรมเพื่อให้ทราบว่าจะขัดกับหลักอนามัยหรือไม่ ตามความในมาตรา ๖ และมาตรา ๒๒ อนุมาตรา (๑) นั้น ผู้ขออนุญาตจะต้องบอมและให้ความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขซึ่งนายทะเบียนแสดงความประสงค์เป็นหนังสือขอให้ไปตรวจ เจ้าตรวจสอบสถานที่เช่นนี้ได้ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ^{๒๗}

ตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้กำหนดให้จังหวัดพระนครธนบุรีไว้ว่า ให้สำรวจตราประทับตำรวจห้องที่เป็นนายทะเบียนโรงแรม ^{๒๘} และพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๔๗๔ มาตรา ๖ ก็ได้กำหนดว่าให้นายทะเบียนอนุญาตให้เปิดดำเนินการโรงแรมได้ก็ต่อเมื่อเป็นที่พอใจของเจ้าพนักงานสาธารณสุขแล้วว่าถูกต้องตามหลักสุขลักษณะทุกประการ และหน้าที่การตรวจสอบเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติไว้ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นหน้าที่ของแผนกสุขาภิบาลทั่วไป ฝ่ายสาธารณสุขเทศบาลนครกรุงเทพ

ในกรณีที่โรงแรมขอเปิดดำเนินการใหม่ จะเป็นขอตัดแปลงจากอาคารเดิมหรือการก่อสร้างอาคารใหม่ก็ตาม เจ้าของจะต้องขออนุญาตตามพระราชบัญญัติเทศบาลเรื่องควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ. ๒๔๔๓ เจ้าหน้าแผนกสุขาภิบาลจะต้องตรวจสอบสถานที่ในค่านสุขลักษณะและใบค่านเหตุเดือดร้อนรำคาญอันอาจเกิดขึ้นได้จากกิจการ โรงแรมร่วมกับเจ้าหน้าที่กองควบคุมอาคาร ซึ่งพิจารณาในค่านความมั่นคงของอาคาร เมื่อถูกต้องและผ่านการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่แล้วจะเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาอนุญาตของนายทะเบียนโรงแรมต่อไป และก่อนที่นายทะเบียนจะพิจารณาอนุญาตออกใบรับรองให้ เจ้าสำนักดำเนินการโรงแรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้วจะต้องได้รับหนังสือยืนยันว่าอาคารใดก่อสร้างถูกต้องตามที่ได้รับอนุญาตให้ตัดแปลงหรือก่อสร้างเพื่อกิจการ

^{๒๖} พระราชบัญญัติโรงแรม มาตรา ๒๒

^{๒๗} กฎกระทรวงมหาดไทย (ออกตามความในมาตรา ๒๗ แห่ง พ.ร.บ. โรงแรม) ข้อ ๑

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน ข้อ ๑

โรงแรมแล้ว หรือถูกต้องตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๔๘๕

การพิจารณาสถานที่โรงแรมให้เปิดไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และตามนโยบายของทางราชการในปัจจุบันนี้ ได้ถือปฏิบัติดังนี้ ๒๘

ตัวอาคารตอกรอกก่อสร้างด้วยวัสดุทนไฟ บางส่วนมีความจำเป็นให้ใช้วัสดุทนไฟรวมทั้งผนังห้องและพื้นทุกชั้น ยกเว้นบางส่วนเช่นประตูหน้าต่างและวงกบ จำนวนห้องพักจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๓๐ ห้อง ขนาดของห้องพักไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่เทศบาลผู้ตั้งกำหนดไว้คือมีส่วนกว้าง/ยาว ๑๕๐/๕๐๐ เซนติเมตรกับรวมเนื้อที่แล้วไม่น้อยกว่า ๑๔.๕๐ ตารางเมตร โดยหักเนื้อที่ห้องน้ำ - ล้าง และผนังกันห้องออก

ต้องมีห้องน้ำห้องส้วมประจำทุกห้อง ให้มีส่วนกว้าง/ยาว ไม่ต่ำกว่า ๑๕๐/๒๐๐ เซนติเมตร กับรวมเนื้อที่พื้นทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓.๐๐ ตารางเมตร ไม่รวมเนื้อที่ผนังกันห้องหรือตู้เครื่องสุขภัณฑ์เช่นฝักบัว อ่างอาบน้ำ เป็นต้น

สำหรับคาน้ำส้วมสิ่งแฉะล้น ต้องมีการระบายอากาศเพียงพอ การระบายน้ำที่ใช้แล้วต้องมีท่อระบายน้ำลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะหรือบ่อซึม มีม่อพักน้ำตามลักษณะของทางระบายน้ำ ลักษณะและปริมาณของน้ำคั้นน้ำใช้ จำนวนห้องน้ำ ห้องส้วม ลักษณะของที่ปรุงอาหารหรือห้องครัว บริเวณโดยรอบของโรงแรม เมื่อดำเนินการแล้วจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงหรือบริเวณที่ตั้งโรงแรมจะต้องไม่อยู่ใกล้ชิดกับกิจการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้พักเป็นต้น

สำหรับโรงแรมที่เปิดดำเนินการเป็นโรงแรมอยู่แล้ว เจ้าของหรือเจ้าสำนักโรงแรมจะต้องยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตก่อนนายทะเบียนโรงแรมเป็นประจำทุกปี เพราะใบทะเบียนเก่าจะสิ้นอายุลงในวันที่ ๓๑ ธันวาคมของทุกปี ๓๐ เมื่อจะขอต่ออายุใหม่นั้น นายทะเบียนจะให้ต่อหรือไม่ให้ต่อก็ได้ โดยจะให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขตรวจรับรองสภาพของอาคารว่ายังได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๖ อยู่หรือไม่ประการใด หากเห็นว่ามิฉะนั้นจะถูกต้องตามหลักสาธารณสุขแล้ว ก็จะอนุญาตให้เปิดดำเนินการต่อไปได้อีก ๑ ปี หากปรากฏว่าโรงแรมโดยยังมีสิ่งบกพร่องอยู่ เจ้าพนักงานสาธารณสุขจะแนะนำให้จัดการแก้ไขสิ่งบกพร่องต่าง ๆ ของโรงแรมนั้นให้เรียบร้อยภายในกำหนดระยะเวลา เมื่อเจ้าของหรือเจ้าสำนักโรงแรมจัดการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

๒๘ รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๓๓

๓๐ พระราชบัญญัติโรงแรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๓

ร่อยแล้ว จึงจะเสนอนายทะเบียนใบอนุญาตดำเนินการต่อไป โรงแรมที่ขอต่ออายุใบอนุญาตประจำปี
ที่แผนกสุขภาพทั่วไปได้ตรวจสอบให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงแรมนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔
มีจำนวน ๒๒๐ แห่ง รวมทั้งใบอนุญาตใหม่จำนวน ๙ แห่ง ^{๓๑}

กิจการโรงแรมในขณะนั้นนับว่ากำลังก้าวหน้าไปอย่างมากโดยเขตเทศบาลนครกรุงเทพ
ทั้งนี้เนื่องจากมีชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกปี จึงปรากฏว่าได้มีผู้
สร้างโรงแรมเพิ่มขึ้นมากมาย ฉะนั้น การเข้าควบคุมในเรื่องความมั่นคงและความสะอาดให้
ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง ทั้งนี้เหตุนั้นว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยเชิดหน้าชูตาของ
ประเทศชาติด้วย นอกจากนี้ในเรื่องโรงแรมชั้นสาม ซึ่งมีอยู่ทั่วไปนั้น ก็ควรจะต้อให้ทำการควบคุมดูแลให้ทั่วถึงด้วย เพราะโรงแรมดังกล่าวมักจะมีลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะอยู่แล้ว
เนื่องจากเป็นอาคารที่เก่าก่อสร้างมานานปี และขาดหลักการควบคุมที่ดีในสมัยนั้น จึงยังปรากฏว่า
มีสภาพที่ไม่ค่อยเรียบร้อยและไม่ถูกต้องตามสุขลักษณะ

๔.๑.๓ การควบคุมสถานที่แคงยม

กิจการควบคุมสถานที่แคงยมนี้เป็นหน้าที่ของฝ่ายสาธารณสุขเทศบาลนครกรุงเทพ เพราะ
ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๔๔๔ ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีอำนาจออกเทศบัญญัติ
หรือข้อบังคับแล้วแต่กรณี เพื่อควบคุมการแคงยมของประชาชนในท้องถิ่นตามสุขลักษณะดังนี้ ^{๓๒}

(๑) ห้ามการตั้งหรือใช้สถานที่แห่งหนึ่งแห่งใดเป็นที่รับจ้างแคงยม และห้ามมิให้
ผู้ใดเป็นผู้รับจ้างแคงยม เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

(๒) วางระเบียบการขอและออกใบอนุญาตให้ตั้งหรือใช้สถานที่รับจ้างแคงยมและ
ให้บุคคลเป็นผู้รับจ้างแคงยม และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาต

(๓) กำหนดเครื่องหมายสำหรับสถานที่รับจ้างแคงยม

(๔) กำหนดเครื่องใช้อันจำเป็นที่ต้อมีในการแคงยมและกำหนดวิธีใช้เครื่องใช้

นั้นในท้องถิ่น

(๕) กำหนดให้ใช้เวชภัณฑ์ที่เห็นว่าอาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

^{๓๑} รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๔๙๔ หน้า ๓๘

^{๓๒} พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๔๔ มาตรา ๓๑

(๖) กำหนดการแต่งกายและการรักษาความสะอาดของผู้รับจ้างแต่งผม
 (๗) กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการที่ระบุไว้ อันอาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพในสถานที่รับจ้างแต่งผม

(๘) ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตรับจ้างแต่งผมแก่ผู้ที่มีเหตุควรเชื่อว่าเป็นโรคติดต่อซึ่งระบุไว้ อันน่าจะแพร่ไปเพราะการแต่งผม

(๙) ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตซึ่งมีเหตุควรเชื่อว่าเป็นโรคติดต่อซึ่งระบุไว้รับจ้างแต่งผม

(๑๐) กำหนดเงื่อนไขในการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต

ฉะนั้น บุคคลใดประสงค์จะใช้สถานที่รับจ้างแต่งผมหรือรับจ้างแต่งผมภายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ จะต้องปฏิบัติตามเทศบัญญัติเรื่องควบคุมการแต่งผม พ.ศ. ๒๔๕๑ ซึ่งออกโดยอาศัยความตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๔๔ ผู้ที่จะกองปฏิบัติตามเทศบัญญัติดังกล่าวคือผู้ที่ใช้สถานที่ที่เป็นที่รับจ้างแต่งผมกับผู้รับจ้างแต่งผม ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเสียก่อน มิฉะนั้นจะเป็นการฝ่าฝืนเทศบัญญัติและมีความผิดตามพระราชบัญญัติสาธารณสุขดังกล่าว

เจ้าพนักงานท้องถิ่นตามความหมายนี้ หมายถึงคณะเทศมนตรีแห่งท้องถิ่นเทศบาลนั้น ๆ การแต่งผมหมายรวมตลอดถึงการตัดผมและคัดผมหรือหนวด การโกนผม รวมทั้งการนวดหน้าและแต่งหน้า บรรดาซึ่งกระทำแก่คน ^{๓๓}

จากบทวิเคราะห์ที่พิชัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ร้านแต่งผมนั้นเมื่ออยู่ด้วยกันสองประเภทคือ ร้านตัดผมประเภทหนึ่งและร้านคัดผมอีกประเภทหนึ่ง ฉะนั้น ผู้รับจ้างแต่งผมจึงมีสองประเภทเช่นกัน คือผู้รับจ้างคัดผมซึ่งส่วนมากเป็นร้านของสุภาพบุรุษ และผู้รับจ้างตัดผมซึ่งส่วนมากเป็นร้านของสุภาพสตรี ซึ่งบุคคลทั้งสองประเภทดังกล่าวนี้ ตามกฎหมายได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติเป็นไทย ^{๓๔}

^{๓๓} พ.ร.บ. เทศบาลเรื่องควบคุมการแต่งผม พ.ศ. ๒๔๕๑ ข้อ ๓ วรรค ๑

^{๓๔} พระราชบัญญัติขออาชีพและวิชาชีพ พ.ศ. ๒๔๔๔

สำหรับผู้ที่จะมีเปิดดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่ที่คิดและคิดฉบับนี้ ก่อนที่จะยื่นเรื่อง
ราวขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ใช้สถานที่รับจ้างแต่งผมต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้ขอรับใบอนุญาตจะ
ต้องเตรียมจัดสถานที่ดังนี้ ๓๕

๑. ให้มีเครื่องหมายสำหรับสถานที่ทำด้วยไม้ แก้ว กระจก เค็ลือบ หรือ
วัตถุอื่นใดที่ถาวร มีลักษณะเป็นแผ่นกลม เป็นรูปกระบอกกว้าง หรือวงรีเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑๖
เซนติเมตร ยาว ๔๐ เซนติเมตร ระบายหรือเคลือบสีแดงหรือสีขาวเป็นเกลียวตามแบบหรือตัว
อย่างของเจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดไว้ ทึบหรือทึบไวท์ให้เห็นได้ชัดเจน หน้าสถานที่รับจ้างแต่งผม

- ๒. เก้าอี้หนังหรือหนังมันคงและสะอาด สำหรับผู้รับการแต่งผมนั่งหรือนอน
- ๓. ภาชนะแก้วสีขาวสะอาดสำหรับคลุมตัวผู้รับการแต่งผมกันลม เปราะ เบื้อน
- ๔. ภาชนะสีขาวสำหรับพันคอ เพื่อป้องกันมิให้ยาคลุมตัวสัมผัสคอของผู้รับ

การแต่งผม

๕. ภาชนะสีขาวสะอาด สำหรับเช็ดหน้า เช็ดคอและเช็ดศีรษะของผู้รับการ

แต่งผม

๖. กรรไกร มีดโกน หวี และแปรงสำหรับปัดคอ

๗. สบู่สำหรับฟอกตัว หรือสำหรับโกนหนวด น้ำยาไลโซลแรงร้อยละ ๕

หรือแอลกอฮอล์แรง ๗๐ ถึง ๘๕ ٪

สำหรับสถานที่แต่งผมประเภทคัต จะต้องมีเครื่องใช้ที่จำเป็นในการคัตผม
เป็นต้นว่า เครื่องอบผม ที่เป่าผม สำหรับทำให้ผมแห้ง อย่างน้อยต้องมีอย่างละ ๑ เครื่อง
น้ำยาเคมี น้ำยาคัตผม ตลอดจนเครื่องอุปกรณ์ในการคัตผมอย่างครบถ้วน

นอกจากข้อบังคับต่าง ๆ ที่ให้ผู้ประกอบการจดทะเบียนตามแล้ว กฎหมายยังได้มีบัญญัติ
ข้อบังคับเพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้ประกอบการแต่งผมได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของสุขาภิบาลด้วยการห้ามมิ
ให้ผู้รับใบอนุญาตใช้สถานที่เป็นที่รับจ้างแต่งผมประกอบกิจการค้าอันอาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ
ในสถานที่แต่งผมดังนี้ ๓๖

๓๕ เทศบาลนครกรุงเทพ "การแบ่งส่วนงานของเทศบาลนครกรุงเทพกับคำชี้แจง
และคำอธิบาย" พระนคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น ๒๕๐๙ หน้า ๑๑๑ - ๑๑๒

๓๖ ข้อบังคับของเทศบาลนครกรุงเทพ ออกตามความใน พ.ร.บ. เรื่องการแต่งผม

- ๑. การประกอบการใด ๆ ที่มีเสียง กลิ่น ควับ และฝุ่นละออง
- ๒. การทำ ประกอบ ปรุง สะสมอาหาร หรือน้ำแข็ง
- ๓. การค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพตามมาตรา ๘

แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๔๘๔

- ๔. การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ เพื่อการค้า

เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณาเห็นว่าผู้ขอรับใบอนุญาตได้ จัดการสถานที่ถูกต้องตาม สหลักษณะไม่ขัดต่อหลักบัญญัติแล้ว จึงจะออกใบอนุญาตให้ตามแบบที่กำหนดไว้ โดยผู้ขอรับใบอนุญาต ต้องชำระเงินค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามอัตราค่าธรรมเนียมแนบดังต่อไปนี้

อัตราค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตให้ตั้งหรือใช้สถานที่
รับจ้างแต่งผมและให้เป็นผู้รับจ้างแต่งผม

เลขที่	รายการแสดงประเภทสถานที่รับจ้างแต่งผมและประเภทผู้รับจ้างแต่งผม	อัตราค่าธรรมเนียมปีละ	
		บาท	สตางค์
๑	สถานที่ตัดผม ทำการตัดผม ผนวก โกนผม ชน ผนวก เคร่า ก้นหน้า ก้นคอ ผนวกหน้า สระผม ข้อมผม เก้าอี้ละ แต่ต้องไม่เกินฉบับละ ๒๐๐ บาท	๒๐	-
๒	สถานที่ตัดผม ทำการตัดผมหรือจิกทรงผม ข้อมผม สระผม ผนวกหน้า ก้นคอ ค่าธรรมเนียม ๕๐ บาท ถ้ามีเครื่องนอนผมเกิน กว่าหนึ่งเครื่อง เก็บเพิ่มขึ้นในอัตรา เครื่องละ แต่ต้องไม่เกินฉบับละ ๒๐๐ บาท	๕๐	-
๓	ผู้รับจ้างแต่งผม ทำการตัดผม ผนวก โกนผม ชน ผนวก เคร่า ก้นหน้า ก้นคอ ผนวกหน้า สระผม ข้อมผม	๒๐	-

๕	ผู้รับจ้างตัดผม ทำการตัดผมหรือจัดทรงผม บัซมมม สระผม นวดหน้า ก้นคอ	๒๐	-
---	---	----	---

ที่มา เทศบัญญัติเทศบาลนครกรุงเทพ เรื่อง ควบคุมการแต่งผม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.
๒๕๐๕ ข้อ ๓

สำหรับผู้อยู่ตั้งหรือใช้สถานที่เป็นที่รับจ้างแต่งผมหลายประเภท แต่ที่เกี่ยวข้องกันจะต้องชำระค่าธรรมเนียมแต่ละประเภท และผู้อยู่รับไปอนุญาตคนใดจะขอเปลี่ยนตัวผู้รับไปอนุญาตก็ได้ ต้องเสียค่าธรรมเนียมสำหรับทำบัตรนี้ครั้งละ ๕ บาท ในกรณีใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลายโดยประการใดก็ตาม ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการออกใบแทนฉบับละ ๑ บาท ใบอนุญาตที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ออกให้ นั้น จะต้องนำไปใส่กรอบติดตั้งไว้ในที่เปิดเผย เห็นได้ง่าย ณ สถานที่ที่รับจ้างแต่งผมนั้น ๆ

ผู้รับไปอนุญาตเพื่อทำเป็นกิจการแต่งผมนั้น จะต้องจัดการให้ผู้รับจ้างแต่งผมได้แต่งตัวและรักษาความสะอาดดังต่อไปนี้

๑. ในขณะที่ทำการแต่งผม ต้องแต่งกายให้สะอาด และสุขภาพเรียบร้อย ต้องสวมเสื้อคลุมสีขาวที่สะอาด หรือคามแบบที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขกำหนดไว้ให้

๒. เมื่อจะทำการแต่งผม ต้องล้างมือด้วยสบู่และน้ำสะอาดแล้วเช็ดมือให้แห้งเสียก่อน

๓. ในขณะที่ทำการแต่งผมต้องมีผ้าขาวสะอาดปิดปากและจมูก

ผู้รับไปอนุญาตรับจ้างแต่งผมต้องใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการแต่งผมตามวิธีดังต่อไปนี้
เพื่อไม่ให้ทอด้วยสุลลักษณะ

มลิ กั้นตะวีรุศ "คำแนะนำสำหรับยื่นเรื่องขอรับไปอนุญาตใช้สถานที่เป็นที่รับจ้างแต่งผมและรับจ้างแต่งผม" (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพ ฉบับที่ ๓๑ กันยายน ๒๕๐๖) ทรชนกร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น ๒๕๐๖ หน้า ๒๐

๑. ผ้าพันคอและผ้าขนหนู (ตั้งระบุไว้ใน ข้อ ๔ และข้อ ๕ ในเรื่องการเตรียม จัดสถานที่) เป็นสิ่ง ๆ ให้ใช้กับผู้มารับการแต่งผมเพียงครั้งเดียว และต้องนำไปซักนอกเสีย ให้สะอาดก่อนจึงจะนำมาใช้ได้อีก

๒. ให้ล้างกรรไกร มีดโกน แปรงหวัดหนวดแฉะผม และหวี ด้วยน้ำยาไฮโซล ร้อยละ ๕ หรือแอลกอฮอล์ ๗๐ % ถึง ๘๕ % ทุกครั้ง หลังจากได้ใช้แต่งผมให้แก่ผู้มารับการ แต่งผมคนหนึ่ง แล้วต้องเช็ดให้แห้งเก็บไว้ในที่สะอาด จึงนำมาใช้ได้อีก

๓. ต้องรักษาแปรงสำหรับปัดผมให้สะอาดอยู่เสมอ เมื่อใช้แปรงปัดผมให้แก่ผู้มา รับการแต่งผมคนหนึ่งแล้ว ต้องมีเก็บและทำความสะอาดทุกครั้งไป

ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตเป็นผู้รับจ้างแต่งผม ให้เวลาพักตัวไปในเวลา รับจ้างแต่ง ผม ^{๓๔}

- เวชภัณฑ์ที่ตนรู้หรือควรรู้ว่าได้ปรุงด้วยสารหนูหรือปรอท
- เวชภัณฑ์ที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขได้แจ้งให้ทราบว่า เป็นสิ่งที่ไม่ควรใช้ในการ แต่งผม เพราะอาจจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพของผู้รับการแต่งผม

นอกจากนี้ โภชนาที่ช่างแต่งผมมีโอกาสนี้จะแพร่เชื้อโรคติดต่อกับประชาชนได้ มาก เพราะการแต่งผมนั้นช่างแต่งผมจะต้องกระทำโดยใกล้ชิดกับผู้รับการแต่งผม ฉะนั้น หาก ผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามสุขลักษณะแล้ว โอกาสที่โรคติดต่อจะแพร่เชื้อออกไปย่อมมีมาก ทั้งทางลมหายใจและทางสัมผัส จึงได้มีเทศบัญญัติควบคุมการแต่งผมทั้งใน เรื่องสถานที่ช่างแต่งผม และช่างแต่งผม โดยสถานที่ที่จะตั้งให้ได้สุขลักษณะ ช่างแต่งผมทุกคนจะต้องปราศจากโรคติดต่อ ดังนี้ ^{๓๕}

๑. ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตรับจ้างแต่งผม ในเมื่อปรากฏหรือเมื่อมีเหตุควร เชื่อว่าตนเป็นโรคเรื้อน วัณโรค โรคทุดพระราด หรือโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา หรือเชื้อจุลินทรีย์ อื่นเป็นที่น่ารังเกียจ

๒. ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตรับจ้างแต่งผมแก่ผู้ที่มีปรากฏ หรือมีเหตุควร เชื่อว่าเป็น โรคติดต่อดังต่อไปนี้ อันน่าจะแพร่ไปเพราะการแต่งผมคือ โรคเรื้อน วัณโรค โรคทุดพระราด

---

^{๓๔} เทศบัญญัติเทศบาล เรื่อง ควบคุมการแต่งผม พ.ศ. ๒๔๕๑ ข้อ ๑๖
^{๓๕} กรมมหาดไทย "กฎหมายเกี่ยวกับกิจการเทศบาล พ.ศ. ๒๔๕๕" หน้า ๒๐๓

หรือโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อจุลินทรีย์หรือเชื้อรา อันเป็นที่น่ารังเกียจ

คณะฯ จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้มีสถิติข้างต้นซึ่งผู้รับจ้างแต่งผมและผู้จ้างย้อมผมเพราะต่างฝ่ายต่างก็มีโอกาสแพร่เชื้อโรคได้ หากบุคคลถึงคิดว่ากำลังอยู่ในกระบวนการแต่งผมหรือย้อมผมและในบางปฏิบัติการแล้วช่างแต่งผมที่ขออนุญาตใหม่จะต้องรับการฉีดวัคซีนทุกชนิด ที่สถานตรวจโรคปกติของกรมอนามัยและช่างแต่งผมที่ได้รับการอนุญาตอยู่แล้วก็จะต้องไปรับการตรวจสุขภาพทุกชนิดและฉีดวัคซีนเบื้องต้น ๑ ปี หรือหากใดที่แพทย์สงสัยว่าติดเชื้อโรค จะต้องได้รับการฉีดวัคซีนซ้ำอีกก่อนที่จะพิจารณาอนุญาตให้ ^{๕๐}

จากสถิติของฝ่ายสาธารณสุข เทศบาลนครกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เห็น ได้แสดงตัวเลขเกี่ยวกับร้านแต่งผมและช่างแต่งผมไว้ดังนี้ ^{๕๑}

ร้านตัดผม	มีจำนวน	๕๑๕	ร้าน
ร้านถักผม	มีจำนวน	๑,๕๐๐	ร้าน
ช่างตัดผม	มีจำนวน	๑,๕๗๕	คน
ช่างถักผม	มีจำนวน	๓,๒๕๐	คน

มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมร้านแต่งผมที่ ออกหมายไม่เรื่องทางสะอาดปราศจากโรคแล้ว ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของชีวิตต่อความสกปรกที่ควรจะได้แบ่งเสี่ยงอยู่ในเมือง เช่นเรื่องมีไฟฟ้าลัดวงจร ที่ใช้ในการแต่งผม การจะไล่ให้มีการตรวจสอบอยู่เพื่อที่จะมีให้ถือไว้ว่าเพราะเรื่องข้อดังกล่าว เก่าแก่และเชื่อง หรือในเรื่องเกี่ยวกับน้ำยาเคมีบางอย่างออกหมายไม่เรื่องกรรมวิธีที่ใช้ในการบริการแต่ผู้กล่าว เช่นการแกะผม แต่งผม เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของชีวิตทั้งสิ้น

๔.๑.๔ การควบคุมสถานบริการ

ตาม อ.ร.ม. สถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓ มีบัญญัติไว้ว่า "สถานบริการ" ว่า หมายถึงสถานที่ตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ในการค้าดังต่อไปนี้

^{๕๐} ฝ่ายสาธารณสุข "รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๕" หน้า ๖๕

^{๕๑} ฝ่ายสาธารณสุข "รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๕" หน้า ๓๑

(๑) สถานเก็บน้ำ รางวาง หรือรถลงเรียง ประเภทที่มีและประเภทที่ไม่มีหญิง
พาดและรับบริการ

(๒) สถานที่พักผู้รถ น้้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายและรับบริการโดย
มีหญิงมาเรอสำหรับสักผ่อนละสัมเบณ หรือรับบริการ แยกให้แก่ลูกค้า

(๓) สถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัว ซึ่งมีหญิงบริการให้แก่ลูกค้าชาย

(๔) สถานที่พักผู้รถ น้้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่าย โดยใช้สถานที่
มีชั้ก ไปเป็นสถานที่จำหน่ายของบุคคลภายนอก ซึ่งด้วยสภาพเห็นได้ว่า เป็นที่สาธารณะแก่การ
ทั่วชุมชนของจังหวัดมาเรอ และเปิดทำการมาแต่ตั้งเวลา ๒๒.๐๐ นาฬิกา เป็นปกติ

จากกรณี สักผ่อนละสัมเบณจะเห็นได้ว่า สถานบริการส่วนใหญ่ได้แก่โรงละสัมเบณซึ่งมี
ปรยบปรอความสูงที่วางจำหน่ายให้แก่ลูกค้าชายซึ่งไม่และมีบริเวณที่จะก่อได้ เกิดความไม่สงบเรียบร้อย
หรือมีส่วนกระเทอมละเลื้อยต่อที่ศพร มฉนที่วางของราคาติดต่อกันจะก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมต่อสุช-
ภาพอนามัยของบรรดาผู้คนที่ผ่านไปมา สภาพเข้าบ้านที่ไปไม่ การควบคุมดูแลสถานบริการดังกล่าวอย่าง
โดยจริงจังและถูกต้องของสภามณฑลสุชลักษณะ ดังนี้จริง

อย่างไรก็ตามหากจะให้ความช่วยเหลือหรือสงเคราะห์แก่เจ้าของบ้านที่ในกรณี เข้า
ไปควบคุมดูแลและตรวจตราสถานบริการดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่าผู้ดูแลสามารถไปได้อำนาจแก่เจ้าของบ้าน
ผู้ฝ่ายปกครองซึ่งมีอยู่แก่เจ้าของบ้านที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลอย่างเพียงพอโดยมีอำนาจที่
ผู้ดูแลบ้านได้ทั้งสิ้น ซึ่งมี ความควบคุมดูแลวางระเบียบเรียบร้อยและสะอาดเรียบร้อยในเรื่องที่เกี่ยวกับ
สุชลักษณะของสถานที่ด้วย

โดยข้อเท็จจริงแล้ว การควบคุมระเบียบสุชลักษณะ ของสถานที่บริการ เหล่านี้ กอ-
หมายควรไปมอบอำนาจไว้กับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่มีอำนาจในอำนาจนี้โดยเฉพาะ เช่น เพศ-
สมาคมฝ่ายสาธารณสุขเหล่าเจ้าที่ควบคุมดูแล ส่วนในเรื่องการ รักษาความสงบเรียบร้อยและความ
คุมความประพฤติผู้มีผิดของผู้นั้นส่วนแล้ว ของ สถานบริการ ดังกล่าว ให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายตำรวจ
เป็นผู้ควบคุม จะเห็นจากกรณีที่กฎหมายมิได้มอบอำนาจแก่ส่วนงานซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะให้
เข้าไปควบคุมในเรื่องสุชลักษณะ ของสถานที่บริการ โดยให้ฝ่ายตำรวจทำหน้าที่ซึ่งมีโดยอนุโลม
เช่นนี้ จึงปรากฏโดยทั่วไปว่าการควบคุมระเบียบสุชลักษณะ ของสถานที่ดังกล่าว มิได้เป็นไปอย่าง
เข้มงวดจริงจังและถูกต้องตามขั้นที่แท้จริง เพราะฝ่ายตำรวจยังขาดเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในด้าน

ดูอาทิมานอยู่

ในเรื่องการควบคุมของฝ่ายตำรวจนั้น กฎหมายได้กำหนดให้ตำรวจไว้โม ส.ร.ม. สถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๔ และกฎกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามความใน พ.ร.บ. ดังกล่าวไว้ ดังนี้

มาตรา ๓ "พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า เจ้าพนักงานในจังหวัดนครนายก จังหวัดชลบุรี หมายความว่า ความถึงผู้มีอำนาจตำรวจนครบาล ในเรื่องคดีที่หมายถึงผู้บังคับการตำรวจนครบาลแห่งท้องที่นั้น

กฎกระทรวงข้อ ๑ การขออนุญาตตั้งสถานบริการตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติ สถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๔ ให้ยื่นคำขอต่อศาลจังหวัดหรือผู้บังคับกองตำรวจท้องที่ที่จะตั้งสถานบริการ นั้น โดยยื่นแบบ สบ. ๑ ตามกฎกระทรวงนี้

กฎกระทรวงข้อ ๕ การจัดลักษณะภายในของสถานบริการตามกฎหมาย มาตรา ๑๕ แห่ง พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๔ ให้เป็นดังนี้

- (๑) มีห้องพักผ่อนรับรองบริการลูกค้า ซึ่งมีส้วมระบายสกปรกอยู่ห่างจากห้องพักผ่อน
- (๒) รักษาความสะอาดเรียบร้อยเป็นอย่างดี และมีไม้กั้นลิ้นแฉกอันเป็นการรักษาสุขภาพ
- (๓) มีแสงสว่างเพียงพอที่จะมองเห็นและจับผ้ากับไม้ในระบะให้ชัดกว่า ๑.๕๐ เมตร
- (๔) สถานบริการที่มีห้องบริการเฉพาะ ต้องมีจำนวนอารมิกสีทาวขนาดสูงอย่างน้อย ๕ เซนติเมตร ประจำห้องตามลำดับที่หน้าประตูห้องบริการลูกค้า.....

จากข้อความกฎหมายดังกล่าว กล่าวไว้ว่าอำนาจในการอนุญาตมีจำกัดถึงก็ลี อำนาจในการควบคุมดูแลก็ อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายตำรวจทั้งสิ้น และหากจะให้มีมาตรฐานของความงามกฎกระทรวงข้อ ๕ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในเรื่องสุขลักษณะของสถานนั้น กฎหมายมิได้กำหนดไว้ในรายละเอียดไว้ เพียงแต่กล่าวไว้กว้าง ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ควบคุม ได้วินิจฉัยว่าสถานที่ดังกล่าวได้มีการรักษาความสะอาดเรียบร้อยแล้วเป็นอย่างดีหรือไม่

ในเรื่องเกี่ยวกับสถานบริการต่าง ๆ โดยเหตุที่กฎหมายมิได้ให้อำนาจฝ่ายเทศบาลเข้าไปควบคุมดูแลในเรื่องสุขลักษณะเช่นเดียวกับสถานที่แห่งอื่น โรงธรรม หรือร้านอาหาร

อันอาจสืบเนื่องมาจากสถานที่ดังกล่าว เป็นสถานที่ที่คอกอยู่ในประเภทแหล่งมั่วสุมของชนหลายชั้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นได้ กฎหมายจึงได้เร่งสิ่งในค่านความสงบสุขยิ่งกว่าค่านอื่น และได้มอบอำนาจให้กับฝ่ายตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียว เป็นผู้ควบคุมดูแล ส่วนเทศบาลมีหน้าที่แต่เพียงเป็นผู้วางมาตรการในการก่อสร้างให้เป็นไปตามเทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ. ๒๔๘๓ อันได้แก่เรื่องความมั่นคงของอาคารระบบการระบายน้ำโสโครก จำนวนห้องน้ำ ห้องส้วม การระบายอากาศ โดยกองควบคุมอาคาร เป็นผู้พิจารณาพร้อมกับกองสุขาภิบาล และควบคุมดูแลในการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ได้แก่นใน เรื่องความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของประชาชนอยู่แล้ว ดังข้อความต่อไปนี้

"เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือโดยเหตุที่ปัจจุบันนี้มีบุคคลประกอบกิจการสถานบริการบางประเภท ซึ่งอาจทำให้เกิดการไปในทางกระหมบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน และจัดให้มีการแสดงเพื่อความบันเทิงในสถานบริการนั้น ๆ ไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้เขาชนเขาเยี่ยงอย่างจนประทุพพิกวเสื่อมทรามลง เป็นการสมควรที่จะออกกฎหมายควบคุมสถานนั้น ๆ รวมทั้งการแสดงด้วย ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย ศีลธรรม และประเพณีอันดีของชาติต่อไป"

นอกจากนี้ ตามกฎกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๕ ก็มีได้แก่นักฎประสงคโณ เรื่องของสุขลักษณะของสถานบริการดังกล่าวไว้แต่อย่างใด คงเน้นในเรื่องของกรรมวิธีในการขออนุญาตจัดตั้งและการดำเนินการได้เป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ดังกล่าวเท่านั้น ดังข้อความต่อไปนี้

"เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกกฎกระทรวงกำหนดวิธีการขออนุญาต เงื่อนไขในการอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต การจัดทำบัตรประวัติ การตีพิมพ์เลขประจำตัวของหญิงตลาดเนอร์ หญิงบำเรอ ผู้บริการอายุห้า นวค หรืออะตัว หรือคนรับใช้ในสถานบริการ การกำหนดวัน เวลาเปิด-ปิด การจัดลักษณะภายในของสถานบริการ การกำหนดค่า

ธรรมนิยมและ ออปฏิปสิโดยทั่ว ๆ ไปของผู้รับอนุญาตตั้งสถานบริการจึงจำเป็นต้อง
ออกกฎกระทรวงเพื่อจับบังคับต่อไป

โดยข้อเท็จจริงแล้ว การออกกฎหมายเพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อยและศีลธรรม
อันดีของประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่ควรจะมี เพราะ เป็นวิธีการป้องกันมิให้สังคมร่อนดกอยู่ในสภาพเสื่อม
โทรมต่อไป แต่การป้องกันมิให้สังคมเสื่อมโทรมนั้น จำต้องป้องกันหลายด้านพร้อมกันไป การป้อง
กันเฉพาะความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามนั้นไม่เป็นที่เพียงพอ เพราะเหตุที่สถานที่ตั้ง
กล่าว เป็นศูนย์รวมของบุคคลหลายจำพวก จึงเป็นแหล่งที่สามารถแพร่โรคติดต่อได้เป็นอย่างดี หาก
ไม่มีการวางมาตรการที่ดีในการควบคุมและป้องกัน ฉะนั้นจึงควรจะได้มีการ เฝ้าระวังในเรื่องการ
สุขอนามัยอันเป็นต้นเหตุของโรคภัยไข้เจ็บให้เพียงพอด้วย ซึ่งในที่นี้จะได้ขียนยกเอาสถานบริการ
อาบ อบ นวด อันเป็นสถานบริการประเภทหนึ่งซึ่งได้มีระบุไว้ใน พ.ร.บ. สถานบริการ พ.ศ.
๒๕๐๕ มาตรา ๓ ข้อ (๓)

สถานอาบ อบ นวด

สถานอาบ อบ นวด ซึ่งเป็นสถานบริการประเภทหนึ่งใน พ.ร.บ.สถานบริการ
พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้มีการจัดตั้งขึ้นมากภายในเขตพระนครและธนบุรี เพราะกิจการดังกล่าวกำลัง
อยู่ในความนิยมของักแต่ยวแพร่ทั่วไป กิจการดังกล่าวไม่ได้มีจำกัดอยู่แต่เฉพาะในเขตพระนคร
และธนบุรีเท่านั้น แต่ได้มีขึ้นตามจังหวัดใหญ่ ๆ อย่างกว้างขวางและนับวันแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
กิจการดังกล่าวแม้จะได้ดำเนินการมาหลายปีแล้ว แต่เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้โดยทั่วไปแล้ว สถานที่ตั้ง
กล่าวยังขาดการควบคุมเอาใจใส่ในเรื่องสุขลักษณะและความสะอาดเท่าที่ควร คงปล่อยให้ผู้ทำ
หน้าที่บริการขาดความสะอาดอย่างหนักขอไปที โดยหาได้คำนึงถึงโรคติดต่อที่เกิดจากการดำเนิน
งานที่ผิดสุขลักษณะในกิจการดังกล่าวไม่

สาเหตุที่เชื้อโรคมีโอกาสนแพร่ไปสู่บุคคลผู้ไปรับบริการได้นั้น เนื่องจากมีลูกค้าบาง
คนที่เป็นโรคติดต่อไปรับบริการดังกล่าว และภายหลังจากที่ได้รับบริการแก่ลูกค้าผู้นั้นแล้ว พนักงาน
อาบ นวดมิได้ทำความสะอาดหรือซักกรอผ้าซักโรคซึ่งอาจติดอยู่ตามภาชนะ ตามเสื้อผ้าหรือร่างกาย
ของพนักงานนวด และความดูประมาทต่าง ๆ ให้นำคนอื่นไป จึงทำให้โรคดังกล่าวสามารถแพร่ไปสู่ลูก
ค้ารายต่อไปได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคผิวหนังนั้นสามารถติดต่อกันได้โดยทางบาด-

แมลง หรือหากเป็นโรคที่สามารถติดต่อกันโดยทางลมหายใจได้ก็จะมีโอกาสแพร่ไปสู่พนักงานนวดและ
ลูกค้ารายอื่น ๆ ทั่วไปได้อย่างไม่จำกัด

โดยปกติแล้ว เชื้อโรคมักจะติดอยู่ตามอ่างอาบน้ำที่ล้างไม่สะอาด ผ้าปูที่นอนซึ่งนาน ๆ
จึงจะเปลี่ยนครั้ง หรือความชื้นในตัว ผ้าเช็ดหน้า หวี ฟองน้ำ ตลอดจนเครื่องอุปโภคอื่น ที่ใช้อยู่
เป็นประจำในสถานที่นั้นและขาดการฆ่าเชื้อโดยกรรมวิธีที่ถูกต้อง ฉะนั้นโอกาสที่เชื้อโรคจะแพร่ไป
สู่ลูกค้ารายก่อน ๆ ไปได้ย่อมมีอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความอ่างอาบน้ำ เพราะปรากฏว่า
ภายหลังจากที่ได้บริการอาบน้ำให้แก่ลูกค้าแล้ว ในบางแห่งพนักงานนวดมักจะไม่ทำความสะอาด
เท่าที่ควร คือเพียงแต่ใช้ผ้าเช็ดตัวเช็ดเท่านั้น ซึ่งวิธีดังกล่าวย่อมไม่สามารถที่จะฆ่าเชื้อโรคที่ตกค้าง
อยู่ในอ่างอาบน้ำได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้เชื้อโรคจึงมีโอกาสดเกาะติดอยู่ตามซอกหรือรูน้ำไหลของ
อ่างน้ำ และเมื่อลูกค้าคนต่อไปลงไปอาบ โดยมีไ้ละมັถระวังป้องกันเช่นนี้ เชื้อโรคจึงมีโอกา
สเข้าสู่ร่างกายได้

ความสะอาดบริการอาบ อบ นวด ปรากฏว่าพนักงานสาวนวดส่วนใหญ่มักจะสำเร็จความ
ใคร่ให้กับลูกค้าของตนภายหลังจากการนวดแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อลูกค้าขอรับและเป็นการ
เอาใจลูกค้า การปฏิบัติดังกล่าวนี้จำต้องอาศัยสิ่งรองรับสิ่งเปราะเปื้อนซึ่งปกติมักจะเป็นผ้าเช็ดตัว
และยังได้ใช้เช็ดสิ่งเปราะเปื้อนความบริเวณอื่นอีกด้วย และในโอกาสเดียวกันก็จะใช้อ่างน้ำนั้นทำ
การล้างอวัยวะที่เปราะเปื้อนด้วย บางครั้งลูกค้าจะถือโอกาสมีสภาวะคงไม่ในอ่างอาบน้ำ โดย
ความยินยอมของพนักงานสาวนวด เนื่องจากห้องสุขาอยู่ห่างไกลหรือมีฉะนี้ก็เปื้อนด้วยฤทธิ์ของสุรา
เพราะลูกค้าส่วนใหญ่มักจะดื่มเหล้าก่อนที่จะไปยังสถานบริการดังกล่าว การกระทำเช่นนี้ ย่อมทำ
ให้เชื้อโรคมีโอกาสดเกาะติดอยู่ตามอ่างอาบน้ำและภาชนะอื่น ๆ ภายในห้องได้ หากปรากฏว่าลูก
ค้าผู้นั้นเป็นโรคหนองในหรือซิฟิลิสมาก่อน

สำหรับเชื้อโรคที่อาจแพร่อยู่ได้ทั่วไปในสถานบริการ อาบ อบ นวด โดยอาศัยอุป
โภคต่าง ๆ ในสถานที่นั้นเป็นสาเหตุในการนำโรคนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- ๑. ประเภทที่ติดต่อกันโดยทางผิวหนัง ได้แก่โรคเรื้อน โรคผื่นคัน พุพอง ผิด กราก
เกล็ดขึ้น ตลอดจนโรคผิวหนังอื่น ๆ เนื่องจากในสถานบริการดังกล่าวพนักงานนวดกับลูกค้าจะมีการ
สัมผัสกันอย่างใกล้ชิด โอกาสที่โรคจะติดต่อกันได้จะมีมาก โรคดังกล่าวสามารถเข้าไปในร่างกาย

โดยทางบาดแผล นอกจากนี้อาจมีโรคซิฟิลิส และโกโนเรีย ซึ่งก็สามารถเข้าสู่ร่างกายโดยทางบาดแผลได้เช่นกัน โดยเฉพาะบาดแผลที่อวัยวะสืบพันธุ์

๒. ประเภทติดต่อทางลมหายใจ ได้แก่ วัณโรค ไข้หวัดใหญ่ โรคนี้สามารถติดต่อกันในสถานบริการได้ เนื่องจากลูกค้าที่เป็นโรคนำโรคนี้ไปแพร่ให้กับพนักงานนวด และพนักงานนวดจะรับเชือนั้นมา แล้วแพร่ไปสู่ลูกค้ารายต่อ ๆ ไป และเนื่องจากสถานที่ออบ ออม นวด แคม พุกแห้ง มีการเปิดเครื่องปรับอากาศ ซึ่งมีถือว่าไม่มีการระบายอากาศที่ถูกต้อง ฉะนั้น เมื่อการพูดคุยกันระหว่างลูกค้าภายในห้อง หากลูกค้าคนใดคนหนึ่งเป็นโรคติดต่อทางลมหายใจ ก็จะทำให้เชื้อโรคนี้แพร่ไปสู่ลูกค้าตลอดจนพนักงานออบ ออม นวด รายอื่น ๆ ที่นั่นได้อย่างสะดวก

๓. ประเภทที่ติดต่อกันทางอวัยวะสืบพันธุ์ อันได้แก่เชื้อโกโนเรีย และซิฟิลิส เหตุที่โรคดังกล่าวสามารถแพร่ได้เนื่องจากมีพนักงานสาวบางคนยอมให้ลูกค้าร่วมประเวณีกับตน ซึ่งเรื่องนี้นำมาปรากฏอยู่ทั่วไปตามสถานออบ ออม นวด เพราะเป็นวิธีการเอาใจลูกค้า หรือในกรณีที่ลูกค้ายอมจ่ายเงินให้กับตนเป็นกรณีพิเศษ

ในเรื่องเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ตลอดจนการตรวจตราสถานบริการบางอย่าง เช่น ร้านอาหาร โรงแรม ร้านตัดผม ตลอดจนได้ถูกสุขลักษณะนั้น ขณะนี้เทศบาลนครกรุงเทพฯ โดยมีฝ่ายสาธารณสุขก็ได้เป็นผู้ดำเนินการอยู่แล้ว โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขาภิบาลเป็นผู้ให้การแนะนำตรวจตรา ดูแลอยู่แล้ว ฉะนั้นหากจะให้กิจการเรื่องออบ ออม นวด ดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการตรวจสอบสุขลักษณะ ของการดำเนินงานให้อยู่ในอำนวยการหน้าของเทศบาลด้วยแล้ว เห็นว่าการควบคุมในเรื่องนี้ถ้าจะมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้ก็จำเป็นต้องมีกฎหมายยอมรับมาจเป็นบังคับเป็นส่วนให้แก่เทศบาลและฝ่ายตำรวจ ส่วนในเรื่องการดำเนินการให้ถูกต้องสุขลักษณะนั้น ควรได้มอบให้เทศบาลหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ซึ่งทั้งสองฝ่ายจำต้องปฏิบัติงานประสานกันอย่างใกล้ชิด

ในที่นี้จะขอแนะนำเจ้าหน้าที่ในการตรวจตราสถานบริการออบ ออม นวด เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขลักษณะ ซึ่งเห็นว่าควรอยู่ในอำนวยการหน้าของหน่วยงานด้านสุขาภิบาลไว้ดังนี้

๑. ก่อนที่จะยินยอมให้มีการจัดตั้งสถานบริการดังกล่าว ควรให้ผู้จัดตั้งไต่ถามแบบฟอร์มเกี่ยวกับอาคารที่จะก่อสร้าง อันได้แก่เรื่องความมั่นคงของอาคาร จำนวนและขนาดของห้อง

จำนวนห้องน้ำ ห้องส้วม ระบบความร้อนความเย็น ระบบการระบายอากาศ แสงสว่าง ซึ่งพนักงานสุขาภิบาลจะไล่พิจารณาว่า การก่อสร้างอาคารและกรรมวิธีการดำเนินงานของสถานที่ดังกล่าวได้เป็นไปในทางที่ถูกสุขลักษณะหรือไม่

๒. ให้เจ้าพนักงานด้านสุขาภิบาลได้เข้าไปตรวจตราในเรื่องสุขลักษณะของสถานบริการดังกล่าวเป็นประจำ เช่นเกี่ยวกับการตรวจตราสถานบริการอื่น ๆ อันได้แก่เรื่องตลาดสด ร้านอาหาร โรงแรม ซึ่งก็ได้มีเจ้าพนักงานสุขาภิบาลของเทศบาลนครกรุงเทพ ทำหน้าที่นี้อยู่ในเขตเทศบาลนครกรุงเทพอยู่แล้วในขณะนี้

๓. ออกข้อบังคับเพื่อใช้แก่ผู้ประกอบการค้าในตลอดจนพนักงานอาบ อบ นวด เช่นเกี่ยวกับการออกเทศบัญญัติใช้บังคับแก่พนักงานแห่งอบ ผู้ประกอบอาหาร ฯลฯ ซึ่งเทศบาลทำอยู่ในขณะนี้ เช่น ห้ามผู้ที่เป็นโรคผิวหนังหรือโรคติดต่ออันร้าย เป็นพนักงานประจำสถานอาบ อบ นวด เป็นต้น

๔. วางมาตรการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดเครื่องอุปโภคต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริการอาบ อบ นวดแก่ลูกค้า เช่น ผ้าปูที่นอน ผ้าเช็ดตัว ผ้าเช็ดหน้า ฟองน้ำ หวี และอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยให้มีการฆ่าเชื้อโรคที่อุกหลักหรือถูกต้มนตามกรรมวิธี เช่นโดยการอบด้วยไอน้ำร้อน เป็นต้น และต้องทำให้แห้งก่อนจะนำไปใช้บริการแก่ลูกค้ารายต่อไป ตลอดจนสถานที่เก็บเครื่องอุปโภคเหล่านี้ควรให้ปลอดภัยจากเชื้อโรคด้วย

๕. ควรหาทางออกข้อบังคับตลอดจนหาวิธีการป้องกันมิให้ผู้ที่อยู่ในระหว่างการ เป็นโรคติดต่ออันร้าย เข้าไปในสถานที่บริการดังกล่าว

๔.๑.๕ การควบคุมสุขลักษณะของแหล่งเสื่อมโทรม

แหล่งเสื่อมโทรมหรือแหล่งสลัม ตามความหมายในหนังสือ *Encyclopedia Britannica* กล่าวไว้ว่า "แหล่งเสื่อมโทรมได้แก่ ที่อยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่อาศัยอยู่ โดยมีสภาพชำรุดทรุดโทรม ขาดบริการที่ถูกต้องตามหลักอนามัย หรือที่อยู่อาศัยที่อยู่กันแออัด อันทำให้ไม่อาจใช้เป็นอยู่อาศัยเพื่อความเป็นชีวิตในครอบครัวให้มีความสุขทางสบายใจได้ และก่อให้เกิดปัญหาสังคม"

จะเห็นได้ว่า แหล่งเสื่อมโทรมนั้น ได้แก่แหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่ขาดการพัฒนา ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม ร่างกาย จิตใจ ตลอดจนวิถีการที่จะให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวก และจากสภาพดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหาหลายด้านด้วยกันคือ

๑. ปัญหาด้านสุขภาพ ได้แก่ปัญหาในเรื่องความสุขของร่างกายอันเนื่องมาจากการเจ็บไข้ได้ป่วยซึ่งมีอยู่บ่อยครั้งในบรรดาผู้ที่อาศัยอยู่ในสถานที่ดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพที่อยู่ไม่ถูกสุขลักษณะ จึงทำให้เชื้อโรคมีโอกาสดัดต่อดันได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น วัณโรค เป็นต้น เพราะมีการอยู่กันอย่างแออัด นอกจากนี้แหล่งที่อยู่ดังกล่าวยังเป็นที่พักพิงพันธุ์แมลงและสัตว์นำโรคได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

๒. ปัญหาด้านจิตใจ เนื่องมาจากความเป็นอยู่ที่แออัดยัดเยียด บ่มก่อก่อให้เกิดปัญหาด้านจิตใจอันได้ง่าย เช่น ก่อให้เกิดโรคจิต โรคประสาท อันเนื่องมาจากความกดดันในด้านสังคม และเศรษฐกิจตลอดจนเกิดขึ้นเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

๓. ปัญหาเศรษฐกิจ ปรากฏว่าผู้อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณเหล่านี้ส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่ฐานะการครองชีพต่ำ และส่วนใหญ่เป็นกรรมกร ลูกจ้างคนงาน เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อยจึงปรากฏว่า รายได้ไม่พอกับรายจ่าย จนก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจและนำไปสู่ปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ต่อไป

๔. ปัญหาทางสังคม เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมไม่ดีและฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นภายในกลุ่มชนผู้อยู่อาศัยอยู่ในแหล่งดังกล่าว ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ได้แก่ ปัญหาโจรกรรม ปัญหายาเสพติดให้โทษ ปัญหาการเอนกการพนัน ปัญหาเด็กวัยรุ่น ปัญหาเรื่องชู้สาวกับ ตลอดจนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมอื่น ๆ อีกมากมาย

ฉะนั้นการแก้ไขในเรื่องของแหล่งเสื่อมโทรมจึงจำต้องแก้ไขทั้งในเรื่องของที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะและในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากสภาพสิ่งแวดล้อมไม่ดี อันได้แก่ ปัญหาทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจด้วย ซึ่งความจริงในเรื่องนี้ส่วนใหญ่เทศบาลได้ดำเนินการอยู่แล้วในโครงการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ ๕ โดยเฉพาะคือโย ฉะนั้นในที่นี้จะได้นำเอาเฉพาะ เรื่องสุขลักษณะของอาคาร อันเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากแหล่งเสื่อมโทรมขึ้น

สาเหตุอันสำคัญประการหนึ่งที่เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมขึ้นนั้น เนื่องมาจาก

จำนวนบ้านชั้นเป็นที่อยู่อาศัยไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนประชากรที่มีอยู่ ณ ที่นั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าสภาพ
ดังกล่าวได้มีอยู่ในนครหลวงต่าง ๆ เมื่อประชาชนอพยพไปอยู่กันมากขึ้น จึงทำให้มีการอยู่กันอย่าง
แออัดยัดเยียดและได้มีการก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้พอเพียงกับสมาชิกที่ได้
เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงสภาพดังกล่าวได้มีอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี ดังจะได้กล่าวสถิติ
บางปีมาแสดงให้เห็นว่า อัตราการเพิ่มของจำนวนบ้านกับจำนวนประชากรในจังหวัดพระนครไม่
ได้สัดส่วนดังนี้

- พ.ศ. ๒๕๐๐ จำนวนประชากร ต่อบ้าน ๑ หลัง เท่ากับ ๓.๕ คน
- พ.ศ. ๒๕๐๑ จำนวนประชากร ต่อบ้าน ๑ หลัง เพิ่มขึ้นเป็น ๓.๖ คน
- พ.ศ. ๒๕๐๒ จำนวนประชากร ต่อบ้าน ๑ หลัง เพิ่มขึ้นเป็น ๓.๕ คน
- พ.ศ. ๒๕๐๔ จำนวนประชากร ต่อบ้าน ๑ หลัง เพิ่มขึ้นเป็น ๔.๐ คน

จากสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในเขตจังหวัดพระนคร การอยู่อาศัยของประชาชน
ยังอยู่ในลักษณะที่แออัดยัดเยียด และได้เพิ่มทวีสภาพเช่นนี้อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากอัตราส่วนการ
เพิ่มของบ้านกับจำนวนประชากร ไม่ได้สัดส่วนกัน

จากสภาพการอยู่กันอย่างแออัดยัดเยียดดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดภัยพิบัติทางโรคลงไข้เจ็บ
ขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับบ้านที่ผิดสุขลักษณะและอยู่กันอย่างแออัดดังกล่าวอยู่หลายโรคด้วยกัน เช่น
วัณโรค และโรคติดต่ออื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัณโรค ในจังหวัดพระนคร ซึ่งมีประชาชนอา-
ศัยอยู่อย่างแออัดนี้ มีผู้ช่วยภัยวัณโรคในระยะติดต่ออันตรายสูงถึงร้อยละหนึ่ง และผู้ที่อาศัยอยู่ใน
บ้านเดียวกับผู้ป่วยในระยะติดต่ออันตรายจะไ้รับเชื้อโรคนี้อันตรายสูงถึงร้อยละ ๑๕ และการ
แก้ไขสิ่งผิดสุขลักษณะและความแออัดยัดเยียดเรื่องบ้านเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะลดจำนวนผู้ป่วย
ภัยโรคนี้ *

ในเรื่องที่เกี่ยวกับแหล่งเสื่อมโทรมหรือแหล่งสลัมนั้น ขณะนี้ยังไม่ปรากฏหมายที่ให้อา-
นาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้ เข้าดำเนินการแก้ไข เช่นเดียวกับในต่างประเทศ เช่นใน

อังกฤษ ได้มอบอำนาจให้แก่เทศบาลเป็นผู้เข้าดำเนินการแก้ไข และใน พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๔๔ มาตรา ๑๓ ก็ได้ระบุแต่เพียงว่า ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีหน้าที่พิจารณาว่าอาคารหรือส่วนของอาคารใดหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ต่อเนื่องกับอาคารที่ใช้เป็นสำนัก ต้องด้วยสุขลักษณะอันควรจะเป็นที่อยู่อาศัยหรือไม่ แต่ พ.ร.บ. นี้มิได้ระบุรายละเอียดว่า อาคารลักษณะใดควรหรือไม่ควรเป็นที่คนอยู่อาศัย เพื่อให้เจ้าพนักงานเข้าทำการ ย้าย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือรื้อถอนสิ่งซึ่งไม่ตรงกับสุขลักษณะ หรือทำการปลูกสร้างหรือจัดการอย่างอื่นตามจำเป็นเพื่อให้ตรงกับสุขลักษณะต่อไป

ส่วนในเทศบัญญัติเทศบาลนครกรุงเทพ เรื่องควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๔๓ ก็พวได้บัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการที่จะเข้าไปรื้อถอนอาคารที่ไม่ถูกสุขลักษณะแต่อย่างใด คงกำหนดไว้แต่ในเรื่องของอาคารที่จะปลูกสร้างใหม่ว่าจะต้องถูกสุขลักษณะและมีความแข็งแรงมั่นคงดี อันเป็นวิธีการป้องกันมิให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรมขึ้นเท่านั้น

ในการพิจารณาถึงสุขลักษณะของบ้านที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยในอังกฤษนั้น ได้พิจารณาโดยคำนึงถึงหลักสองประการคือ

๑. บ้านนั้นเหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์หรือไม่ (Fit for human habitation)
๒. บ้านดังกล่าวมีสภาพแออัดยัดเยียดหรือไม่ (Overcrowd)

สำหรับบ้านที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัย ในอังกฤษนั้นก็ได้มีระบุไว้ใน พ.ร.บ. เรื่องบ้าน พ.ศ. ๒๔๐๐ (Housing Act 1957) ไว้ดังนี้ *

๑. ขาดการซ่อมแซม (Repair)
๒. ขาดความมั่นคง (Stability)
๓. มีสภาพชื้นแฉะ (Freedom from damp)
๔. ขาดแสงสว่างตามธรรมชาติ (Natural lighting)

---

* Jameson and Parkison, A Synopsis of Hygiene, J.& A. Churchill LTD., London, 1958, p., 581.

๕. ซากการระบายอากาศ (Ventilation)
๖. ซากน้ำสะอาด (Water Supply)
๗. ซากการระบายน้ำและกำจัดสิ่งปฏิกูล (Drainage and Sanitary Convenience)
๘. ซากสุขภัณฑ์ อันได้แก่ที่เก็บ ที่เตรียม และที่ปรุงอาหาร ตลอดจนการระบายน้ำที่ใช้แล้ว (Facilities for the storage preparation and cooking of food and for disposal of waste water)

ลักษณะทั้ง ๘ ประการดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าเหมาะสมกับประเทศที่มีอากาศหนาวเท่านั้น ส่วนในประเทศไทย เนื่องจากสภาพของอากาศผิดไปจากประเทศอังกฤษ ฉะนั้นการวางหลักเกณฑ์ที่จะนำไปใช้บังคับเกี่ยวกับสุขลักษณะของบ้าน จึงต้องมีหลักการที่ฝึกแยกออกไป

การแก้ไขบ้านที่มีลักษณะในนครลอนดอนนั้น มีวิธีดำเนินการอยู่ ๓ วิธีด้วยกัน คือ*

๑. ซ่อมแซม (Repair) ถ้าบ้านหลังนั้นอยู่ในสภาพที่ยังสามารถซ่อมแซมให้ดีขึ้นได้ในราคาพอสมควร เทศบาลจะให้เจ้าของบ้านซ่อมแซมแก้ไข ในกรณีนี้เจ้าของต้องเสนอแบบและรายการแก้ไขต่อเจ้าหน้าที่ เมื่อเสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่จะไปตรวจสอบซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่จะอนุญาตให้ดำเนินการให้บ้านนั้นเป็นที่ถนอมอยู่อาศัยได้ ในกรณีที่เจ้าของบ้านไม่สามารถซ่อมแซมได้ จะช่วยเหตุผลโลกก็ตาม เทศบาลจะเข้าซ่อมแซมเอง แล้วเก็บเงินค่าเช่าจุนควมกับส่วนที่ต้องไปในการซ่อม

๒. รื้อถอน (Demolition) ถ้าบ้านชำรุดทรุดโทรมมาก ไม่สามารถซ่อมแซมให้ดีขึ้นได้ในราคาพอสมควร เทศบาลจะสั่งให้เจ้าของรื้อถอนออกไป ก่อนรื้อถอน เทศบาลยังให้โอกาสผู้ที่สนใจ หากการซ่อมแซมก่อนอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หากไม่มีผู้ใดซ่อมแซม เทศบาลก็จะทำการสั่งรื้อถอน ตามคำสั่งนี้ผู้อยู่อาศัยจะต้องย้ายออกภายในเวลาที่กำหนด บ้านจะต้องรื้อถอนให้หมด ภายในเวลา ๒ สัปดาห์ หลังจากผู้อยู่อาศัยออกไปหมดแล้ว

* ยินดี สุภเสน หน้า ๔ - ๖

๓. ปิด (Closing) ในกรณีซึ่งมีส่วนหนึ่งส่วนใดของบ้าน เช่น ห้อง ๆ หนึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่คนอยู่อาศัย เทศบาลจะมีคำสั่งให้ปิดห้องนั้น เพื่อห้ามไม่ให้เป็นที่คนอยู่อาศัยจนกว่าจะได้แก้ไขให้เรียบร้อย

ในเรื่องของความแออัดยัดเยียดนี้ พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๑๕ ก็ได้บัญญัติไว้ว่า "ห้ามมิให้บุคคลโดยอมหรือจัดให้อาคารใดมีคนอยู่มากเกินไปจนเป็นเหตุเสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของผู้อยู่อาศัยในนั้น และได้บัญญัติเพิ่มเติมว่าอาคารหรือห้องใดในอาคารนั้น มีคนอยู่เกินกว่าหนึ่งคนต่อที่ว่างเก้าลูกบาศก์เมตรให้ถือว่ามีคนอยู่มากเกินไป และในการนับจำนวนนั้น ให้นับคนที่มีอายุต่ำกว่าสิบปี สองคน เท่ากับหนึ่งคน"

จากบทบัญญัติใน พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๔ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามิได้กำหนดในรายละเอียดของเรื่องแออัดยัดเยียดไว้ให้ถี่เท่าที่ควร การถือว่ามีลักษณะแออัดยัดเยียดโดยใช้อัตราส่วน ๘ ลูกบาศก์เมตร ต่อผู้อยู่อาศัย ๑ คน นั้นนับว่าเป็นการวัดที่ไม่ใคร่ได้ผลใกล้เคียงความจริงนัก และในการควบคุมความแออัดยัดเยียดหรือการอยู่ที่มีลักษณะของเจ้าพนักงานก็ยังอยู่ในขั้นที่ไม่ได้ผล

ในขณะนั้น กฎหมายฉบับเดียวกันดังกล่าวข้างต้น ได้ให้ความหมายของความแออัดไว้ดังนี้

สภาพแออัดยัดเยียดเกิดขึ้นเมื่อ

๑. บุคคลวางเพท ๒ คน อายุเกิน ๑๐ ปีขึ้นไป ไม่ได้เป็นสามีภรรยา กัน ถอนหันนอนในห้องเดียวกัน

๒. อัตราส่วนระหว่างบุคคลต่อห้องเกินกว่า

- ๒ คนต่อ ๑ ห้อง
- ๓ คนต่อ ๒ ห้อง
- ๕ คนต่อ ๓ ห้อง
- ๘ คนต่อ ๔ ห้อง
- ๑๐ คนต่อ ๕ ห้อง

เกินกว่า ๕ ห้องขึ้นไปนับ ๒ คน ต่อ ๑ ห้อง

๓. อัตราส่วนระหว่างพื้นที่ต่อบุคคลเกินกว่า

๑๑๐	ตารางฟุตขึ้นไปต่อ	๒	คน
๕๐	ถึง ๑๑๐ ตารางฟุตต่อ	๑	คนครึ่ง
๓๐	ถึง ๕๐ ตารางฟุตต่อ	๑	คน
๕๐	ถึง ๓๐ ตารางฟุตต่อ	ครึ่งคน	
ต่ำกว่า ๕๐ ตารางฟุตห้ามใช้เป็นที่อยู่อาศัย			

การนับจำนวนบุคคล เด็กอายุระหว่าง ๑ ถึง ๑๐ ปี นับเป็นครึ่งคน เด็กอายุระหว่าง ๑ ปี ไม่นับ

ในเรื่องบ้านที่ผิดสุขลักษณะนั้น ในขณะนี้ยังปรากฏอยู่ทั่วไปในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ และธนบุรี ทั้งนี้เนื่องจากมีผู้อพยพเข้ามาและอัตราการเกิดของทารกยังอยู่ในระดับสูง ฉะนั้นในการป้องกันมิให้เกิดสภาพแออัดยัดเยียด อันจะก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมทางสุขภาพแก่ผู้อยู่อาศัย ในอาคารที่ผิดสุขลักษณะดังกล่าว ทางการควรจะได้จัดดำเนินการตรวจตรา ดูแลและเร่งแก้ไขปัญหานี้โดยรีบด่วน ซึ่งในระยะแรกนั้นควรจะได้ให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการสำรวจสภาพแหล่งเสื่อมโทรม โดยการสำรวจบ้านที่อยู่ในแหล่งดังกล่าว และควรจะได้บันทึกในเรื่องสภาพของบ้าน ชื่อผู้เป็นเจ้าของบ้าน จำนวนผู้อยู่อาศัยในบ้าน รายได้ของครอบครัวต่อเดือน สภาพแวดล้อม ตลอดจนข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการแก้ไขต่อไป

การดำเนินการเพื่อแก้ไขปรับปรุงและกำจัดแหล่งเสื่อมโทรมนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีวิธีการปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ

๑. โดยการป้องกัน กล่าวคือได้แก่ การวางแผนป้องกันมิให้แหล่งเสื่อมโทรมเกิดขึ้นได้ ในการนี้ต้องอาศัยการออกกฎหมายบังคับ โดยเฉพาะในเรื่องการออกกฎหมายเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคาร กฎหมายการวางผังเมือง กฎหมายที่เกี่ยวกับการกำจัดแหล่งเสื่อมโทรม เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งก็ต้องมีการปฏิบัติให้สอดคล้องกัน เช่นการปลูกสร้างอาคาร ควรจะต้องปลูกสร้างไปตามแผนผังของเมืองที่ได้กำหนดไว้ การต่อเติมอาคารก็ควรจะได้พิจารณาเพราะวังป้องกันมิให้มีสภาพแออัดยัดเยียดต่อไปได้ ตลอดจนควรให้มีเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแลมิให้มีการปลูกสร้างอาคารหรือต่อเติมอาคารขึ้นโดยมิได้ขออนุญาตเหล่านี้เป็นต้น

๒. โดยการซ่อมแซมและปรับปรุงให้ดีขึ้น ได้แก่ การยื่นมือเข้าไปช่วยแก้ไขปรับปรุงให้อาคารที่อยู่อาศัยที่มีคุณลักษณะ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมให้มีสภาพที่ดีขึ้น ทั้งนี้ก็โดยการสำรวจตรวจตราคุณลักษณะความเป็นอยู่ของผู้อาศัย หากพบสิ่งบกพร่องควรแก้ไข ก็จะได้แนะนำให้เจ้าของอาคารทำการแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป การปรับปรุงนี้จะคงทำการปรับปรุงทั้งในเรื่องตัวบุคคล ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ พร้อมกันไป โดยจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักคุณลักษณะ ดังนี้

ก. เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไป ได้แก่

- การจัดหาบรรยากาศให้เพียงพอกับการกินและใช้
- การจัดให้มีระบบการระบายน้ำโสโครก ตลอดจนการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง
- การกำจัดมูลและแมลงวันตลอดจนสัตว์ที่เป็นพาหะของโรค
- การควบคุมการประกอบกิจการบางอย่างที่อาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ
- การปฏิสังขรณ์สิ่งสกปรกหักพังต่าง ๆ ให้เรียบร้อย
- ควบคุมและอบรมในเรื่องอาหารและโภชนาการ
- จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขึ้น
- ทำความสะอาดในที่สาธารณะให้แก่ชุมชน

ข. เกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่

- การส่งเสริมอนามัยแก่ครอบครัว อันได้แก่มารดาและเด็ก ตลอดจนคนชราและคนพิการ ให้มีความเข้าใจในเรื่องปฏิบัติตนให้ถูกคุณลักษณะ
- จัดการรักษายาบาลแก่ผู้ป่วย และฉีดวัคซีนป้องกันโรค
- ส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องสุขศึกษา

๓. การกำจัด ได้แก่การกำจัดแหล่งเสื่อมโทรมให้หมดสิ้นไปจากบริเวณดังกล่าว ด้วยการใช้วิธีถอนและอพยพผู้ที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมให้ไปอยู่ในแหล่งใหม่ที่รัฐจัดไว้ให้ เช่นโดยการสร้างนิคมหรือการสร้างอาคารสงเคราะห์ให้เข้าอยู่อาศัยในราคาถูก วิธีการดังกล่าวนี้เป็นวิธีการสุดท้าย คือไม่สามารถแก้ไขด้วยวิธีการดังกล่าวข้างต้นได้แล้ว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพที่อยู่อาศัยดังกล่าวอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมมาก จนไม่สามารถที่จะแก้ไขให้อยู่ในสภาพดีขึ้นได้

หรือในกรณีที่รัฐต้องการ แวดคืนที่ดินก่อนนั้น เพื่อให้ประโยชน์ในทางราชการต่อไป

ในการขับไล่ที่อยู่อาศัยเพื่อที่จะไปปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมใหม่นี้ ทางราชการจะได้เตรียมสร้างสถานที่อยู่แห่งใหม่แก่ผู้ไร้ที่อยู่ดังกล่าวก่อน ดังเช่นที่รัฐได้สร้างอาคารสงเคราะห์ขึ้นในสหะยี ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมที่ดีวิธีหนึ่ง เพราะเท่ากับเป็นการอพยพให้ผู้ที่อยู่กันอย่างแออัดในแหล่งเสื่อมโทรมได้มีที่อยู่ที่ดีขึ้นและเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น

๔.๑.๖ การระงับเหตุรำคาญ

ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่จัดการกำจัด ห้ามและระงับเหตุรำคาญในที่สาธารณะหรือที่เอกชน ซึ่งก่อให้เกิดเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพความปลอดภัยหรือสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กับทั้งให้ดูแลรักษาบรรเทาถนน ทางบก ทางน้ำ วางระบายคู คลอง และที่ต่าง ๆ ในเขตของตนให้ปราศจากเหตุรำคาญ ^{๔๖}

^{๔๖} พ.ร.บ.สาธารณสุข มาตรา ๑๔

ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติเหตุว่าตายไว้ว่า ได้แก่สิ่งเหล่านี้คือ.- ๔๓

- (๑) สถานที่หรือส่วนของสถานที่ซึ่งมีลักษณะปลูกสร้างหรือมีสภาพซึ่งเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ หรือความปลอดภัย
- (๒) ที่ขังน้ำ ม้อ แหล่งน้ำ ห้องร้อง ทางระบายน้ำ ร่องน้ำ ทางน้ำ หรือที่ลุ่ม ที่อามน้ำ ส้วม ที่ปัสสาวะ ที่รับหรือใส่อุจจาระ ท่ออุจจาระ รางระบาย ที่ใส่มูลสัตว์หรือเก่าซึ่งอยู่ในท่าเลไม่เหมาะหรือเป็น หรือน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์ุง แมลงวัน หรือมีลักษณะจนเป็นเหตุเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ
- (๓) สัตว์เลี้ยงไว้ในที่หรือโดยวิธีหรือมีจำนวนเกินสมควรจะเป็นเหตุเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ
- (๔) การสะสม การหมักหมม การทิ้งสิ่งหนึ่งสิ่งใด การละเลยให้สถานที่หรือสิ่งของรกรุงรัง ซึ่งเป็นเหตุให้หมักหมม หรือก่อให้เกิดเสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ หรือเป็น หรือน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์ุง หรือแมลงวัน
- (๕) โรงงานอุตสาหกรรม โรงงาน หรือที่ทำการอื่น
- (ก) ไม่รักษาให้ปราศจากกลิ่น ใจ อันส่งออกจากท่ออุจจาระ รางระบายส้วม ที่รับหรือใส่อุจจาระ ที่ปัสสาวะ หรือจากเหตุอื่นใด
- (ข) ไม่มีการระบายอากาศเท่าที่พอจักทำให้แก๊ส ไอ น้ำ ละออง หรือสิ่งให้โทษชนิดอื่น ๆ ซึ่งบังเกิดขึ้นเนื่องด้วยกิจการนั้นปราศจากโทษจนเป็นเหตุเสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ
- (ค) มีคนยึดเยียดกันในขณะทำงานจนเป็นเหตุเสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของคนที่ทำางานนั้น
- (๖) อาคาร กระท่อม หรือโรงใด ๆ อันเป็นเคหะที่อยู่ของคน หรือสำหรับเลี้ยงสัตว์ หรือความประสงค์อย่างอื่น ซึ่งโดยเหตุที่รวมอยู่ด้วยกัน หรือ ปราศจากการระ-

บายน้ำ หรือซัดช่องแก่การกำจุมลพวยหรือสิ่งปฏิกูลหรือโดยเหตุอื่นใด จนเป็นเหตุเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

(๗) แหล่งน้ำ ภูเขา หรือคลองที่คนใช้หรือน้ำจะใช้สำหรับคนบริโภค หรือสำหรับการบ้านหรือสำหรับห้าของให้คนบริโภคซึ่งเกิดหรือน้ำจะเกิดสกปรกขึ้นจนเป็นเหตุเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

(๘) เตาไฟที่ใช้ไฟไหม้ หรือปล่องซึ่งหม้อต้มหรือวัตถุเพื่อเสกสิ่งใดที่ไม่สมควรเป็นปริมาณมากจนเป็นที่เดือดร้อนแก่ผู้อยู่ใกล้เคียง หรือเป็นเหตุเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

(๙) กลิ่น เสียง ความกระเหี้ยน ฝุ่นละออง เขม่า เถ้าอันเป็นที่เดือดร้อนแก่ผู้อยู่ใกล้เคียง หรือเป็นเหตุเสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

(๑๐) ที่ทำอิฐ หลุมดิน หลุมทราย ที่ซึ่งขุดไว้เพื่อกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นที่เดือดร้อนแก่ผู้อยู่ใกล้เคียง หรือเป็นเหตุเสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สิ่งซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นเหตุรำคาญนั้นอันที่จริงก็คือบรรดาสิ่งซึ่งจะนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมแก่สุขภาพอนามัยและเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนผู้ประสบ ฉะนั้น หากดูตามความหมายดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าภายในเขตของเทศาภิบาลนครกรุงเทพฯ ยังมีเหตุรำคาญอีกไม่น้อยที่ยังไม่ได้ถูกกำจัดให้สิ้นไป โดยเฉพาะในเรื่องของโรงงานต่าง ๆ เช่น โรงรถยนต์ประเภทสร้างซ่อม โรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งมักจะส่งเสียงดัง กลิ่น และควันทั่วไป นอกจากนี้ยังมีแหล่งเสื่อมโทรมอยู่อีกไม่น้อย อันเป็นที่อยู่ของคนยากจน และส่วนใหญ่อยู่กันอย่างหนาแน่นและมีสภาพทรุดโทรมเป็นที่เกาะพันธุ่มงและเชื้อโรค

เมื่อปรากฏว่ามีเหตุรำคาญ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือไปยังบุคคลซึ่งเป็นผู้กระทำ หรือละเลย หรือปล่อยให้เหตุรำคาญนั้นเกิดขึ้น หรือเป็นอยู่ต่อไป ให้ระงับเหตุรำคาญนั้นเสีย ภายในเวลาอันสมควรที่ระบุไว้ในคำสั่งและถ้าเห็นสมควรจะไว้ทำการสิ่งใดโดยวิธีใดตามจำเป็นเพื่อความประสงค์นั้น ก็ให้สั่งไปด้วย ^{๔๔}

ในคำสั่งนั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจสั่งให้จัดการตามข้อจำเป็น เพื่อป้องกันมิให้

^{๔๔} พ.ร.บ. สาธารณสุข มาตรา ๖๐ วรรคแรก

เหตุรำคาญนั้นเกิดขึ้นอีกด้วยก็ได้ และแม้ได้ออกคำสั่งระงับเหตุรำคาญไปแล้ว ถ้าเห็นว่าเหตุรำคาญนั้นอาจเกิดขึ้นในสถานแห่งนั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะส่ง เป็นหนังสือให้จัดการป้องกันในเวลาใดอีกก็ได้ ๔๕

ในการควบคุมสุขลักษณะของสถานที่ ๆ จะเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญนี้ แผนกสุขาภิบาลทั่วไปของฝ่ายสาธารณสุขได้มีหน้าที่ในการสืบสวนตรวจสอบเหตุรำคาญเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการดำเนินงานต่อไป เรื่องการแก้ไขหรือระงับเหตุรำคาญตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ การปฏิบัติการเรื่องนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ แผนกสุขาภิบาลทั่วไป ได้ดำเนินการรวมทั้งสิ้น ๕๗๗ ราย ซึ่งแยกตามลักษณะของเหตุรำคาญได้ดังนี้ ๔๖

๑. ที่ซึ่งน้ำก่อกวนได้ตกลงในเหม็นและอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง	๑๑๓	ราย
๒. กลิ่นเหม็นจากส้วมแตกชำรุด	๕๖	ราย
๓. กลิ่น เหม็น ครว็นไล่ ผุ่นละออง	๑๑๖	ราย
๔. เสียงดัง ความสั่นสะเทือนจากการประกอบกิจการค้าและเครื่องยนต์	๕๐	ราย
๕. ที่เสียงดังกวนเสียเหม็นจากการหมักหมมสิ่งโสโครกและมูลสัตว์	๗๖	ราย
๖. การสะสม การหมักหมมขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	๔๕	ราย
๗. เหตุรำคาญจากอื่น ๆ อีก	๕๑	ราย

(ทั้งนี้มิได้รวมถึงเหตุรำคาญจากแหล่งเพาะพันธุ์ยุงและแมลง ซึ่งเป็นหน้าที่ของแผนกกำจัดแมลงและสัตว์นำโรค ในการแก้ไขและระงับเหตุรำคาญอีกส่วนหนึ่ง)

๔.๖ การสุขาภิบาลร้านอาหาร โรงน้ำแข็งและตลาด

กิจการในหน้าที่ของฝ่ายสาธารณสุขอีกอย่างหนึ่งก็คือการควบคุมการสุขาภิบาลสถานที่จำหน่ายอาหารตลาดเอกชน โรงน้ำแข็ง โรงงานต่าง ๆ สถานที่ประกอบกิจการค้า ซึ่งเป็นสิ่งรังเกียจหรืออาจเป็นภัยอันตรายแก่สุขภาพของประชาชน ด้วยการเข้าไปให้คำแนะนำควบคุม

๔๕ เรื่องเกี่ยวกับ มาตรา ๒๐ วรรคสอง

๔๖ ฝ่ายสาธารณสุข "รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๔" หน้า ๓๔

คุณและแก้ไขสถานการณ์เหล่านี้ ให้ถูกสุขลักษณะตลอดจนได้ให้รักษาเครื่องใช้ไม่สะอาดต่าง ๆ ในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักอนามัยของกิจการนั้น ๆ ตามหลักสุขาภิบาล ทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินการถูกต้องแล้ว ให้รักษาระดับการปฏิบัติให้ได้มาตรฐานต่อไป เพื่อความปลอดภัยแก่ประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการด้วย

๔.๒.๑ การสุขาภิบาลร้านอาหาร

เนื่องจากวิวัฒนาการในเรื่องการประกอบอาชีพของคนในสมัยปัจจุบันนี้ ได้มีผลให้คนจำนวนมากต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ อาจประมาณได้ว่ามีประชาชนจำนวนมากไม่น้อยกว่า ๙๐ % ที่ต้องรับประทานอาหารนอกบ้านอย่างน้อยวันละหนึ่งมื้อ จนเราสามารถพบเห็นร้านอาหารได้ทุกแห่ง ^{๔๑}

ฉะนั้น เกี่ยวกับเรื่องร้านอาหารนี้ เทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้ให้ความสนใจควบคุมดูแลสอดส่องในเรื่องสุขาภิบาลของร้านอาหาร ความปลอดภัยของอาหาร ตลอดจนส่งเสริมให้ร้านอาหารต่าง ๆ ให้ความสำคัญปรับปรุงกิจการของตนให้ถูกสุขลักษณะยิ่ง ๆ ขึ้น ทั้งนี้ย่อมจะเป็นการช่วยส่งเสริมสุขอนามัยของประชาชนและเป็นการส่งเสริมความสะอาดเรียบร้อยของเมืองรวมทั้งการบริโภคอาหารที่ไม่สะอาด ให้ลดน้อยลง

การควบคุมสุขาภิบาลของสถานจำหน่ายอาหารหรือการปรับปรุงสุขลักษณะของร้านอาหารนี้ นอกจากจะมีความสำคัญต่อการสาธารณสุขแล้ว ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การปรับปรุงความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพฯ เป็นมหานครของไทยที่มีชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว ดังนั้น การปรับปรุงร้านอาหารเพื่อให้ได้สุขลักษณะและเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคย่อมเป็นสิ่งซึ่งถูกความสนใจของชาวต่างประเทศและเป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นมาแต่ธุรกิจนี้เอง ดังนั้น ภัยอันเกิดจากอุตสาหกรรมของการส่งเสริมการส่งเสริมช่วยยกก่อนให้กิจการมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ^{๔๒}

^{๔๑} เลอ ธนะศิริ "โครงการของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ในการปรับปรุงร้านอาหาร" (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพฯ ฉบับที่ ๔๑ พฤษภาคม ๒๕๐๙) ทรานกร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น หน้า ๓๓

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๔

ตามเทศบัญญัติของเทศบาลนครกรุงเทพ เรื่องควบคุมการค้าอาหารและน้ำแข็ง
ในสถานที่เอกชน พุทธศักราช ๒๔๕๙ นั้น ได้ให้มีการควบคุมการสุขาภิบาลร้านจำหน่ายอาหาร
ร้านค้าชำ และแผงขายอาหารในสถานที่เอกชน ^{๔๙} และตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข
๒๔๕๔ ก็ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการที่จะ เข้าทำการควบคุมการค้าอาหาร
หรือน้ำแข็งในสถานที่เอกชนเช่นกัน ดังข้อบัญญัติต่อไปนี้ ^{๕๐}

- (๑) ห้ามการตั้งหรือใช้สถานที่เอกชนแห่งหนึ่งแห่งใดเป็นที่ขาย ทำ ประกอบ
ปรุง สะสมอาหาร หรือน้ำแข็ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาต
- (๒) วางระเบียบการขอและออกใบอนุญาตให้ใช้สถานที่ตามความในใบอนุญาต
มาตรา ๑ และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในใบอนุญาต
- (๓) กำหนดเงื่อนไขอันเกี่ยวกับสุขลักษณะ ของสถานที่และสิ่งปลูกสร้างซึ่งผู้รับ
ใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติตาม
- (๔) วางระเบียบหรือกำหนดวิธีซึ่งผู้รับใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติตามในการใช้และ
การรักษาสถานที่ดังกล่าวจนองไขทิ้งมวลได้สะอาดและเรียบร้อย รวมทั้งการขนมูลฝอยและสิ่ง
ปฏิกูลออกจากสถานที่นั้น
- (๕) วางระเบียบหรือกำหนดวิธีซึ่งผู้รับใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติตามในการ ขาย
ทำ ประกอบ ปรุง สะสมอาหาร หรือน้ำแข็ง รวมทั้งกำหนดน้ำไขและของใช้อื่น ๆ ให้ต้อง
ด้วยสุขลักษณะ
- (๖) วางระเบียบกำหนดวิธีซึ่งผู้รับใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติตามในการขาย ทำ
สะสมหรือขนส่งน้ำแข็งรวมทั้งกำหนดน้ำไขและของใช้อื่น ๆ ซึ่งใช้ในการนั้น ให้ถูกต้องด้วย
สุขลักษณะ
- (๗) ห้ามผู้รับใบอนุญาตซึ่งมีเหตุควร เชื่อว่าตนเป็นโรคติดต่อซึ่งระบุมไว้หรือซึ่ง
เจ้าพนักงานสาธารณสุขได้ตรวจปรากฏว่าเป็นสาเหตุ และได้รับแจ้งความเป็นหนังสือแล้วว่า
ตนเป็นสาเหตุของโรคติดต่อ ซึ่งระบุมไว้มิให้ขาย ทำ ประกอบ ปรุง สะสมอาหารหรือน้ำแข็ง
- (๘) กำหนดเวลาซึ่งห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตขายอาหารบางประเภท หรือชนิด

^{๔๙} รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๙ หน้า ๙๙

^{๕๐} พระราชบัญญัติสาธารณสุข มาตรา ๕๐

ไกลในเขตที่ระบุไว้

(๘) กำหนดเงื่อนไขในการพักใช้หรือเลิกถอนใบอนุญาต

ตามเทศบัญญัติของเทศบาลเรื่องควบคุมการค้าอาหารและน้ำแข็งในสถานที่เอกชน พุทธศักราช ๒๔๕๙ ข้อ ๑๐ ได้กำหนดให้สถานที่สำหรับขาย ห้า ประเภท ประถม ประชุม สะสมอาหาร และน้ำแข็ง ต้องได้สุขลักษณะตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ ๕๑

(๑) ต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ ๆ น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ เช่นใกล้ชักกั้นที่ฝังหรือเก็บศพ ที่ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือที่เลี้ยงสัตว์

(๒) พื้นทำด้วยวัสดุถาวร หรือเป็นไม้กระดานที่ปรุขมแน่น น้ำจึงอยู่ไม่ได้

(๓) ต้องมีวางระบายน้ำทำด้วยวัสดุถาวร เพื่อให้มีน้ำไหลไปสู่รางระบายน้ำสาธารณะหรือบ่อรับน้ำใต้กรกได้สะดวก ที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขกำหนดให้หรือเห็นชอบ

(๔) ต้องได้รับแสงสว่างและมีทางระบายลมเพียงพอ ตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นชอบ

(๕) ต้องมีเครื่องป้องกันกวัน มูลเก่า หรือกลิ่นไอไม่ให้เป็นที่น่ากายแก่ผู้อยู่ใกล้เคียง

(๖) ถ้าเป็นโรงทำอาหารบรรจุกระป๋อง ขวด หรือที่ใส่อ่างอื่น เพื่อไม่ให้เสียง่าย การปลูกสร้างต้องได้สุขลักษณะตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นชอบ

(๗) ต้องมีส่วนที่ได้สุขลักษณะและตั้งอยู่ในที่ซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นชอบ

(๘) ถ้าจะเปลี่ยนแปลงแก้ไข เพิ่มเติมสิ่งปลูกสร้างต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อน

(๙) ถ้าเป็นสถานที่สำหรับขายอาหาร หรือน้ำแข็งให้บุคคลบริโภค ในที่นั้นต้องมีโต๊ะ เก้าอี้ หรือที่นั่งอย่างอื่น ซึ่งจัดเป็นระเบียบและสะอาด

(๑๐) ปฏิบัติการอื่น ๆ ให้ต้องด้วยสุขลักษณะ ตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขแนะนำ

เมื่อผู้ได้รับใบอนุญาตได้ทำการประกอบ ประชุม สะสมอาหารและน้ำแข็งแล้ว ยังต้องรักษาสถานที่และของใช้ทั้งหมดให้สะอาดและเรียบร้อย รวมทั้งการขน หรือกำจัดมูลฝอย

และสิ่งปฏิกูลทิ้งต่อไป ๕๖

(๑) ต้องรักษาสถานที่และของใช้ทั้งหมดให้สะอาด โดยหมั่นเก็บ กวาดและล้าง ตามสมควรแก่พฤติการณ์ แต่อย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่าวันละหนึ่งครั้ง

(๒) ต้องมีที่รองรับมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ได้สุจริตขณะ และต้องไม่ถ่ายเท หึ่ง หรือปล่อยให้มีกลิ่นถ่าย เทหึ่งบุคฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในบริเวณสถานที่นอกจากในที่รองรับที่จัดไว้

(๓) ต้องกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตามเทศบัญญัติของท้องถิ่น หรือตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขแนะนำ

(๔) ต้องรักษาส่วนใดก็ได้สุจริตขณะอยู่เสมอ

(๕) ต้องมีโคมไฟที่ให้แสงสว่างพอ เมื่อดำเนินการประกอบกิจการในเวลากลางคืน

(๖) ถ้ามีสัตว์ที่จะฆ่าเป็นอาหาร ต้องแยกไว้ต่างหาก

(๗) ต้องจัดวางสิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และรักษาให้สะอาด

อยู่เสมอ

(๘) การปฏิบัติอื่น ๆ ให้ตรงกับสุขลักษณะตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

สุข

ในการขาย ทำ ประคบ ปูรง หรือสะสมอาหารและน้ำแข็งผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติให้ตรงด้วยสุจริตขณะดังต่อไปนี้ ๕๗

(๑) ต้องวาง เก็บหรือสะสมอาหารในที่สะอาด และสิ่งป้องกันแมลงวันและหนูไว้

(๒) ต้องแต่งกายให้สะอาดและจัดให้ผู้อื่นช่วยเหลือนอกจากแต่งกายให้สะอาด

(๓) ต้องมีน้ำสะอาดไว้ให้เพียงพอและใช้น้ำสะอาดสำหรับให้คนบริโภคล้างมือ แลล้างอาหาร น้ำแข็ง และภาชนะเครื่องใช้

(๔) ใช้น้ำเครื่องปกปิดอาหารตลอดถึงภาชนะ เครื่องใช้สำหรับใส่อาหารหรือใช้ทำ ประคบ หรือปูรงอาหาร ให้ที่ฝุ่นละอองและแมลงวัน และรักษาเครื่องปกปิดนั้นให้สะอาดและใช้การได้คืออยู่เสมอ

๕๖ เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๖๔

๕๗ เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๖๕

(๕) ใช้ภาชนะ เครื่องใช้สำหรับใส่อาหารหรือไอศกรีม ประกอบ หรือปรุงอาหาร หรือที่ใช้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่สะอาด และต้องซักล้างและรักษาให้สะอาดอยู่เสมอ

(๖) ไม่นำหรือปล่อยให้ผู้อื่นนำปัสสาวะ สดักน้ำหนะหรือส้วกอื่น ๆ เข้าไปในที่ขายอาหาร หรือที่ทำ ประกอบ หรือปรุงอาหาร

(๗) ต้องเก็บหรือสะสมน้ำแข็งไว้ห่างจากอาหารอื่น ๆ ในที่สะอาดและถ้าจะใช้ก็เอียงหรือถอดก้นน้ำแข็งละลาย ให้ใช้แต่ที่สะอาด

(๘) ต้องล้าง ประกอบ และปรุงอาหารโดยสะอาด

(๙) ต้องใช้ภาชนะหรือวัตถุที่สะอาดใส่หรือหุงอาหาร หรือน้ำแข็งให้แก่ผู้ซื้อ

(๑๐) ในกรณีโรงทำอาหารบรรจุกระป๋อง ซวด หรือที่ใส่อย่างอื่น เพื่อมิให้เสียง่าย ต้องล้างขวด กระป๋องและที่ใส่ให้สะอาด ตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุขก่อนใช้บรรจุอาหาร

(๑๑) ไม่จ้างหรือใช้บุคคลที่ป่วย หรือมีเหตุควรเชื่อว่าป่วยเป็นโรคติดต่อหรือเป็นโรคผิวหนังที่น่ารังเกียจ ทำ ประกอบ ปรุง หรือขายอาหาร หรือน้ำแข็ง

(๑๒) ต้องไม่ขายอาหารให้ผู้ป่วย เป็นโรคเรื้อน กุष्ठะโรค หรือโรค บริโภค ในสถานที่ ๆ ใกล้เคียง

(๑๓) ปฏิบัติการอื่น ๆ ให้ต้องด้วยสุจริตและความก้ำกั่มของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

การปรับปรุงการสุขาภิบาลของร้านจำหน่ายอาหารของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้เริ่มอย่างจริงจังมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยแผนกสุขาภิบาล กองสาธารณสุขในขณะนั้นได้จัดเจ้าหน้าที่สำรวจวัดสุขาภิบาลจำนวนหนึ่ง ทำการอบรมเรื่องการสุขาภิบาลร้านอาหาร และมอบให้ปฏิบัติกันนี้โดยเฉพาะ ได้จัดทำสมุดบันทึกการตรวจสุขาภิบาลร้านอาหารอันเป็นหลักฐานประวัติดูแลสุขาภิบาลของแต่ละร้านขึ้น แต่เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีจำกัด แม้จำนวนร้านจำหน่ายอาหารมีมาก จึงได้เริ่มจากกลุ่มร้านอาหารตามท้องที่ต่าง ๆ แก่ร้านอาหารที่ขออนุญาตใหม่ในการปรับปรุงความสะอาดของร้านจำหน่ายอาหารมุ่งหนักไปในการให้คำแนะนำ (สุขศึกษา) แก่เจ้าของร้านผู้จัดการและผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับอาหาร วิธีการนี้ถึงแก่การแนะนำแก่แต่ละร้าน การแนะนำหมู่ (ประชุมแนะนำเจ้าของหรือผู้จัดการร้านเป็นหมู่ ๆ) และการอบรมแนะนำพนักงานของภัตตาคารให้รู้ถึงความสะอาด การจับต้องเครื่องใช้และอาหารด้วยวิธีที่ถูกต้อง การระมัด

ระวังสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับการปรุงอาหาร ^{๕๔}

นอกจากนี้ ทางเทศบาลยังได้ใช้วิธีชักจูงใจเพื่อให้ความร่วมมือในการปรับปรุง
ร้านของตนให้ถูกสุขลักษณะโดยเทศบาลได้จัดให้มีการแจกประกาศนียบัตรแก่ร้านจำหน่ายอา-
หารนั้น ๆ เพื่อเป็นรางวัลที่ได้ให้ความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมกำลังใจต่อการปฏิบัติให้ถูกต้องตาม
หลักสุขาภิบาลโดยสมัครใจ หรือปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น และถือเป็นการเชิดชูมาตรฐานของร้าน
และความสามารถของผู้ดำเนินการและสิ่งสำคัญยิ่งคือ เพื่อให้กิจการของร้านได้ดำเนินไปด้วยความ
เจริญก้าวหน้าต่อไปด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ฝ่ายสาธารณสุขได้มีนโยบายในการส่งเสริมให้กำลังใจยิ่ง
ขึ้นแก่ผู้ประกอบการจำหน่ายอาหาร โดยการให้ประกาศนียบัตรรับรองมาตรฐานร้านสุขลักษณะ
ของร้านเหล่านั้น ๆ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการและได้เรียงแผนดำเนินงาน
ในระยะกัน พ.ศ. ๒๕๐๙ ปรากฏว่ามีร้านจำหน่ายอาหารที่ได้รับการปรับปรุงสุขลักษณะของสถานที่
และมีวิธีการปรุงอาหารที่ถูกต้องตามหลักอนามัยจนได้เข้ามาตรฐานที่กำหนดไว้หลายร้าน ^{๕๕}

การพิจารณาให้ประกาศนียบัตรแก่ร้านจำหน่ายอาหารที่ปรับปรุงได้มาตรฐาน
แล้วได้ถือหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ^{๕๖}

๑. ยึดหลักสุขลักษณะของสถานที่กล่าวคือ การจัดห้องอาหาร ห้องครัว ห้องสุขา
สถานที่ข้างภาชนะ เก็บภาชนะ เก็บอาหาร สถานที่เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ ที่เก็บของขาย การ
ระบายน้ำไปสู่ออก การรวบรวมเศษอาหาร และขยะมูลฝอย การระบายอากาศและแสงสว่าง
ตลอดจนความสะอาดของสถานที่ต่าง ๆ ดังกล่าว ให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

๒. การปฏิบัติงานในการปรุง จำหน่ายอาหาร เช่น สุขภาพของผู้ผู้มีอาหาร
การแต่งกาย การระมัดระวัง ความสะอาด ตลอดจนการกระทำต่าง ๆ ทุกประการจะต้องถูก
หลักอนามัย รวมทั้งการแสดงรายการและการอำนวยความสะดวกสบายแก่ลูกค้า

ร้านอาหารใดเมื่อได้รับการปรับปรุงจนได้มาตรฐานครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ในการถือ-

^{๕๔} รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๙ หน้า ๓๓ - ๓๔

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๔

^{๕๖} เฉก ชนะสิริ หน้า ๓๔ - ๓๕

สินให้ประกาศียบัตรแล้ว ก็จะได้รับประกาศียบัตรตามชั้นต่าง ๆ อันเป็นการรับรองมาตรฐานของร้านนั้น ๆ จำนวนชั้นแบ่งตามมาตรฐานสุขลักษณะออกเป็น ๓ ชั้นคือ

ชั้นที่ ๑ (Grade A)

ชั้นที่ ๒ (Grade B)

ชั้นที่ ๓ (Grade C)

แต่ละชั้นจะได้กำหนดระดับมาตรฐานของสุขลักษณะตามหลักเกณฑ์รายละเอียดในการพิจารณาตัดสิน การได้รับประกาศียบัตรซึ่งจะเป็นชั้นใดก็ตาม หากปรากฏว่ามิได้รักษาสถานที่ให้ได้สุขลักษณะหรือผู้ดำเนินการ ของสถานที่นั้นมิได้ระมัดระวังการปฏิบัติความสะอาดตามมิได้โดยสม่ำเสมอแล้ว ร้านอาหารนั้น ๆ อาจถูกพิจารณาออกชั้นของประกาศียบัตรหรือเพิกถอนประกาศียบัตรสุดแก่กรณี ในทำนองเดียวกัน หากมีการปรับปรุงด้านสุขลักษณะ ของสถานที่ดียิ่งขึ้น และการปฏิบัติถูกหลักอนามัยยิ่งขึ้น ก็จะได้รับประกาศียบัตรในชั้นที่สูงขึ้นไปหรือในชั้นสูงสุดคือชั้นที่ ๑

ส่วนวิธีดำเนินการนี้ ได้ดำเนินการเป็นชั้น ๆ ดังนี้คือ ๕๗

ก. การประกาศชักชวน แจงหรือประกาศให้ร้านจำหน่ายอาหารได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ หลักปฏิบัติ รายละเอียดของการรับสมัคร หลักเกณฑ์ในการตัดสิน ตลอดจนรายละเอียดการปฏิบัติและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการปรับปรุงร้านจำหน่ายอาหารโดยเทศบาลจะมอบประกาศียบัตรชั้นต่าง ๆ ให้ชั้นเป็นการรับรองมาตรฐานของร้านจำหน่ายอาหารที่ปฏิบัติถูกต้องจนประโยชน์อันพึงได้รับในการปรับปรุงร้านอาหาร ของตนโดยยึดหลักในการชี้แจงได้ทราบรายละเอียด และชักชวนให้สมัครทั้งพยายามที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้สมัครโดยส่วนกัน

ข. การรับสมัคร กำหนดหลักเกณฑ์รับสมัครดังนี้

๑. ต้องเป็นร้านที่ดำเนินการจำหน่ายอาหารภายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ
๒. ต้องเป็นร้านที่ได้รับอนุญาตให้จำหน่าย ประกอบปรุง และเสิร์ฟอาหารจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยถูกต้อง
๓. ต้องมีการจำหน่าย มีการประกอบปรุงอาหารภายในสถานที่นั้น

๔. ผู้รับอนุญาตร้านอาหาร หรือผู้รับมอบหมายจากผู้รับอนุญาตโดย
ถูกต้อง แสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษร (ตามแบบใบสมัครซึ่งจะได้นำมาแจก) ต่อเจ้า-
พนักงานท้องถิ่นแจ้งความประสงค์ที่จะปรับปรุงร้านอาหารของตน เพื่อขอรับประกาศนียบัตรรับ
รองมาตรฐาน

๕. ระยะเวลาของการรับสมัคร แสดงความจำนงในการสมัครได้
ทุกวันเวลาราชการ

๖. หลักเกณฑ์ในการตัดสิน อาทิหลักเกณฑ์จากหลักปฏิบัติทางโครงการ
ปรับปรุงร้านอาหารเก่าแก่มาแล้ว รายละเอียดของหลักเกณฑ์ในการตัดสิน และ
รายละเอียดของสุขลักษณะตามระดับชั้นนั้น ซึ่งให้กำหนดจากหัวข้อข้อสำคัญต่าง ๆ ตามเทศ-
บัญญัติเทศบาลนครกรุงเทพฯ เรื่องควบคุมอาคารอาหารและน้ำดื่มในสถานที่เอกชน พุทธศักราช
๒๕๔๘ และเงื่อนไขอื่นที่เกี่ยวข้องกับสุขลักษณะความปลอดภัยและความเรียบร้อยระเบียบเรียบร้อยของ
บ้านเมือง ตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขจะได้นำมาแจกขึ้นความยากลำบาก

การตัดสินให้ประกาศนียบัตรโดยอาศัยผลการตรวจของเจ้าพนักงานสาธารณสุขและ
หากจำเป็นมาตรฐานสุขลักษณะที่กำหนดไว้และ เจ้าพนักงานสาธารณสุขเป็นผู้พิจารณา การ
พิจารณาตัดสินของเจ้าพนักงานสาธารณสุขจะกระทำไปทุกระยะเวลาที่กำหนดขึ้นของเจ้าพนักงาน
สาธารณสุขถึงเป็นขั้นสุดท้าย (นายกเทศมนตรีสั่งให้กองสาธารณสุขดำเนินการโดยตลอดและให้
รองปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษา งดให้สิ่งกรรมการตัดสิน)

๗. การประกาศผลและการมอบประกาศนียบัตร ผลการพิจารณาตัดสินทุก
ครั้ง เทศบาลนครกรุงเทพฯมีสิทธิ์ที่จะนำไปประกาศโฆษณาโดยวิธีการต่าง ๆ หรืออาจจะมอบ
หมายให้บุคคลอื่นนำผลการพิจารณาไปประกาศโฆษณาโดยวิธีการต่าง ๆ ได้ และจะแจ้งผลให้
ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ร้านอาหารเก่าแก่สมัครขอรับประกาศนียบ-
ัตร และมีกำลังใจในการปรับปรุงเพื่อให้ได้ประกาศนียบัตร เทศบาลจะช่วยประกาศโฆษณา
ให้แก่ประชาชนและร้านอาหารที่ได้ปรับปรุงจนถูกสุขลักษณะและได้รับประกาศนียบัตร เพื่อ
เป็นการส่งเสริมให้เกิดอุปสงค์ต่อร้านอาหารเก่าแก่ต่าง ๆ ด้วย

๘. เงื่อนไขเกี่ยวกับประกาศนียบัตร ประกาศนียบัตรเพื่อรับรองฐานะ
ของร้านอาหารซึ่งจะเป็นต้นโลกก็ตาม ให้อธิบายว่าเป็นส่วนหนึ่งของใบอนุญาต ซึ่งเจ้าของร้านจะ
ต้องแสดงไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ชัดเจนเพื่อเป็นการประกาศผลแสดงฐานะสุขลักษณะของร้าน

คือลูกค้าหรือผู้ชมเห็นได้ตลอดเวลา

การพิจารณาของเจ้าหน้าที่งานสาธารณสุข หากปรากฏว่าร้านอาหารใดได้รับการเลื่อนชั้น หรือลดชั้น หรือเลิกตบประภาคนิยมบัตร เจ้าของร้านอาหารจะต้องมอบประกาศนียบัตรฉบับเดิมคืนให้แก่เจ้าหน้าที่ทันที เมื่อได้รับแจ้งผลได้ทราบ นอกจากนี้หากร้านอาหารใดที่ได้รับการประกาศนียบัตรแล้ว ต่อมาปรากฏว่าฝ่าฝืนเสกปฏิบัติเรื่องควบคุมการค้าอาหารและน้ำแข็ง จนเป็นเหตุถูกลงโทษค่าเป็นกรณีหรือทำให้ใบอนุญาตหรือเลิกตบประภาคนิยมบัตรก็จะต้องมอบประกาศนียบัตรคืนให้แก่เจ้าหน้าที่ทันที เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามในเรื่องการควบคุมร้านอาหารของเทศบาลนครกรุงเทพฯ นี้ แม้ว่าจะได้ดำเนินการควบคุมอยู่แล้วในขณะนี้สิ่งที่น่าสังเกตเกี่ยวกับร้านอาหารก็คือ จะเห็นได้ว่าร้านอาหารส่วนใหญ่มักจะตั้งอยู่ริมถนน และร้านอาหารเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นร้านขนาดเล็ก จึงปรากฏว่าไม่สามารถป้องกันฝุ่นที่เกิดจากการวิ่งของยานพาหนะที่ไปมาทั้งวันนั้นได้ ร้านอาหารเหล่านี้มักจะมีฝุ่นเข้านอนอยู่ตามเก้าอี้และโต๊ะทุกตัว สิ่งเหล่านี้อาจจะเช็ดถูได้ แต่ในขณะที่มีคนไปรับประทานอาหารนั้น จะเห็นได้ว่าจากการวิ่งไปมาของยานพาหนะนี้ ฝุ่นก็ให้อาหารที่ผู้รับประทานอาหารอยู่นั้นเต็มไปทั่วฝุ่นคล้าย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะได้แก้ไขให้สอดคล้องยิ่งขึ้น ส่วนในร้านอาหารขนาดใหญ่ก็มักจะตั้งอยู่ห่างจากถนน หรือมีฉนวนกั้นก็มักจะมีเครื่องปรับอากาศหรือเครื่องกรองฝุ่น จึงนับว่าถูกสุขอนามัยมากกว่า

ในร้านผู้ซื้ออาหารนั้น ฝ่ายสาธารณสุขก็ได้พยายามให้การสุขศึกษาแก่ประชาชนทุกวิถีทาง เช่นวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ และภาพโฆษณา โดยมุ่งหวังให้ประชาชนรู้จักดูแลและโทษของการรับประทานอาหารตามลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเลือกกับประทานอาหาร เกษาะร้านจำหน่ายอาหารที่สะอาดเท่านั้น

สถานที่จำหน่ายอาหารอีกประเภทหนึ่งได้แก่ประเภทแผงลอย ซึ่งเป็นประเภทที่มีการประกอบปรุง หรือและมีการตั้งโต๊ะ เก้าอี้รับประทาน ที่นี้โดยไม่มีอาคารอยู่ ร้านอาหารประเภทนี้เป็นร้านอาหารที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนผู้บริโภคมาก และยังคงอาจถือได้ว่าก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ คณะเทศมนตรีได้ไม่ถึงถึงการอนุญาตเพิ่มขึ้นแล้ว และกำหนดให้แผงลอยจำหน่ายอาหารประเภทนี้มีใบอนุญาตแล้วประกอบกิจการต่อไปได้อีกระยะเวลาหนึ่ง และจะได้อพิจารณากำหนดให้เลิกไปโดยเด็ดขาดในโอกาสต่อไป

รายละเอียดมาตรฐานด้านสุขลักษณะชั้นต่าง ๆ ของร้านอาหาร

สุขลักษณะทั่วไป	ชั้นที่ ๑	ชั้นที่ ๒	ชั้นที่ ๓
<p><u>สถานที่</u></p> <p>(๑) พื้น</p> <p>๑. ทำความสะอาดเรียบ</p> <p>๒. ทำความสะอาดง่าย ทำความสะอาดเสมอ</p> <p>(๒) ผนังและเพดาน</p> <p>๑. ทุกห้องต้องมีเพดานป้องกันฝุ่นรักษาความสะอาด</p> <p>๒. ผนังเรียบ ทำความสะอาดง่าย</p> <p>(๓) การระบายอากาศถูกหลักสุขาภิบาล</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไปและต้องเช็ดล้างก่อนเปิดร้านทุกวัน</p> <p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไปและต้องรักษาความสะอาดอยู่เสมอ</p> <p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไปและต้องมีการถ่ายเทอากาศถูกหลักอนามัย</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๑ และต้องมีครีวักมาความสะอาดตลอดเวลา</p> <p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๑ แต่เขาคานต้องเรียบ สะอาด ปราศจากหมักบู</p> <p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๑</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๒</p> <p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๒ และห้องรับประทานอาหารมีเครื่องปรับอากาศที่ถูกต้อง ระบายอากาศที่ถูกต้อง</p> <p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๒</p>

<p>คุณลักษณะทั่วไป</p>	<p>ขั้นที่ ๓</p>	<p>ขั้นที่ ๒</p>	<p>ขั้นที่ ๑</p>
<p>(๔) แสงสว่าง</p> <p>พอแก่ความต้องการของห้องนั้น ๆ</p> <p>(๕) ห้องสุชา</p> <p>๑. ต้องมีจำนวนเพียงพอแก่กิจการมีเครื่องใช้ที่จำเป็นเช่นสนุ กระจก ช่างระ ยาน้ำเชื้อโรค</p> <p>๒. รักษาความสะอาดอยู่เสมอ</p>	<p>แสงสว่างของทุกห้องต้องมีเพียงพอต่อการปฏิบัติกิจวนของห้องนั้น ๆ ในทุกโอกาส</p> <p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะทั่วไป รวมทั้งต้องใช้กระดาษชำระชนิดย่อยง่าย</p> <p>ห้องสุชาถูกต้องหลักสุชาภิบาล เช่นไม่อยู่ใกล้กับแคบ ฝึบ</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๓</p> <p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๓ รวมทั้ง</p> <p>๑. ต้องมีอ่างล้างมือบริเวณห้องสุชา และมีสนุ ยาหรือกระดาษเช็ดมือ</p> <p>๒. ฝึบและผนังส่วนกลางต้องปูด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่ายเช่นกระเบื้องเคลือบ ฝึบชักเป็นต้น</p> <p>๓. มีห้องสุชาของคนครัวคนงาน โดยเฉพาะ</p> <p>๔. ไม่ติดก่อโดยตรงกับห้องครัว และห้องเก็บอาหาร</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๒</p> <p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๒ และ</p> <p>๑. ห้องสวมแบบใช้น้ำชำระล้างได้ในตัว (สวมแบบชักโครก)</p> <p>๒. ต้องมีกระดาษเช็ดมือหรือไออุ่น</p> <p>๓. ถ้ามีห้องอาหารหลายชั้น ต้องมีห้องสุชาทุกชั้น ถ้ามีห้องสุชาหลายห้อง ต้องแยกเพศ</p> <p>๔. การถ่ายเพอากางต้องถ่ายเทออกสู่ภายนอกอาคารโดยตรง</p>

<p>สุขลักษณะทั่วไป</p>	<p>ชั้นที่ ๓</p>	<p>ชั้นที่ ๒</p>	<p>ชั้นที่ ๑</p>
<p>(๖) น้ำดื่มน้ำใช้</p> <p>๑. ต้องใช้ น้ำที่สะอาดปลอดภัย</p> <p>๒. หากมีการสำรองน้ำใช้ต้องมีภาชนะบรรจุที่สะอาด ป้องกันฝุ่น แมลงและสิ่งสกปรกได้ภาชนะคักน้ำของสะอาด</p> <p>๓. น้ำแข็งต้องมีที่เก็บสะอาด ปลอดภัยก่อนใส่ของวางควย น้ำสะอาด เครื่องหูนน้ำแข็ง หากใช้ไม้ต้องมีโลหะที่ไม่เป็นสนิมหูนส่วนที่สัมผัสกับนืว กอนน้ำแข็ง น้ำแข็งที่ล้างสะอาดแล้ว ห้ามใช้มือหยิบ</p> <p>(๗) การขนถ่ายเครื่องใช้ในการรับ</p> <p>ประทาน</p> <p>๑. ผ่านการล้างการ เก็บที่ถูก</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไป</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๓ และการเก็บการประกอบปรุง น้ำแข็ง ต้องระบ้กระวังความสะอาดเป็นพิเศษ ต้องมีห้อง หรือสถานที่โดยเฉพาะสำหรับการปรุงประกอบน้ำแข็งที่ใช้สำหรับบริโภค</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๒ และไม่ควรมีการสำรองน้ำ หากมีต้องใ้ น้ำไหลออกจากกอก ห้ามใจภาชนะจ้วงคัก .</p>
<p>๑. ผ่านการล้างการ เก็บที่ถูก</p> <p>หลักอนามัย</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไป</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะชั้น ๓</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะชั้น ๒</p>

สุขลักษณะทั่วไป	ระดับ ๑	ระดับ ๒	ระดับ ๓
<p>๒. ต้องไม่ไร้มือหยิบในส่วนที่สัมผัสกับอาหาร</p> <p>(๔) ที่ล้างภาชนะและการทำความสะอาด</p> <p>๑. ห้ามล้างภาชนะกับพื้น ท้องล้างถ้วยน้ำสะอาด</p> <p>๒. ภาชนะที่เก็บไว้หากไม่แน่ใจว่าสะอาดก่อนนำมาใช้ต้องล้างทำความสะอาดใหม่</p> <p>๓. ที่เก็บภาชนะต้องสะอาดมิดชิด ป้องกันฝุ่นละออง หนู และแมลงวันได้</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไป และที่ล้างภาชนะต้องทำดาวรถถึงไว้ในที่ที่เหมาะสมมีอย่างน้อย ๒ อ่าง</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของระดับ ๓ และที่ล้างภาชนะมีท่อระบายน้ำและท่อระบายน้ำในครัว ภาชนะต้องผ่านการล้างถ้วยน้ำร้อนแล้วจึงนำใส่แห้งควยควายร้อนหรือฆ่าที่สะอาด</p>	<p>และถ้าใช้ตะเกียบต้องบรรจุกระดาษหรือหุ้มท่อไว้เพื่อป้องกันความสกปรก</p> <p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของระดับ ๒ และที่ล้างภาชนะต้องเป็นแบบ ๑ อ่าง ภาชนะต้องผ่านการล้างถ้วยน้ำร้อนที่สะอาดหรือนำมาเช็ดและนำร้อนจัดหรืออบความร้อนภาชนะที่ผ่านการล้างที่ถูกต้องมาใหม่ ๆ</p>
<p>(๕) ทางระบายน้ำ</p> <p>ต้องมีทางระบายน้ำดาวรถเพื่อไหลลงสู่บ่อทิ้งหรือท่อสาธารณะ</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไป และต้องรักษาทางระบายน้ำให้</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของระดับ ๓ ต้องมีบ่อกักเก็บกอนลงน้ำคูลงสู่บ่อ</p>	<p>เช่นเดียวกับสุขลักษณะของระดับ ๒ และควรมีที่กักไขมันก่อนไหลสู่บ่อ</p>

คุณสมบัติทั่วไป	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
<p data-bbox="223 358 354 412">โกสละกว</p> <p data-bbox="84 493 526 623">(๑๐) ที่ล้างมือ ห้องมีอ่างล้างมือและอุปกรณ์</p> <p data-bbox="84 867 526 1403">(๑๑) การกำจัดของเสีย ต้องมีภาชนะที่ถูกสุขลักษณะ สำหรับบรรจุเศษอาหารขยะ และต้องมีจำนวนเพียงพอตั้ง อยู่ใบบ้านที่ที่เหมาะสมและ นำออกจากร้านไปกำจัดเอง จะต้องกำจัดโดยวิธีที่ถูกหลัก สุขาภิบาล</p>	<p data-bbox="576 358 969 493">สะอาดอยู่เสมอ เช่นไม่มีน้ำขัง ไม่มีเศษอาหารค้างอยู่</p> <p data-bbox="576 574 969 769">เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไป และที่ล้างมือตั้งอยู่นอกห้อง- สุขา หรือมีอ่างล้างมือข้างนอก</p> <p data-bbox="576 932 969 997">เช่นเดียวกับสุขลักษณะทั่วไป</p>	<p data-bbox="1017 358 1301 428">พักหรือห้องน้ำสาธารณะ</p> <p data-bbox="1017 574 1425 834">เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๓ และต้องมีกระดาษหรือผ้าเช็ดมือ ถ้ามีห้องรับประทานอาหารหลาย ชั้น ต้องมีอ่างล้างมือทุกชั้น</p> <p data-bbox="1017 932 1425 997">เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๓</p>	<p data-bbox="1473 358 1757 428">พักหรือห้องน้ำสาธารณะ</p> <p data-bbox="1473 574 1881 769">เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๒ และต้องมีสุขภัณฑ์กระดาษเช็ดมือหรือ ไออุ่น</p> <p data-bbox="1473 932 1881 997">เช่นเดียวกับสุขลักษณะของชั้น ๒</p>

จุดลักษณะทั่วไป	ชั้นที่ ๑	ชั้นที่ ๒	ชั้นที่ ๓
<p>(๑๒) การจัดสถานที่</p> <p>๑. ต้องจัดระเบียบสถานที่ให้เหมาะสมทุกจุดลักษณะ</p> <p>๒. ต้องจัดสถานที่เก็บสิ่งของแต่ละแห่งโดยเฉพาะให้เป็นส่วนสัดส่วนสถานที่เก็บต้องสะอาดปลอดภัยไม่เก็บปะปนกันหรือจากความเป็นระเบียบเรียบร้อยเงินการเก็บอาหารก่อนปรุงหลังปรุง การเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ ที่เก็บเชื้อเพลิง ยานพาหนะและสิ่งของอื่น ๆ เป็นต้น</p>	<p>เช่นเดียวกับจุดลักษณะทั่วไป และ</p> <p>๑. ห้ามปรุงอาหารในห้องรับประทานอาหาร</p> <p>๒. อาหารสดที่เสียบวายน้ำนมหรือผลิตภัณฑ์ต้องจัดเก็บในที่มิดชิดหมุ่มีฝา เช่น ตู้เย็น ตู้แช่</p>	<p>เช่นเดียวกับจุดลักษณะของชั้น ๑ และ</p> <p>๑. ต้องจัดที่ปรุงอาหารหรือห้องครัวต่างหาก</p> <p>๒. ห้องครัวเก็บวางสิ่งของสำหรับใช้ในการประกอบปรุงอาหารและทำความสะอาดเท่านั้น ห้ามเก็บสิ่งของอื่น</p>	<p>เช่นเดียวกับจุดลักษณะของชั้น ๒ และต้องจัดให้มีที่หรือห้องสำหรับเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวและเครื่องแต่งตัวของคนครัว คนงานโดยเฉพาะ เช่น รองเท้าส่วนตัว เสื้อผ้าคนครัว คนงาน โต๊ะ เก้าอี้ สบู่ กระจก หรือยามาแนลง เป็นต้น</p>
<p>(๑๓) ที่ปรุงอาหารหรือห้องอาหาร</p> <p>๑. ต้องอยู่ในส่วนที่ถูกต้องจุดลักษณะ เช่น ต้องไม่ติดต่อกับ</p>	<p>เช่นเดียวกับจุดลักษณะทั่วไปและ</p> <p>๑. อาหารที่ปรุงแล้วหรืออาหาร</p>	<p>เช่นเดียวกับจุดลักษณะของชั้น ๑</p>	<p>เช่นเดียวกับจุดลักษณะของชั้น ๒ และ</p>

<p>สัญลักษณ์ทั่วไป</p>	<p>ชั้นที่ ๓</p>	<p>ชั้นที่ ๒</p>	<p>ชั้นที่ ๑</p>
<p>ประตูของห้องสุชาโดยทรง ไม่ปะปนอยู่ในห้องรับประ ทานอาหาร</p> <p>๒. ต้องมีเครื่องป้องกันเขม่า ดำ ครันไฟเพื่อมิให้รบ- กวนฝุ่น</p> <p>๓. ต้องรักษาความสะอาดของ สถานที่และระมัดระวังความ สะอาดในการประกอบอา หาร</p> <p>(๑๔) เครื่องใช้ต่าง ๆ และของใช้ ประจำโต๊ะ</p> <p>๑. เครื่องใช้ต่าง ๆ ต้องทำ ความสะอาดภายหลังหากเป็น โลหะต้องเป็นชนิดไม่ขึ้น สนิมหรือต้องอยู่ในสภาพ ไม่เป็นสนิม</p>	<p>ที่รับประทานได้ทันที โดยมี ต้องจับเก็บไว้ในที่ป้องกัน ฝุ่นและแมลงวันได้โดยเด็ด ขาด</p> <p>เช่นเดียวกับสัญลักษณ์ทั่วไป และ</p>	<p>และ</p> <p>๑. ห้องครัวต้องจัดโดยเฉพาะ ไม่ปะปนกับกิจการอื่น</p> <p>๒. ห้องครัวที่ไม่ได้ก่อสร้างด้วย วัสดุทนไฟต้องมีเครื่องกั้น เพลิงเคมีซึ่งเตรียมไว้ใ้ การได้เสมอและมีจำนวน เพียงพอ</p> <p>เช่นเดียวกับสัญลักษณ์ของชั้น ๓ และ</p> <p>๑. ต้องมีผ้าสะอาดคลุมโต๊ะ ต้อง มีผ้าหรือกระดาษเช็ดมือ</p>	<p>๑. ห้องครัวต้องจัดให้มีการป้องกัน กันหนู และแมลงวันได้ เช่น ประตูหน้าต่าง ของลมดูดด้วย ตาข่าย เป็นต้น</p> <p>เช่นเดียวกับสัญลักษณ์ของชั้น ๒ และ</p> <p>๑. ต้องมีผ้าเช็ดมือโดยเฉพาะ ของแต่ละคน</p>

<p>คุณลักษณะทั่วไป</p>	<p>ชั้นที่ ๓</p>	<p>ชั้นที่ ๒</p>	<p>ชั้นที่ ๑</p>
<p>๒. เครื่องวาง เครื่องปรุง เช่น น้ำปลา น้ำซอส พริกคอง พริกป่น น้ำตาล) ต้องบรรจุในภาชนะที่สะอาด ปกปิด เสมอเพื่อป้องกันฝุ่นและแมลงวัน</p> <p>๓. ทุกโต๊ะต้องมีกระโถนที่ถูกต้องลักษณะ</p> <p>(๑๕) การป้องกันสัตว์และแมลงนำโรค</p> <p>อาหารภาชนะและเครื่องใช้ต่าง ๆ ต้องจัดเก็บในที่ซึ่งป้องกันสัตว์และแมลงนำโรค เช่น หมู แมลงวัน แมลงสาบ ตลอดจนสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ</p>	<p>๑. ต้องมีกระโถนประจำทุกโต๊ะ และรักษาความสะอาดอยู่เสมอ ยกเว้นการจำหน่ายอาหารของชาวตะวันตก ซึ่งไม่ต้องมีกระโถน แต่ต้องมีที่เช็ดบุหรี</p> <p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะทั่วไปและไม่มีสัตว์เลี้ยงปะปนอยู่ภายในสถานที่จำหน่ายอาหาร</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของชั้น ๓</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของชั้น ๒ และห้องรับประทานอาหารห้องครัวห้องสุขาต้องมีเครื่องป้องกันสัตว์และแมลงนำโรค เช่น การมุงประตู หน้าต่าง และของลมควยตาข่าย หรือการปิดทึบโดยมีเครื่องปรับอากาศในกรณีเช่นนี้ประตูหน้าต่างต้องเป็นชนิดเปิดสู่ภายนอกและต้องจัดทำเป็นชนิดเปิด-ปิดได้เอง เช่น</p>

<p>คุณลักษณะทั่วไป</p>	<p>ขั้นที่ ๓</p>	<p>ขั้นที่ ๒</p>	<p>ขั้นที่ ๑</p>
<p>คนครัว คนเคินโต๊ะและพนักงานอื่น ๆ</p>			<p>เกี่ยวกับคุณลักษณะของขั้น ๒</p>
<p>(๑๖) สุขภาพ ต้องมีสุขภาพสมบูรณ์ปราศจากโรคติดต่อหรือโรคอื่น เป็นที่รังเกียจตามเทศบัญญัติ</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะทั่วไป และทุกคนต้องมีบัตรรับรองสุขภาพแสดงว่าร่างกายสมบูรณ์เหมาะสมที่จะเป็นผู้ปฏิบัติงานในร้านจำหน่ายอาหารได้จากเจ้าพนักงานสาธารณสุข</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๓</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๒</p>
<p>(๑๗) การแต่งกาย แต่งกายสะอาดสุภาพเรียบร้อยอยู่ระมัดทุกคนเฉพาะคนครัวปรุงอาหารต้องผูกผ้ากันเปื้อนตลอดเวลา</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะทั่วไป</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๓</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๒ และการเคินโต๊ะต้องมีเครื่องแบบโดย เฉพาะคนครัวต้องมีผ้าหรือเครื่องปกปิดศีรษะ</p>
<p>(๑๘) การดำเนินงาน ต้องมีสุขนิสัยประจำตัว เช่น ไม่สูบบุหรี่ในขณะที่ปฏิบัติงาน ไม่จับสิ่งอาหาร ก่อนล้างมือให้สะอาดโดย เฉพาะอย่าง</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะทั่วไป</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๓</p>	<p>เช่นเดียวกับคุณลักษณะของขั้น ๒</p>

<p>สัญลักษณ์ทั่วไป</p>	<p>ชั้นที่ ๓</p>	<p>ชั้นที่ ๒</p>	<p>ชั้นที่ ๑</p>
<p>ยิ่งภายหลังจากการเจ้าหน้าที่สูง ไม่ปฏิบัติงานในขณะที่รู้สึกว่ามีอา การป่วยเช่นท้องร่วง ท้องอืดจา ระเป็นนุก มีอาการไอ มีไข้ มี แผลเป็นปี ฯ</p> <p>(๑๔) มรรยาท ต้องมีมารยาทที่ดี โดยเฉพาะ อย่างยิ่งการติดต่อกับลูกค้าต้อง พูดจาสุภาพไม่ว่าจะโถงหรืออาหาร ใบเอนหรือกู่เหตุน้ำตาขุ่น (๒๐) สถานที่ของใจสัญลักษณ์อื่น ๆ และการปฏิบัติอื่น ๆ เพื่อให้ถูก หลักอนามัยหรือเพื่อความปลอด ภัยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตามคำแนะนำของเจ้าพนักงาน สาธารณสุข</p>	<p>เช่นเดียวกับสัญลักษณ์ทั่วไป</p>	<p>เช่นเดียวกับสัญลักษณ์ของชั้น ๓</p>	<p>เช่นเดียวกับสัญลักษณ์ของชั้น ๒</p>

๔.๒.๒ การสุขาภิบาลโรงงานน้ำแข็ง

โดยเหตุที่ประเทศไทยตั้งอยู่ในแถบที่มีอากาศค่อนข้างร้อน ฉะนั้น ประชาชนส่วนใหญ่จึงมักจะนิยมรับประทานน้ำแข็งเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูร้อน ปริมาณน้ำแข็งที่ผลิตได้ในนคร-ธนบุรีเกือบจะไม่เพียงพอแก่การบริโภค และน้ำแข็งที่ผลิตได้จำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐ % ได้ถูกนำไปใช้รับประทาน ฉะนั้น ถ้าน้ำแข็งไม่สะอาด ย่อมมีเชื้อปนอยู่แล้ว อาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการระบาดของโรคทางเดินอาหารได้ง่าย

ตามเทศบัญญัติเทศบาลนครกรุงเทพ เรื่องควบคุมการค้าน้ำแข็งเพื่อการค้า พุทธศักราช ๒๔๘๗ ได้บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดตั้งหรือใช้สถานที่เอกชนแห่งหนึ่งแห่งใดเป็นที่สำหรับจำหน่ายน้ำแข็งเพื่อการค้า เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้ใดตั้งหรือใช้สถานที่ใดเป็นที่สำหรับจำหน่ายน้ำแข็งเพื่อการค้าอยู่แล้วในวันใช้เทศบัญญัตินี้ ต้องขอรับใบอนุญาตภายในกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันใช้เทศบัญญัตินี้ ๕๔

ส่วนสถานที่ ๆ ตั้งหรือใช้เป็นที่สำหรับจำหน่ายน้ำแข็งเพื่อการค้าและสิ่งปลูกสร้างในสถานเหล่านั้นต้องได้สุขลักษณะดังต่อไปนี้ ๕๕

- (๑) สถานที่ต้องไม่อยู่ในท่าเรือหรือในที่ซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าน่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ เว้นแต่อยู่ไกลแหล่งน้ำโสโครก ป่าช้า ที่สำหรับสิ่งมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลหรือโรงเลี้ยงสัตว์
- (๒) พื้นอาคารสำหรับทำและสะสมหรือเก็บน้ำแข็งต้องลาดด้วยซีเมนต์
- (๓) ต้องมีรางระบายน้ำทำด้วยวัสดุขาว เพื่อรับน้ำที่ไหลไม่อยู่ รางระบายน้ำสาธารณะ หรือบ่อเก็บน้ำโสโครกได้สะดวกตามความเห็นชอบของเจ้าพนักงานสาธารณสุข
- (๔) ต้องมีเครื่องปิดกันกลิ่น มูลเถ้านหรือกลิ่นไอ ซึ่งอาจเป็นเหตุรำคาญแก่ผู้อยู่ใกล้เคียง
- (๕) ต้องมีทางเข้าออกของแสงสว่างและทางระบายลมเพียงพอ

๕๔ กรมมหาดไทย หน้า ๒๕๖

๕๕ เรื่องเสียวถิ่น หน้า ๒๕๗

- (๖) ต้องมีที่ท่าไว้กักน้ำสำหรับสะสมหรือเก็บน้ำแข็ง
  - (๗) ต้องมีที่รวมและที่ปัสสาวะเพียงพอกับจำนวนคนที่ทำงานอยู่ในสถานะนั้น
- ซึ่งมีลักษณะและตั้งอยู่ในที่ ๆ เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นชอบ
- (๘) ใต้สุขลักษณะอื่น ๆ ตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขได้แนะนำ

นอกจากนี้ผู้รับใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่น ๆ เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและการทำสะสมและขนส่งน้ำแข็งให้ต้องด้วยสุขลักษณะ ดังต่อไปนี้ ๒๐

- (๑) ต้องรักษาสถานที่สิ่งปลูกสร้างและเครื่องอุปกรณ์เครื่องใช้ทั้งหลายให้ใ้สุขลักษณะอยู่เสมอ ถ้าจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิ่งปลูกสร้างหรือทำการปลูกสร้างเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเสียก่อน
- (๒) ต้องทำความสะอาดและกวาดล้างสถานที่ที่เกี่ยวข้องแก่การทำและสะสมหรือเก็บน้ำแข็งให้สะอาดทุกวัน และต้องรักษาชั้นสถานที่และวางระบายน้ำโสโครกให้สะอาดทุกวัน และต้องรักษาชั้นสถานที่และวางระบายน้ำให้มีลักษณะดีอยู่เสมอ
- (๓) ต้องจัดให้มีน้ำสะอาดให้เพียงพอสำหรับบริโภค ล้างมือ และเครื่องใช้ตลอดจนสำหรับล้างสถานที่และใช้แก้ น้ำสะอาดสำหรับบริการ เหล่านี้
- (๔) น้ำสำหรับใช้ทำน้ำแข็งหรือน้ำจากแหล่งใด ๆ ที่ใช้ทำการตรวจตนเองทางเคมีและทางจุลชีววิทย มีหลักฐานเป็นที่พอใจแก่ เจ้าพนักงานสาธารณสุขว่าเป็นน้ำสะอาดปราศจากอันตรายแก่ผู้บริโภค
- (๕) น้ำสำหรับใช้ทำน้ำแข็งหรือน้ำแข็งที่ละลายเป็นน้ำแล้ว ต้องมีลักษณะใส ปราศจากสีและกลิ่น
- (๖) น้ำสำหรับใช้ทำน้ำแข็งต้องได้รับการทำลายเชื้อโรคก่อนใช้ทุกครั้งโดยวิธีที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นชอบ
- (๗) น้ำแข็งที่ละลายเป็นน้ำแล้วหนึ่งล้านส่วน จะมีคลอรีนระคนอยู่ด้วย ไม่นเกิน ๒ ส่วน กรดคลินประสีว ไม่นเกิน ๑ ส่วน แอมโมเนีย ไม่นเกิน ๐.๐๕ ส่วน ค้างค้ำหิม ไม่นเกิน ๓ ส่วน และต้องไม่มีกรดโบตริอ ระคนอยู่ด้วยเลย

(๔) ถ้าไม่ใช้น้ำประปาของรัฐบาลหรือเทศมณฑล ต้องจัดให้มีการตรวจน้ำในแหล่งที่ใช้น้ำดื่ม น้ำแข็งทางวิชาการอย่างน้อยปีละ ๔ ครั้ง หรือตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นสมควร

(๕) ต้องไม่เพิกหรือปล่อยให้มีการ เพิกมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในที่อื่นใด นอกจากที่รองรับมูลฝอยอันได้สุขลักษณะที่จัดไว้และต้องจัดการ กำจัดมูลฝอยอันได้สุลักษณะที่จัดไว้และต้องจัดการ กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตามเทศบัญญัติของท้องถิ่นหรือตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

(๑๐) ต้องไม่เลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ให้ เข้าไปที่ท่าหรือสะพานน้ำแข็ง

(๑๑) ในการสะสมเก็บและขนส่งน้ำแข็ง ต้องใช้สถานที่ ภาชนะหรือยานพาหนะที่สะอาด

(๑๒) ไม่ขายน้ำแข็งที่มีเหตุควร เชื่อว่าไม่สะอาดและถ้าจะใช้ก็ค่อยหรือแกลบสำหรับเก็บหรือขนส่งน้ำแข็ง ต้องใช้กระดาษที่สะอาดหรือแกลบที่สะอาด

(๑๓) ในเวลาที่ทำการอยู่ในสถานที่ที่ท่าหรือสะพานน้ำแข็งหรือเวลาขนส่งน้ำแข็ง จะต้องแต่งกายให้สะอาดและจัดให้ลูกจ้างของตนแต่งกายให้สะอาด

(๑๔) ไม่จ้างหรือใจบุคคลที่ป่วยหรือมีเหตุควร เชื่อว่าป่วยเป็นโรคติดต่อหรือเป็นพาหะโรคติดต่อหรือเป็นโรคอันเป็นที่รังเกียจ เช่น โรคเรื้อน หรือโรคผิวหนัง เป็นผู้ทำสะสม ขาย หรือขนส่งน้ำแข็ง

(๑๕) ปฏิบัติการอย่างอื่นให้คงด้วยสุลักษณะตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

ในการตรวจสุขภาพิบาลโรงงานน้ำแข็งโดยเทศมณฑลกรุงเทพมหานครนั้น ได้กระทำโดยการตรวจสุลักษณะของโรงงาน น้ำที่ไว้ทำน้ำแข็ง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การขนส่ง และวิธีการเก็บน้ำแข็ง สำหรับในการกำเป็นการตรวจนับ ได้ปฏิบัติภารกิจนี้คือ ๖๑

(๑) การตรวจสุขภาพิบาลโรงงานน้ำแข็ง ทางแผนกสุขภาพิบาลร้านอาหาร โรงงานและตลาด ได้ตรวจ ทำประวัติประจำอย่างละเอียดทุกโรง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางที่จะพิจารณาพร้อมปรุง ในก้านสุขภาพิบาลและสุลักษณะของอาคาร มือน้ำน้ำแข็งที่พนักงาน ห้องน้ำ

ห้องส้วม และครัว พร้อมกับก็ได้ตรวจแนะนำการปฏิบัติงานของหน่วยงานระหว่างทำงานเมื่อทำ
น้ำแข็ง การเก็บตัวอย่างลงในน้ำให้ได้อัตราส่วนที่ถูกต้องตามมาตรฐาน

(๒) การเก็บตัวอย่างน้ำที่ใช้ทำน้ำแข็ง น้ำแข็ง และน้ำที่ใช้รากของน้ำแข็ง โดย
นำตัวอย่างมาตรวจที่แผนกวิชัย และชันสูตรโรค การเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจน้ำ กระจายทุกโรง
เดือนละครั้ง ตรวจทั้งทางเคมี และทางแบคทีเรีย ทางเคมีเป็นการตรวจหา Residual
Chlorine ในน้ำที่ใช้ทำน้ำแข็งโดยที่มาตรฐาน ๒ P.p.m

ส่วนทางแบคทีเรียนี้ เป็นการตรวจหาจำนวนของ *E. coli* inelas เมื่อได้
ผลก็ได้นำไปส่งโรงน้ำแข็งเพื่อทราบ และเกี่ยวกับรายโรคที่ลุ่มว่ามีซอมทรวงอ้วนกรแล้ ๓ ก็
ได้แนะนำเป็นราย ๆ ไป

สำหรับการตรวจสุขาภิบาลโรงน้ำแข็งอย่างละเอียด กระจายมีละ ๑ ครั้ง ทั้งนี้
เพื่อปรับปรุงแก้ไขการสุขาภิบาล และสุขลักษณะของโรงงานน้ำแข็งให้มีสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม
สำหรับน้ำรากของน้ำแข็งซึ่งเก็บที่ริมทางโรงน้ำแข็งจะใช้น้ำที่ผ่านเครื่องย่นกึ่งสกปรกมารากของนั้น
ในปี ๒๕๐๔ จึงได้แนะนำให้น้ำที่ใช้สำหรับสำน้ำแข็งมาใช้เป็นน้ำรากของแทน นอกจากนั้นการ
ปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการขนส่งน้ำแข็ง ทางแผนกสุขาภิบาลร้านอาหาร โรงงานและตลาด ได้
เสนอขออนุญาตติดตั้งเครื่องให้เองเย็นดี ผู้จำหน่ายให้รักษาสภาพน้ำ สำหรับขนส่งน้ำแข็งโดย
เฉพาะ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมความปลอดภัยให้แก่ประชาชนผู้บริโภค และยังเป็นที่ประโยชน์
แก่เจ้าหน้าที่ผู้จำหน่ายน้ำ ในกรณีที่จะกวดมดุมการสกัดอบน้ำแข็งจากนอกเขตเทศบาลเข้ามาจาก
หน่วยในเขตได้ง่ายขึ้น เพราะยานพาหนะขนส่งมีติดกับตะเฉพาะ สังเกตเห็นได้ง่าย ๒๒

จำนวนโรงน้ำแข็งในเขตเทศบาล ปี ๒๕๐๔ มี ๑๕ แห่ง เฉลี่ยตรวจการสุขาภิ-
บาลแห่งละ ๑๒ ครั้งต่อปี ส่งตัวอย่างตรวจรวม ๔๕๖ ตัวอย่าง เฉลี่ยส่งตัวอย่างตรวจแห่งละ
๒๔ ตัวอย่างต่อปี ในปีต่อไป ทางแผนกฯ ก็จะได้เพิ่มจำนวนครั้งของการตรวจ และจำนวน
ตัวอย่างที่ส่งตรวจให้มากขึ้น ซึ่งจะปรับปรุงการสุขาภิบาลให้ดียิ่งขึ้นกว่านี้ จนเป็นที่พอใจว่า
น้ำแข็งนั้นจะเป็นที่ปลอดภัยต่อการบริโภค ๒๓

๒๒ เรื่องเกี่ยวกับ หน้า ๔๔ - ๔๕

๒๓ เรื่องเกี่ยวกับ หน้า ๔๕

ผลการปฏิบัติงานในปี พ.ศ. ๒๕๐๔

ตรวจแนะนำการสุขาภิบาล	๒๒๔	ครั้ง
ส่งตัวอย่างน้ำแข็งตรวจ	๒๒๔	ครั้ง
พบเชื้อ	๖๕	ตัวอย่าง
ส่งตัวอย่างน้ำห่าน้ำแข็งตรวจ	๒๒๔	ครั้ง
พบเชื้อ	๗๖	ตัวอย่าง

อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรื่องควบคุมโรงน้ำแข็งนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ แขนงสุขาภิบาลร้านอาหาร โรงงานและตลาด ได้ทำการตรวจสอบสุขลักษณะของโรงน้ำแข็งและน้ำแข็งบ่อยครั้งกว่าในปี ๒๕๐๓ กล่าวคือในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เฉลี่ยแล้วตรวจโรงน้ำแข็งแห่งละเพียง ๔ ครั้งต่อปี แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้เพิ่มขึ้นเป็น ๑๒ ครั้งต่อปี คือเฉลี่ยแล้วมีการตรวจทุก ๆ หนึ่งครั้งต่อเดือน ถึงกระนั้นก็ตาม จากตัวเลขสถิติที่ปรากฏเกี่ยวกับการพบเชื้อในการตรวจ ปรากฏว่าในปี ๒๕๐๔ ได้มีการพบเชื้อโรคในน้ำห่าน้ำแข็งและน้ำแข็งบ่อยครั้งกว่าในปี ๒๕๐๓ (เมื่อเฉลี่ยตามอัตราส่วน) ทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า โรงงานน้ำแข็งไม่ได้ปฏิบัติตามและละเลยต่อหลักการสุขาภิบาล ซึ่งสมควรที่ทางเทศบาลจะได้ทำการควบคุมให้เข้มงวดยิ่งขึ้น

๔.๖.๓ การสุขาภิบาลตลาด

กิจการสำคัญอีกอย่างหนึ่งของฝ่ายสาธารณสุขในเรื่องการรักษาดอนามัยนั้น ได้แก่เรื่องการสุขาภิบาลตลาด ซึ่งได้แก่ตลาดเอกชนและตลาดสาธารณะหรือตลาดของเทศบาล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเหมาะสมถูกต้องตามสุขลักษณะอยู่เสมอ อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดโรคติดต่อขึ้นได้

ปัจจุบันนี้เราจะเห็นว่าในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ มีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณสองล้านคน มีบ้านอยู่ประมาณสองแสนหลัง และมีตลาดสกอยู่เกือบร้อยแห่งที่อยู่ในเขตเทศบาล ชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไปมีความสัมพันธ์กับเรื่องตลาดอย่างแยกกันไม่ออก ซึ่งไม่ใช่แต่เฉพาะนมบ้านแม่ครัวเท่านั้น แต่คนทั่วไปก็มีความสัมพันธ์กับตลาดอย่างใกล้ชิดเช่นกัน เพราะตลาดยังเป็นสถานที่จำหน่ายอาหารประเภทสำเร็จรูปอีกด้วย

ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้แบ่งตลาดออกเป็นสองประเภท ความลักษณะของผู้ครอบครองคือ ตลาดเอกชนและตลาดสาธารณะ ซึ่งทั้งสองประเภทนี้ เทศบาลมีอำนาจเข้าดำเนินการควบคุมดูแลในเรื่องสุขลักษณะของตลาดตามเทศบัญญัติเรื่องตลาดเอกชน ปี พ.ศ. ๒๔๔๙ และออกเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๔๕๖ กับเทศบัญญัติเรื่องตลาดสาธารณะ ซึ่งได้เริ่มประกาศใช้ในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ และออกเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งต่างก็ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้อย่างรัดกุม และตามเทศบัญญัติเทศบาลนครกรุงเทพฯ เรื่องตลาดเอกชนได้บ่งไว้ว่า ผู้ใดจะจัดตั้งตลาดเอกชน ต้องยื่นเรื่องราขอรับใบอนุญาตพร้อมทั้งแผนผังแบบก่อสร้าง และรายการปลูกสร้าง ในสถานที่ที่จะให้มีตลาดขึ้นนั้น ต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณาเห็นว่าผู้ขอรับใบอนุญาตได้จัดสถานที่ตั้งตลาดและมีเครื่องอุปกรณ์สำหรับตลาดอันต้องด้วยสุขลักษณะแล้ว ก็ให้ออกใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดสได้ ๖๔

สำหรับใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดได้นั้น ในขณะนี้เทศบาลเก็บใบละ ๕๐๐ บาท และผู้ที่จะเข้าขายของในตลาดก็ต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเทศบัญญัติและต้องยื่นใบอนุญาตเช่นกัน โดยเสียค่าธรรมเนียมใบละ ๑.๐๐ บาท ต่อมารัฐบาลคณะปฏิวัติได้ยกเลิกค่าธรรมเนียมรายการนี้แล้ว ซึ่งเป็นอันว่าผู้ค้าในตลาดเอกชนไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมประเภทสะสมอาคารซึ่งคิดค่าธรรมเนียมตามพื้นที่ที่วางสินค้านำขายโดยคิดค่าเช่าตารางเมตรละ ๑๐ บาทต่อเดือน ๖๕

ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๔๔ ก็ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการให้มีและบำรุงตลาดสาธารณะในท้องถิ่นของตน และเพื่อความสะดวกแก่ผู้เข้าไปซื้อของในตลาดนั้น เจ้าหน้าที่อาจจัดให้มีร้านขายของ แทนโต๊ะ ที่ตั้งสินค้า อ่างล้างมือ หรือเครื่องอุปกรณ์อื่น ๆ และเครื่องซึ่ง กวาง วัต ๖๖

นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจที่จะออกเทศบัญญัติหรือข้อ

๖๔ เทศบัญญัติเทศบาลนครกรุงเทพฯ เรื่อง "ตลาดเอกชน" พ.ศ. ๒๔๔๙ ข้อ ๔

๖๕ เทศบัญญัติเทศบาลนครกรุงเทพฯ เรื่อง "ตลาดสาธารณะ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๐๕" ข้อ ๑๐

๖๖ พระราชบัญญัติสาธารณสุข มาตรา ๔๖

บังคับเจ้าพนักงานที่ว่าด้วยตลาดสาธารณะดังต่อไปนี้ ๖๗

(๑) วางระเบียบการควบคุมและการใช้ร้านขายของ แคนโตะ ที่ขึงสัตว์และที่ขายของ รวมทั้งกำหนดอัตราค่าเช่าหรือค่าใช้ที่ขายของ ตามสมควร

(๒) วางระเบียบการรักษาสถาปัตยกรรมของไร่หิ้งมวลาให้สะอาดและเรียบร้อย รวมทั้งการขนมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลออกจากตลาด

(๓) ป้องกันเหตุรำคาญและห้ามวางสิ่งกีดขวางในตลาดและตามทางเข้าสู่ตลาด

(๔) กำหนดให้ผู้เช่าขายของในตลาดมีใบอนุญาตและวางระเบียบการขอและออกใบอนุญาตตลอดถึงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาต

(๕) วางระเบียบหรือกำหนดวิธีซึ่งผู้รับใบอนุญาตให้ เจ้าขายของในตลาดจะต้องปฏิบัติตามในการ ขาย ห้า ประกอบ ปูรอง หรือเสสมอาหารรวมทั้งภาชนะ น้ำใช้และของใช้อื่น ๆ ให้คงด้วยสุขลักษณะ

(๖) ห้ามผู้รับใบอนุญาตให้ เจ้าขายของในตลาดซึ่งมีเหตุควร เชื่อว่าคนเป็นโรคติดต่อซึ่งระบุไว้หรือซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขได้ตรวจปรากฏว่าเป็นพาหะและได้รับแจ้งความเป็นเหตุอันควรว่า คนเป็นพาหะของโรคติดต่อซึ่งระบุไว้มิให้ขาย ห้า ประกอบ ปูรอง หรือเสสมอาหารและสิ่งของอย่างอื่นในตลาด

(๗) กำหนดเวลาเปิดและปิดตลาด

(๘) กำหนดเงื่อนไขในการพักรื้อหรือเลิกถอนใบอนุญาต

ส่วนตลาดเอกชนนั้นกฎหมายก็ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการออกกฎข้อบังคับเช่นกัน โดยกำหนดอำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการที่จะออกเทศบัญญัติหรือข้อบังคับแล้วแต่กรณีที่ว่าด้วยตลาดเอกชนดังนี้ ๖๘

(๑) วางระเบียบการขอและออกใบอนุญาตให้ตั้งตลาดเอกชนและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาต

(๒) กำหนดเงื่อนไขอื่นเกี่ยวกับสุขลักษณะ ของสถานที่ที่จะตั้ง เป็นตลาดและการปลูกสร้างในสถานที่นั้น

๖๗ เรื่องเดียวกัน มาตรา ๔๔

๖๘ เรื่องเดียวกัน มาตรา ๔๖

(๓) วางระเบียบการควบคุมและการใช้ร้านขายของ แต่มีโต๊ะ ที่รังสัตว์ และที่ขายของในตลาด

(๔) วางระเบียบการรักษาตลาด ตลอดจนของใช้ทั้งหมดให้สะอาดและเรียบร้อยรวมทั้งการขนมูลป่อย

(๕) ป้องกันเหตุรำคาญและห้ามวางสิ่งสกปรกวางในตลาดและตามทางเข้าสู่อุตลาด

(๖) กำหนดให้ผู้เข้าขายของในตลาดมีใบอนุญาตและวางระเบียบการขอและออกใบอนุญาตตลอดถึงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาต

(๗) วางระเบียบหรือกำหนดวิธีซึ่งผู้รับอนุญาตให้เข้าขายของในตลาดจะต้องปฏิบัติตามในการขาย ทำ ประกอบ ปรง หรือสะสมอาหาร รวมทั้งภาชนะน้ำใช้และของใช้อื่น ๆ ให้ต้องด้วยสุขลักษณะ

(๘) ห้ามผู้รับใบอนุญาตให้เข้าขายของในตลาดซึ่งมีเหตุควรเชื่อว่าคนเป็นโรคติดต่อซึ่งระบุไว้หรือส่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขได้ตรวจปรากฏว่าเป็นพาหะและได้รับแจ้งความเป็นหนังสือแล้วว่า คนเป็นพาหะของโรคติดต่อซึ่งระบุไว้มิให้ขาย ทำ ประกอบ ปรง หรือสะสมอาหารและสิ่งของอย่างอื่นในตลาด

(๙) กำหนดเวลาเปิดและปิดตลาด

(๑๐) กำหนดเงื่อนไขในการพักรื้อหรือเบียดถอนใบอนุญาต

สำหรับข้อบังคับที่เทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้กับเรื่องตลาดสดนั้นมีดังต่อไปนี้ ๒๕

(๑) ต้องตั้งอยู่ห่างสุสานและฌาปนสถาน โรงเก็บสิ่งสกปรกหรือสิ่งซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าน่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพไม่น้อยกว่า ๑๐๐ เมตร

(๒) สถานที่และบริเวณพื้นที่ ต้องห้าด้วยรัศมีตลาด และน้ำซึ่งอยู่ไม่ได้

(๓) ต้องมีวางระบายน้ำห้าด้วยรัศมีตลาด เพื่อรับน้ำให้ไหลไปสู่รางระบายน้ำสาธารณะ หรือร่อนน้ำโสโครก ให้สะดวก ตามที่ความเห็นชอบของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

(๔) ต้องมีทางเข้าของแสงสว่างและทางระบายลมให้เพียงพอตามความ
เต็มรอบของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

(๕) ที่วางของต้องทำเป็นร้าน แพน หรือโต๊ะ ด้วยวัสดุถาวร สูงจาก
พื้นดินไม่ต่ำกว่า ๒๐ เซนติเมตร แต่ต้องไม่พำที่เก็บของไว้ข้างใต้

(๖) ทางเดินในระหว่างร้าน แพน หรือโต๊ะที่วางของอาจต้องมีขนาด
กว้างไม่ต่ำกว่า ๒ เมตร

(๗) ถังห้ารั้วหรือประตูกันไว้เพื่อป้องกันมิให้คนหรือสัตว์ เข้าไปพุดกพลาบ
ตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

(๘) ต้องจัดให้มีข้อความคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

(๙) ผู้ตั้งตลาดจะต้องจัดให้มีเครื่องอุปกรณ์อื่นจำเป็นสำหรับลักษณะ ของ
ตลาดดังต่อไปนี้

(๑) ที่รองรับมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลชนิดใดสุขลักษณะ ให้มีจำนวนเพียงพอ
พอตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

(๒) น้ำสะอาดให้มีปริมาณเพียงพอสำหรับล้างมือ ล้างสินค้า และ
ล้างตลาด

(๓) เครื่องอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับสุขลักษณะ ของตลาดตาม
คำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

(๑๐) ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตแก้ไขสิ่งปลูกสร้างในตลาดที่ตั้งตลาด เว้น
แต่จะให้ผู้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

(๑๑) ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดระเบียบร้านขายของ แพนโต๊ะ ตู้ชิงช้า และ
ที่ขายของในตลาด โดยแบ่งออกเป็นหมู่ หรือแผนกตาม ประเภทของอาคาร และสิ่งของที่ขาย
รวมทั้งประเภทสินค้า หรือตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขแนะนำ และจะต้องดูแลควบคุมให้ผู้
ขายของในตลาดปฏิบัติตามระเบียบที่ได้จัดไว้ขึ้น

(๑๒) ผู้รับใบอนุญาตต้องรักษาตลาด ตลอดจนของใช้ทั้งหมด ให้คงความ
สุขลักษณะ และเรียบร้อยดังต่อไปนี้

(๑) ต้องรักษาส่วนมิให้โสขสุลักษณะอยู่เสมอ

(๒) ต้องจัดการและกวาดล้างตลาดให้สะอาดอย่างน้อยวันละหนึ่ง

(๓) ต้องจัดการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในคอกตามข้อบังคับของท้องถิ่น หรือถ้าแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

(๔) ต้องจัดให้มีโคมไฟซึ่งให้แสงสว่างพอ จุกไว้ในคอกในเวลากลางคืน

(๕) จุกไฟให้มุกกลไก นอกจากผู้มีหน้าที่เฝ้าคอกใช้คอกเป็นที่หลับนอน

(๑๓) ห้ามมิให้ผู้ใดวางสิ่งกีดขวางในคอก และตามทางเข้าสู่อุ้งคอกและห้ามมิให้ผู้ใดก่อเหตุรำคาญในคอกดังต่อไปนี้

(๑) นำแอมว ลว สุขัณ สุกร และ แกะ ม้า โคน หรือ กระบือ เข้าไปในคอก (แต่ไม่ห้ามถึงสัตว์ที่นำไปขังไว้ในที่สัตว์เพื่อขายเป็นอาหาร)

(๒) สะสมหมักคดหมหรือเหม็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดในคอก ทำให้สถานี่รก รุงรัง หรือเป็นที่เกาะรังแมลงวัน หรือเป็นเหตุให้ปลิ้นเหม็น

(๓) ก่อหรือจุกไฟไว้ในลักษณะซึ่งเป็นที่เดือดร้อนกับมุกกลอื่นหรือฝากตัวอันตราย

(๔) ทำให้น้ำสะอาดสำหรับไว้ใช้ในคอกเกิดสกปรกขึ้น จะเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

(๕) ถ่ายเหม็นมูลฝอยหรือปฏิกูล ในที่อื่นใด นอกจากที่ซึ่งจัดไว้สำหรับรองรับมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูล

(๑๔) ผู้เฝ้าชายของในคอกต้องมีใบอนุญาตในการร้องขอรับใบอนุญาตนั้น ให้ทำเรื่องรាយยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ๆ ที่เห็นสมควร และผู้ขอใบอนุญาตไม่เป็นผู้ต้องห้ามตามมาตรา ๕๕ แห่ง พ.ร.บ. สาธารณสุข พุทธศักราช ๒๔๕๔ ก็ให้ออกใบอนุญาตให้ตามแบบที่กำหนดไว้ ^{๓๐}

^{๓๐} ตามมาตรา ๕๕ แห่ง พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๕๔ มีว่า "ห้ามมิให้ออกใบอนุญาตแก่มุกกลใดซึ่งขอรับใบอนุญาต ตามมาตรา ๓๑ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๘ หรือมาตรา ๕๐ ถ้ามุกกลนั้นเป็นโรค หรือพาหะของโรคซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าอาจติดต่อกันไปยังผู้อื่นได้"

(๑๕) ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเข้าชายธงในศาลฉบับละ ๒๕ สตางค์

(๑๖) ใบอนุญาตฉบับหนึ่งให้ใช้ได้เฉพาะผู้รับใบอนุญาตกับผู้ช่วยชายซึ่งระบุไว้ในใบอนุญาตไม่เกิน ๒ คนเท่านั้น

(๑๗) ผู้ใดเป็นผู้ชายของในศาลอยู่แล้วในวันไว้ พ.ร.บ. นี้ แต่ไม่มีใบอนุญาตต้องขอรับใบอนุญาตตามข้อ ๑๔ ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันใช้เทศบัญญัตินี้

(๑๘) ในทางเข้าชายธงในศาล ผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามระเบียบและข้อกำหนดดังต่อไปนี้

(๑) วางสิ่งของที่ชายอยู่ในขอบเขตของบ้าน แทนโต๊ะ และที่ชายของที่จัดไว้ ถ้าวางสิ่งของนอกนี้ให้ถือว่าวางสิ่งของถ่วงในศาลและห้ามมิให้อาหารหรือเครื่องอุปโภคสูงจากพื้นดินที่วางชายเกิน ๑๒๕ เซนติเมตร

(๒) วางสิ่งของที่ชายให้ถูกต้องตามที่ จัดไว้สำหรับสินค้าประเภทนั้น ๆ

(๓) แต่งกายให้สะอาด และจัดให้ผู้ช่วยแต่งกายให้สะอาดตามเครื่องแบบซึ่งเจ้าพนักงานเสาราชการสุภาพกำหนดไว้

(๔) ใช้เครื่องปกปิดอาหารและภาชนะหรือเครื่องสำหรับประกอบหรือปรุงอาหารให้หมั่นถูและล้างและแมลงวันและต้องรักษาเครื่องปกปิดนั้นให้สะอาดและใช้การได้คืออยู่เสมอ

(๕) ใช้ผ้าสะอาดในการปรุง แฉล้างอาหารและภาชนะ

(๖) ใช้ภาชนะและเครื่องใช้ในการบริโภคที่สะอาดและเครื่องใช้ในการบริโภคต้องล้างและรักษาให้สะอาดอยู่เสมอ

(๗) ใช้วัตถุที่สะอาดห่อหรือใส่ของให้แก่ผู้ซื้อ

(๘) ไม่จ้างหรือรับบุคคลที่มึนหรือมีเหตุควร เชื่อว่าป่วยเป็นโรคติดต่อหรือโรคผิวหนังที่น่ารังเกียจสำหรับประกอบปรุงหรือขายอาหาร

(๙) ล้างความสะอาดแก่บ้านแทน โต๊ะ หรือที่ชายของทุกวัน ก่อนวางของชาย

(๑๐) ปฏิบัติการอย่างอื่นไว้ต้องด้วยสุจริตและตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานเสาราชการสุข

(๑๘) ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตเข้าขายของในตลาด ขาย ทำ ประกอบ ปปรุง หรือสะสมอาหาร และสิ่งของอย่างอื่นในตลาดเมื่อมีเหตุควรเชื่อว่าตนเป็นโรคติดต่อที่ระบุไว้ ดังต่อไปนี้ หรือเมื่อเจ้าพนักงานสาธารณสุขได้ตรวจปรากฏว่าเป็นสาเหตุและได้รับแจ้งความเป็นหนังสือว่า ตนเป็นสาเหตุของโรคติดต่อดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) วัณโรคแห่งโรคปอด
- (๒) วัณโรคหลอดน้ำ
- (๓) โรคเรื้อน
- (๔) โรคสุกใส
- (๕) ไข้หวัด
- (๖) โรคผิวหนังที่นำรังเกียจ
- (๗) โรคบิด

(๒๐) ให้เปิดตลาดตั้งแต่ ๐๓.๐๐ นาฬิกา และให้ปิดตลาดเมื่อถึงเวลา ๒๐.๐๐ นาฬิกา เว้นแต่จะได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่นในใบอนุญาต จากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็น พิเศษ

เกี่ยวกับเรื่องตลาดสดนี้ นอกจากตลาดดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ในกรุงเทพฯ ยังมีตลาดอีกหลายประเภทซึ่งเป็นตลาดที่เปิดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่นตลาดนัด ซึ่งได้รับอนุญาตให้ จัดขึ้นได้แห่งละไม่เกิน ๑๒ วันต่อปี และแม้ว่าจะได้มีการอนุญาตให้ขายเนื้อปลา ผัก ผงไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสกปรกของเสียง่ายก็ตาม แต่ก็ไม่ได้รวมอยู่ภายใต้เทศบัญญัตินี้ ยกเว้น ตลาดนัดสนามหลวง หรือบางแห่งที่มีอยู่ในกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน ถึงแม้จะมีการปิดตลาดมากกว่า ๑๒ วันต่อปี ก็อนุญาตอยู่ในเทศบัญญัติเรื่องตลาด เพราะการให้ปิดตลาดนั้น รัฐบาลถือ ว่าเป็นการส่งเสริมนโยบายในเรื่องลดค่าครองชีพของประชาชนให้ได้มีโอกาสซื้อเครื่องอุปโภค บริโภคในราคาถูกลงกว่าท้องตลาดทั่วไป

อย่างไรก็ตามในเรื่องตลาดสดนี้ สิ่งที่เห็นชัดและถือว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจได้มีการ แกะไขต่อไปนี้คือ เรื่องการรักษาความสะอาดของตลาด เพราะตลาดแทบทุกแห่ง ในกรุงเทพฯ มักจะมีสภาพสกปรก มีกลิ่นเหม็นและอื่นเนื่องมาจากมีประชาชนพลุกพล่านมากประการหนึ่ง และ เนื่องจากการไม่ปฏิบัติความสะอาดลักษณะของผู้ขายอีกประการหนึ่ง ซึ่งแม้แต่ในจุดนี้ก็ตามจะ เห็นว่าสภาพภายในตลาดสดก็ยังคงเหม็นและอยู่เป็นเอง ยิ่งกว่านั้นยังปรากฏว่ามีร้านขายอาหาร

สำเร็จรูปอยู่แทบทุกตลาด จึงเป็นที่น่าห่วงใยว่า ประชาชนผู้ไปบริโภคอาหารภายในตลาดนั้น อาจจะมีโรคเอาอาหารที่ไม่สะอาดเข้าไปได้

ฉะนั้นการปรับปรุงสภาพของตลาดให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลนั้น จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารที่ขายในตลาดสดนั้นควรจะเป็นอาหาร ชนิดที่ค่อนข้างเอาไปปรุงใหม่ มีชื่ออาหารสำเร็จรูปโดยมีประชาชนเข้าไปบริโภคได้ นอกจากจะจัดสถานที่ไว้ค้ำหากได้แยกออกจากบริเวณตลาด แต่ทั้งนี้ก็ย่อมจะต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ยุติที่มีหน้าที่ตรวจตราเกี่ยวกับสุขาภิบาลของตลาด เจ้าของและผู้ขาย ตลอดจนประชาชนผู้บริโภคด้วย จึงจะสามารถแก้ไขในเรื่องสุขลักษณะให้ถูกต้องได้

นอกจากนี้ยังมีกิจการอีกอย่างหนึ่งที่ต้องการให้การสนใจไม่น้อย ควบคู่กับเรื่องแผงลอยและหามเร่ ซึ่งเรื่องนี้ได้สร้างความพอใจแก่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยมาแล้วไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องของแผงลอยนี้ ตามนโยบายการปรับปรุงสถานที่จำหน่ายอาหารนั้น ฝ่ายสาธารณสุขเห็นว่าแผงจำหน่ายอาหารในที่เอกชนยากที่จะปรับปรุงให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลได้ โดยเฉพาะแผงจำหน่ายอาหารประเภทที่มีการประกอบ ปรุง หรือและมีการตั้งโต๊ะ เก้าอี้รับประทาน ฯลฯ นั้น (แต่ไม่มีอาคาร) ฉะนั้นคณะกรรมการจึงได้มีมติถึงการอนุญาตให้มีแผงจำหน่ายอาหารประเภทนี้เพิ่มขึ้น ^{๑๑}

ส่วนสถานที่ตั้งหามเร่นั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เทศบาลได้ยกเลิกสถานที่ตั้งหามเร่ และได้สนับสนุนให้มีตลาดเอกชน เพิ่มขึ้น เพื่อรับผู้ค้าหามเร่ ควบคู่กับจำนวนประชากรภายในเขตเทศบาลได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ มีตลาดเอกชนรวม ๑๖ แห่ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ นั้น ฝ่ายสาธารณสุขเทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้ดำเนินการเกี่ยวกับตลาด โดยมีวิธีการดำเนินการแบ่งตลาดเป็น ๒ ประเภท ^{๑๒}

ประเภทที่ ๑ ตลาดสร้างใหม่ ให้อ่างกฏเกณฑ์ให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามเทศบัญญัติ และหลักการสุขาภิบาล โดยปราศจากการบ่อนดิน ให้อ่างกฏเกณฑ์เกี่ยวกับจำนวนล้วน

^{๑๑} โอภาส ชรรณวาณิช "ความก้าวหน้าทางสาธารณสุข เทศบาลนครกรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๐๗" เทศบาลนครกรุงเทพฯ หน้า ๑๑

^{๑๒} ฝ่ายสาธารณสุข "รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๗" หน้า ๔๑ - ๔๒

ตลาดขนาดเล็กที่มีจำนวนแผงน้อยกว่า ๕๐ แผง จะต้องมีส้วมไม่น้อยกว่า ๔ ที่ และเพิ่มขึ้น ๑ ที่ต่อจำนวนแผงที่เพิ่มขึ้นทุก ๒๕ แผง จนถึง ๒๕๐ แผง และเพิ่มขึ้นอีก ๑ ที่ต่อ ๕๐ แผง ของจำนวนแผงที่เกิน ๕๕๐ แผง ส้วมต้องแยกเป็นเพศหญิงและเพศชาย ส้วมสำหรับเพศหญิงต้องมีจำนวนระหว่าง ๕๐ - ๗๕ ที่ และให้สร้างที่มีส้วมชายให้เท่ากับจำนวนส้วมชาย

ถึงขณะนี้ ได้กำหนดแบบที่ถูกต้องและมีขนาดเพียงพอแก่ปริมาณขยะของตลาดอื่น ๆ ทำเลที่ตั้งถึงขยะต้องให้มีระยะที่สะดวกต่อการเหยขยะและขนขยะ

น้ำใช้ภายในตลาดต้องชักน้ำให้เพียงพอแก่ความต้องการ และจัดท่าที่ล้างผักจำนวนที่เพียงพอ

การระบายน้ำ ถัดมาทางระบายน้ำที่ถูกหลักการสุขาภิบาล และก่อนระบายออกสู่ต่อสาธารณะ จะต้องผ่านการกำจัดสิ่งโสโครกตามสมควร เช่น ตะแกรงกั้นเศษขยะ มือพิทตะกอนและมือถักไขมัน เป็นต้น

ประเภทที่ ๒ ตลาดที่มีอยู่เดิมแล้ว ได้พิจารณาปรับปรุงทุกตลาดได้ถูกต้องตามเทศบัญญัติ เช่น ให้แก้ไข ส้วม แผง ถึงขยะ พื้นและวางระบายน้ำที่ชำรุด ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ตลาดเหล่านั้นถูกต้อง เรื่องนี้ต้องประสบปัญหาหลายประการ เพราะแต่ละตลาดได้ก่อสร้างมาเป็นเวลานาน การแก้ไขจึงไม้อาจจะกระทำได้อย่างสมบูรณ์ตามที่เทศบัญญัติได้กำหนดไว้

อย่างไรก็ตามเทศบาลก็ได้พยายามแก้ไขให้ได้มากที่สุด เกือบจะออกกำหนดตามเทศบัญญัติให้มากที่สุด ตลาดที่เก่าที่ทรุดโทรมจนไม่สามารถปรับปรุงได้ ได้สนับสนุนให้ริ่อดอนสร้างใหม่ ให้เป็นตลาดที่ถูกต้องตามเทศบัญญัติทุกประการ และเรื่องนี้เห็นว่าน่าจะได้มีการกำหนดนโยบาย สนับสนุนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะปรากฏว่ามีตลาดเก่าที่ทรุดโทรมจนไม่สามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้เป็นจำนวนมาก วิธีนี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ภายในเขตเทศบาลมีตลาดที่ถูกต้องตามเทศบัญญัติมากยิ่งขึ้น และเชื่อว่าเป็นที่เชิดหน้าชูตาของท้องถิ่นโดยมีต้องประสบปัญหาเรื่องที่ดินที่จะต้องจัดสร้างตลาดขึ้นใหม่

ผลการปฏิบัติงานในรอบปี ๒๕๐๔ มีดังนี้

ตลาดทั้งหมด	๑๑๖	ตลาด เป็นตลาดของเทศบาล ๓ ตลาด
ตลาดที่เพิ่มขึ้นในปี ๒๕๐๔	๓๗	ตลาด

ออกคำสั่งเจ้าพนักงานสาธารณสุข	๕๕	ตลาด
แก้ไขเรียบร้อยแล้ว	๑๐	ตลาด
ออกคำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่น	๔	ตลาด
กำเนินคดีตลาด	๕	ตลาด
กำเนินคดีผู้กระทำความผิดเทศบัญญัติ	๒๔๐	ตลาด
อยู่ในระยะการก่อสร้าง	๕	ตลาด

๕.๒.๔ การควบคุมกิจการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

การควบคุมการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของฝ่ายสาธารณสุขนั้น เทศบาลนครกรุงเทพได้ดำเนินการไปเพื่อความสอดคล้องกับผู้ประกอบกิจการและประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงตลอดจนประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันไม่บุคคลดังกล่าวรอดพ้นจากอันตรายอันจะก่อให้เกิดเสื่อมเสียทางสุขภาพได้ ประกอบกับเพื่อให้การค้าเป็นงานดังกล่าวได้เป็นไปโดยถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ซึ่งประการหลังนี้เทศบาลได้พิจารณาถึงทำเลที่ตั้ง สภาพของอาคาร ลักษณะการประกอบกิจการรวมทั้งบุคคลที่ประกอบกิจการ เพื่อให้ถูกต้องตามหลักการที่กฎหมายเทศบาลได้กำหนดไว้

ปัญหาเกี่ยวกับกิจการค้าในเรื่องนี้ เป็นปัญหาที่ต้องทำการแก้ไขอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความหนาแน่นของจำนวนประชากร ระบบการกำจัดสิ่งโสโครก การวางผังเมือง การสาธารณสุขมูลฐานต่าง ๆ ไม่ทั่วถึง และถึงขอ ตลอดจากผู้ประกอบกิจการดังกล่าวไม่มีความรู้ในเรื่องการจัดการสุขาภิบาล ทั้งยังขาดความสนใจต่อการปรับปรุงแก้ไขแก่ที่การค้า ^{๓๖}

บุคคลใดประสงค์จะใช้สถานที่ทำการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพภายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ จะต้องปฏิบัติตามเทศบัญญัติของเทศบาลนครกรุงเทพ เรื่องควบคุมการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ พ.ศ. ๒๔๕๕ ซึ่งออกโดยอาศัยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๕๔

กิจการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของประชาชนตามที่
กฎหมายสาธารณสุขบัญญัติไว้ดังนี้ ^{๗๔}

- (๑) การเลี้ยงม้า โค กระบือ
- (๒) การเลี้ยงสุกร
- (๓) การเลี้ยงแพะ แกะ
- (๔) การเลี้ยงห่าน เป็ด ไก่
- (๕) การเลี้ยงสัตว์เพื่อกิจการจำหน่าย การรักษาน้ำนม
- (๖) การทำเนย เนยเทียม
- (๗) การฆ่าห่าน เป็ด ไก่ ยกเว้นการทำในภัตตาคาร โรงแรม หรือ
ร้านข้าวแกง เพื่อปรุงอาหารในนั้น หรือการฆ่าเพื่อปรุงอาหารไว้ขายด้วยตนเอง
- (๘) การเชือดหนังสัตว์ การสะสมหนังสัตว์
- (๙) การสะสมเขาสัตว์ การสะสมหนังสัตว์ที่ยังไม่ได้เชือด กระดูกสัตว์
ขนสัตว์
- (๑๐) การหมักที่ทำให้เกิดกลิ่นเหม็น
- (๑๑) การทำกะปิ น้ำปลา น้ำเค็ม โขปลา เต้าเจี้ยว ซีอิ๊ว หอยคอง
- (๑๒) การทำกรรมสิทธิ์ การสะสม ปลาจืด ปลาจุ่ม กุ้งจืด
- (๑๓) การทำและตากปลาเค็ม เนื้อเค็ม เป็ดเค็ม หมูแห้ง กุ้งแห้ง การ
เคี้ยวมันกุ้ง
- (๑๔) การนึ่งปลา การต้มปลา ซึ่งใช้แทนการนึ่ง ยกเว้นการนึ่งหรือต้ม
ในภัตตาคาร โรงแรม หรือร้านข้าวแกง เพื่อปรุงอาหารในนั้น และการนึ่งหรือต้มเพื่อปรุง
อาหารไว้ขายด้วยตนเอง
- (๑๕) การทำสบู่
- (๑๖) การเคี้ยวหนังสัตว์ เข็นสัตว์ ไชสัตว์
- (๑๗) การฉีกเอาหนัง
- (๑๘) การเก็บนมดิบ การทำกวนเคี้ยว หมูคึ่ง

- (๑๘) การทำเส้นไหม ขนจีน กว๊ายเดี่ยว เก้าอู่ ฐันเส้น เกี่ยมฮี้
- (๒๐) การทำเบ๊แซ
- (๒๑) การเผาเปลือกหอย
- (๒๒) การล้างการรม การสะสมยางคิม
- (๒๓) กิจกรรมอย่างอื่น ซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศเพิ่มเติมกิจการที่ถือว่าเป็นการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพขึ้นอีก ๒๑ ประเภทคือ ^{๓๕}

- (๑) การทำอาหารบรรจุกระป๋อง ชาวหรือภาชนะอื่นใด
- (๒) การทำขนมปังสด ขนมปังแห้ง จันฉับ
- (๓) การทำน้ำอัดลม น้ำหวาน น้ำโซดา
- (๔) การทำน้ำตาล
- (๕) การทำน้ำมันขี้
- (๖) การทำแป้งมันสำปะหลัง แป้งสาธู และการทำแป้งอื่น ๆ ในทำนอง

เดียวกัน

- (๗) การสีข้าว
- (๘) การต้มกลั่นแอลกอฮอล์ สุรา เบียร์ และน้ำส้มสายชู
- (๙) การทำไม้สีดใส
- (๑๐) การทำแอลแล็ก
- (๑๑) การทำภาชนะดินเผา
- (๑๒) การทำและฉนวนยาสูบ
- (๑๓) การทำกระดาษทราย
- (๑๔) การทำรูปโลหะไร้เครื่องจักร
- (๑๕) การปั้นฝ้าย หรือปูนโลหะไร้เครื่องจักร
- (๑๖) การประดิษฐ์ของเครื่องไร้ถาดกระดูกสัตว์ เขาสัตว์ หนังสัตว์

^{๓๕} ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ ๓/๒๔๕๖ "เรื่องเพิ่มเติมกิจการค้าบางประเภท เป็นการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ" ๒๔๕๖ (อนุ ข้อ ๒๓)

ชนิดตัวและยาง

- (๑๗) การสะสมหนังสัตว์ชนิดปีกแผ่นที่ลอกแล้ว
- (๑๘) การสะสมถ่าน
- (๑๙) การเลื้อยและขอยไม้
- (๒๐) การหลอมหล่อ สี กระจก ถลุงแร่ แก้ว และโลหะทุกชนิด
- (๒๑) การเชื่อมและประสานโลหะด้วยเหล็ก ไฟฟ้า หรือเครื่องจักร

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศเพิ่มเติมขึ้นอีก ๑๕ ชนิด

คือ ๓๖

เรือกลไฟ

- (๑) การต่อ ประกอบหรือซ่อมเครื่องจักร เครื่องยนต์ รถยนต์ เรือยนต์
- (๒) การล้าง ชัด ฉัด รถยนต์
- (๓) การเคลือบ ขุดโลหะด้วยตะกั่ว สังกะสี สังกะสี สังกะสี โกร เบียม นิกเกิล
- (๔) การชักโลหะด้วยเครื่องจักร
- (๕) การไม้ ปั่นหินด้วยเครื่องจักร
- (๖) การชัก เจาะ รีดโลหะด้วยเครื่องจักร
- (๗) การไม้ มดขาลด้วยเครื่องจักร
- (๘) การประดิษฐ์ไม้หรือขาเป็นสี่ของต่าง ๆ ด้วยเครื่องจักร
- (๙) การไส เจาะ ขุดร่อง ท้ากั่ว และตัดไม้ด้วยเครื่องจักร
- (๑๐) การทำสังกะสี เหล็ก เหล็กกล้า สังกะสี สังกะสีหรือทองแดงเป็นภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ
- (๑๑) การพิมพ์หนังสือด้วยเครื่องจักร (เว้นการพิมพ์หนังสือพิมพ์)
- (๑๒) การทำกระดาษเป็นกล่อง ขอบ ถุง หรือสมุดด้วยเครื่องจักร
- (๑๓) การพ่นสี
- (๑๔) การกรอถ้าย หอน้ำ ถ้ายด้วยเครื่องจักร หรือถ้ายที่กระตุก ตั้งแต่ ๕ ถึง

ขึ้นไป

- (๑๕) การสะสมหรือล้างกรัง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศเพิ่มกิจการนี้ขึ้นอีก ๑

๓๖ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข "เรื่องเพิ่มเติมกิจการค้าบางประเภทเป็นการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ" ที่ ๘/๒๕๕๕

อย่างถือ

(๑) การทำงานกับอุ้งชนิดเหามีกรัน

การปฏิบัติและจัดสถานที่สำหรับประกอบการศึกษา

เมื่อเจ้าพนักงานสาธารณสุขได้รับเรื่องราวขอรับใบอนุญาตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะไปทำการตรวจสอบสถานที่ประกอบการศึกษาซึ่งกล่าวนี้ว่า ได้เป็นไปตามเงื่อนไขเกี่ยวกับสุขลักษณะ ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้กำหนดไว้ตามวรรคก่อนหรือไม่ ดังต่อไปนี้ ^{๗๗}

๑. สถานที่นั้นต้องตั้งในทำเลซึ่งจะทำการระบายน้ำโสโครก ไปให้พ้นที่นั้นโดยสะดวก
๒. ต้องทำการระบายน้ำหรือบ่อ ซึ่งรับน้ำโสโครกด้วยวัตถุถาวร มีลักษณะเรียบไม่ซึม ไม่รั่ว น้ำไหลได้สะดวก
๓. การระบายน้ำต้องไม่ให้เป็นที่ตั้งเดือดร้อนแก่ผู้อยู่ในน้ำ ในทางน้ำสาธารณะหรือแก่ผู้อาศัยใกล้เคียง
๔. ถ้าสถานที่ใดมีน้ำซึมรั่วไหลหรือขังอยู่ใกล้ก็ให้ทำพื้นด้วยวัตถุถาวร
๕. ต้องให้มีแสงสว่าง และทางระบายลมเพียงพอ และห้องจัดสถานที่มิให้เป็นที่อากัษย์ของหนู
๖. ต้องจัดให้มีน้ำสะอาดเพียงพอสำหรับคนงานรวมทั้งประชาชน และใช้สอบอย่างอื่นเกี่ยวกับการกักนั้น
๗. ต้องมีที่รองรับมูลฝอยและสิ่ง เปราะอะ เบื้อนอันได้สุขลักษณะและปริมาณได้เพียงพอ
๘. ต้องมีส่วนอันได้สุขลักษณะให้พอกับจำนวนคนงานและผู้อยู่ในสถานที่นั้นและจะต้องอยู่ในที่ซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นชอบ

^{๗๗} เดก ธนะสิริ "คำแนะนำสำหรับผู้ยื่นเรื่องราวขอรับใบอนุญาตให้ใช้สถานที่ทำการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจ หรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ" (การแบ่งส่วนงานของเทศบาลนครกรุงเทพฯ กับคำชี้แจงและคำอธิบายระเบียบการปฏิบัติงานฯ พิมพ์แจกเป็นบรรณาธิการในงานนิทรรศการฯ นาง บำรุง สากกร) พระนคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น ๒๕๐๓

- ๔. ถ้าใช้สถานที่เป็นที่เลี้ยงสัตว์ ต้องมีที่ขัง และที่ปล่อยสัตว์ให้กว้างขวางพอ
- ๑๐. ถ้าใช้สถานที่เกี่ยวกับการตากหรือยึ่งสินค้า ต้องมีที่สำหรับตากหรือยึ่งสินค้า

ตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นชอบ

- ๑๑. ถาวร รักษาเครื่องป้องกันสัตว์ที่ขังไว้ความสมควร
- ๑๒. ถ้าประกอบกิจการค้าประเภทหนึ่งสี่ ต้องมีห้องสำหรับพ่นสีให้มีคิลิก ไม่เก็บ

เชื้อเพลิงไว้ในห้องพ่นสี

๑๓. ถ้าประกอบกิจการค้าประเภทหนึ่งสี่ คือ ประกอบ ซ่อมรถยนต์ จะต้องใช้สถานที่กว้างขวางพอ ห้ามไปให้ทำงานในที่สาธารณะ

๑๔. ให้อุปกรณ์ป้องกันฝุ่นละออง ควัน กลิ่นเหม็น มูลเก่า แก๊ส หรือเห็ดราภายในอย่างอื่น ซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ผู้อื่น

๑๕. ต้องปฏิบัติตามอย่างอื่น ๆ อันเกี่ยวข้องกับสุขลักษณะ ตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นชอบ

เมื่อเจ้าพนักงานสาธารณสุข ได้ตรวจสอบสถานที่แล้ว จะได้เสนอเจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณา เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้พิจารณาเห็นว่า ผู้ขอรับใบอนุญาตได้ปฏิบัติตามเกี่ยวกับการจัดสถานที่ครบถ้วน ตามที่กล่าวแล้ว และการอนุญาตนั้นไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนถึงสุขภาพประชาชน ก็ให้ออกใบอนุญาตให้ไว้

ข้อที่ต้องปฏิบัติสำหรับผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบการค้าแล้ว ^{๑๔}

ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบการค้าแล้ว ยังจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอันเกี่ยวกับสุขลักษณะ ตามเทศบัญญัติอีกดังต่อไปนี้

- ๑. ต้องรักษาสถานที่ความเงื่อนโซที่กล่าวไว้ก่อนนั้น ให้อยู่ในสภาพที่ที่เสมอ และหาความสะอาดกว่ากลางสถานที่ที่ประกอบการค้าให้สะอาดทุกวัน
- ๒. ต้องประกอบการค้าภายในเขตสถานที่ที่ได้รับอนุญาตไว้
- ๓. ต้องรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบการค้าทุกอย่างให้สะอาดอยู่เสมอ ถ้าวัตถุที่ผลิตจากกิจการค้านั้นเป็นอาหาร ต้องป้องกันวัตถุนั้นให้พ้นจากแมลง-

กับ ผู้ปกครอง และสัตว์อื่น ๆ

- ๔. ต้องรักษาสถานที่อย่าให้เป็นที่เพาะพันธุ์แมลงวันหรือยุง
- ๕. ถ้าจะเปลี่ยนแก้ไข หรือเพิ่มเก็บสถานที่นอกเหนือจากที่ได้รับอนุญาตไว้ ต้องได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเสียก่อน
- ๖. ต้องปฏิบัติตามทุกอย่างเพื่อให้ได้สุขลักษณะ ตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข
- ๗. ต้องยอมให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุข เข้าตรวจสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนวิธีประกอบการดำเนิน ได้ในเวลาอันสมควร เมื่อได้รับแจ้งความประสงค์ให้ทราบแล้ว

ข้อกำหนดไทย

๑. ผู้ใดประกอบการค้าประเภทหนึ่งประเภทใดในจำนวน ๔๕ ประเภท ซึ่งกำหนดให้ควบคุมในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ โดยมิได้รับใบอนุญาต จะต้องมีความผิดตามมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๔๘๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท และให้ศาลมีอำนาจสั่งห้ามผู้กระทำความผิดได้ประกอบการค้านั้นต่อไป แต่คำสั่งห้ามที่ว่านี้ให้ระงับไปเมื่อผู้นั้นได้รับใบอนุญาตแล้ว

๒. ผู้รับใบอนุญาตได้ประกอบการค้าจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ๗ ข้อ ซึ่งได้กล่าวไว้ตอนหลังนี้ หรือความเงื่อนไขโดยเฉพาะซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ออกใบอนุญาตกำหนดให้ตามแต่จะเห็นสมควรโดยเคร่งครัด ถ้าไม่ปฏิบัติตามมีความผิดตามมาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๔๘๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าสิบบาท และปรับอีกวันละไม่เกิน ๑๐ บาททุกวัน ตลอดเวลาที่ถึงกระทำความผิดผู้นั้นแก่วันที่ศาลพิพากษา และอาจต้องถูกสั่งพักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๔๘๘ อีกด้วย การพักใช้ใบอนุญาตนั้นสั่งพักได้ครั้งหนึ่งไม่เกินสามสิบวัน

เกี่ยวกับปัญหา เรื่องฝ่าฝืนหรือการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขอันเกี่ยวกับสุขลักษณะตามเทศบัญญัติ เรื่องการประกอบกิจการค้าประเภทนี้ จนเป็นเหตุให้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงเดือดร้อน นั้น ปีหนึ่ง ๆ เทศบาลนครกรุงเทพ ได้รับคำร้องจากประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนจำนวนมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกิจการประเภทโรงงานซึ่งมีมากถึง ๓๕ %

ของคำร้องทั้งหมด และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ประกอบกิจการค้า ซึ่งไม่ถูกต้องตาม
หลักภาวะที่เข้ม เสียง ความสิ้นสะเหือน เหม่า ครวินไฟ กสิณ น้ำโสโครก ๗๘

กิจการค้าประเภทนี้ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนอีกชนชั้นหนึ่งก็คือ
กิจการค้า ประเภทโรงซ่อมรถยนต์ ซึ่งในระยะเวลา ๕ - ๖ ปีที่ผ่านมาจำนวนผู้ประกอบการ
กิจการค้าประเภทนี้ได้เพิ่มขึ้นอย่างมากตามจำนวนของผู้ใช้รถยนต์ ปัญหาที่ตามมาก็คือ การ
ประกอบกิจการค้าประเภทนี้ ได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง เสียง ความสิ้นสะเหือน กสิณ และน้ำโสโครก อันเกิดจากการซ่อม
และสิ้นสารถยนต์ แต่ในเรื่องนี้เทศบาลนครกรุงเทพฯ ก็ได้พิจารณาเขตกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับพิจารณา
อนุญาตแก่ผู้ประกอบการกิจการค้าประเภทโรงซ่อมรถยนต์ขึ้นเรียบร้อยแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่ง
มีรายละเอียดดังนี้ ๘๐

(๑) ในหลักเกณฑ์นี้คำว่า

โรงซ่อมฯ หมายถึงสถานที่ประกอบกิจการค้า ประเภทซ่อมรถยนต์และหรือ
สิ้นสารถยนต์

(๒) โรงซ่อมฯ จะต้องเป็นเนื้อที่ไม่น้อยกว่า ๔๙๐ ตารางเมตร (๑๑๙.๕ ตาราง
วา) ยกเว้นรายที่สามารถสร้างอาคารซ่อมฯ ด้วยวัสดุทนไฟล้วน และสามารถเก็บเสียงได้
หมดทุกด้าน และเพิ่เติมเนื้อที่หรืออาคารก่อนหน้าให้โรงซ่อมฯ เป็นเนื้อที่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ก็ได้

(๓) ต้องมีที่ว่างรอบอาคารซ่อมฯ (จากแนวเขตของโรงซ่อม) อย่างน้อย ๑๐
เมตร ทุกด้าน เว้นแต่ด้านที่ไล่เป็นทางนำรถเข้า - ออก ห้ามสร้างหลังคาปกคลุมและห้ามทำ
การซ่อมรถยนต์ หรือสิ้นสารถยนต์ใหม่บริเวณที่ว่างนี้ หากจะใช้บริเวณที่ว่างเป็นที่จอดรถ ต้องทำ
สิ้นลอนกริด

(๔) ด้านที่ใช้เป็นทางนำรถเข้า - ออก ให้เว้นเฉพาะช่องรถเข้า - ออก
เท่านั้น นอกนั้นต้องกั้นกันละอองและโมกรดที่ปล่อยที่ว่างน้อยกว่า ๕ เมตร ให้เปิดช่องรถเข้า -
ออก ได้เฉพาะตรงช่องว่างในข้อ ๓ ทั้ง ๒ ด้านเท่านั้น หากประสงค์จะเปิดทางเข้า - ออก
สำหรับคนสู่อาคารซ่อมรถด้านที่ปกก็ได้ แต่ให้เปิดช่องประตูปิดมากไม่กว้างกว่า ๑.๖๐ เมตร

๗๘ ฝ่ายสาธารณสุข "รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๓" หน้า ๔๘

๘๐ เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๕ - ๔๖

(๕) ด้านอื่น ๆ นอกจากดังกล่าวในข้อ ๔ ก่อสร้างรั้วโดยรอบ โดยก่ออิฐ ฉาบปูน หรือก่อด้วยคอนกรีต สูงอย่างน้อย ๓ เมตร

(๖) อาคารซ่อมฯ จะต้องก่อสร้างด้วยวัสดุทนไฟเป็นส่วนใหญ่ หลังคามุงกระเบื้อง มั้งก่ออิฐฉาบปูน หรือก่อด้วยคอนกรีตอย่างน้อยทางด้านข้างทั้ง ๒ ด้าน

(๗) โรงซ่อมฯ หลายเจ้าของจะสร้างเป็นตึกแถวชั้นเดียวกับก็ได้ แต่ต้องมีบริเวณที่ว่างรอบอาคารซ่อมฯ ตามความในข้อ ๓

(๘) ห้ามมิให้ใช้โรงซ่อมฯ หรืออาคารซ่อมฯ เป็นที่อยู่อาศัย

(๙) โรงซ่อมฯ ก่อตั้งอยู่ริมถนนหรือซอยที่กว้างไม่น้อยกว่า ๑๒ เมตร หากถนนหรือซอยกว้างไม่ถึง ๑๒ เมตร ต้องเป็นถนน หรือซอยส่วนบุคคล ซึ่งรถไว้เป็นทางนำรถเข้า - ออก ของโรงซ่อมฯ โดยเพราะไม่มีผู้อื่นได้มาร่วมกันด้วย

นอกจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการค้า จะต้องจัดสถานที่ให้ได้สุขลักษณะ ความเงื่อนใจ และเทศมัญฑ์ เรื่องควบคุมการค้าสิ่ง เป็นที่รังเกียจ หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของเทศบาลนครกรุงเทพฯ และต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่กองตำรวจดับเพลิง กรมตำรวจ เพื่อความปลอดภัยในกายวัตถุที่ซื้อขาย

จำนวนกิจการค้า ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ มีจำนวน ๕,๙๙๔ ราย น้อยกว่าปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จำนวน ๖๔๕ ราย ซึ่งการปกติกิจการการค้าแต่ละปีจะเพิ่มขึ้นในจำนวน ๓๐๐-๕๐๐ ราย ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ มีเหตุการณ์หลายอย่างที่เป็นผลทำให้จำนวนรายของสถานที่ประกอบการค้า น้อยลง เช่น ๔๑

(๑) การรอก่ออายุใบอนุญาตสถานที่ประกอบการค้า ซ่อมและซ่อมสีรถยนต์ตาม ตึกแถว และห้องแถว และตามอาคารที่ไม่ถูกตั้งไว้ที่อสังหาริมทรัพย์ที่กำหนดให้

(๒) การปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม แหล่งสลัมต่าง ๆ ซึ่งมิใช่ทำให้ผู้ประกอบการค้าที่อยู่บริเวณนั้นต้องเลิกไป

(๓) การเข้มงวดกวดขันการสุขาภิบาลของสถานที่ประกอบการค้า ยาง ซบึก เช่น สถานที่ทำอาหารบรรจุภาชนะโดยเฉพาะอาหารกระป๋อง การสะสมถ่าน ทำให้ผู้ประกอบการค้าได้เลิกกิจการไป

(๔) นโยบายการกำหนดเขตศึกษาที่ยังไม่บูรณาการ ให้มีสถานที่ประกอบกิจการกำ
 ไล่มั่ว

(๕) สถานที่ประกอบกิจการค้าบางประเภท เสี่ยงไม่ก่อมลพิษในทางการค้า

๔.๓ การกำจัดแมลงและสัตว์นำโรค

งานหลักที่ก่ออย่างหนึ่งทางด้านสุขภาพของฝ่ายสาธารณสุขแห่งบาลนครกรุงเทพ
 ก็คือ การควบคุมยุง แมลงและสัตว์นำโรค ตลอดจนพวกสัตว์พาหะ การดำเนินงานนี้ แต่เดิมมี
 การเจาะรังเอารังเป็นระยะ ๆ ซึ่งแล้วแต่นโยบายของผู้บริหาร ผลของการปฏิบัติงานจึง
 ไม่เป็นที่พอใจแต่อย่างใด ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ งานด้านนี้ได้เริ่มปฏิบัติการตามวิธีที่ใหม่
 ใหม่ มีการสำรวจชนิดของยุง แมลง และสัตว์และของละเอียด มีการวางแผนงานเป็นระยะ-
 ะ ๑ ในด้านการควบคุมและกำจัด ^{๔๒}

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ งานด้านกำจัดแมลงและสัตว์นำโรค ได้รับอนุมัติให้ตั้ง
 ขึ้นเป็นแผนกโดยรวมงานของหมวดกำจัดยุงและแมลงกับหน่วยป้องกันกาฬโรคเข้าด้วยกัน เป็น
 แผนกซึ่งตรงต่อของสุขภาพ ท้าหน้าที่กำจัดแมลงและสัตว์นำโรคทุกชนิด ซึ่งเป็นพาหะของ
 โรคติดต่อ งานของแผนกซึ่งเป็นงานป้องกันโรคติดต่อระงับความเล็ดร่อนรำคาญ และป้อง
 กันความเสียหายของทรัพย์สินซึ่งอาจเกิดขึ้น จากแมลงและสัตว์นำโรค ^{๔๓}

๔.๓.๑ การกำจัดยุงและแมลง

กิจการด้านการกำจัดยุงและแมลงนี้ ได้มีการดำเนินการมาตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๒
 กล่าวคือ ในเดือน สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ประเทศไทย ได้รับเกียรติเป็นเจ้าภาพของการ
 ประชุมอายุเวรกรรมเมืองร่วมครั้งที่ ๕ ซึ่งจัดขึ้น ณ ที่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรม
 สาธารณสุข (กรมอนามัยในปัจจุบัน) จึงต้องจัดเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เรียบร้อย
 โดยได้มอบหมายให้กองสาธารณสุข ๒ นคร ในขณะนั้นรับภาระในสำนักงานสุขภาพ
 ซึ่งได้จัดทำกำจัดสิ่งรกรุงรัง การออกดู-ทดลอง การล้างท่อระบายน้ำ ตลอดจนการพ่นน้ำ-
 มันซีไล้เพื่อกำจัดยุง ในจังหวัดนครขึ้น ๓ ครั้งด้วยกัน ^{๔๔}

^{๔๒} รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๗ หน้า ๕๖

^{๔๔} เรื่องเกี่ยวกับ หน้า ๔

การควบคุมยุงได้เริ่มมาดำเนินการอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยในขณะนั้นได้เริ่มทำการควบคุมที่บริเวณพระราชวังจิตรลดา ให้เป็นจุดศูนย์กลาง มีรัศมีออกไปประมาณ ๑ - ๑.๕ กิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๔ ตารางกิโลเมตร ในการควบคุมครั้งนั้นได้มุ่งในการทำลายลูกน้ำ ยุงรำคาญเป็นส่วนใหญ่ มีการรณรงค์ฆ่ายาเคมี ฆ่าลูกน้ำ จุดร่องทางระบายน้ำ ตามที่ลุ่ม ปรับระดับให้มีการไหลถ่ายเทได้สะดวก ขณะเดียวกันก็ได้ขอความร่วมมือประชาชนร่วมรับผิดชอบทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงภายในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งยุงที่จะวางไข่ในน้ำสะอาดด้วย มีการรณรงค์ออกวัน คีดีที และฉีดน้ำยาเคมี ออกฤทธิ์ในระยะยาว เป็นประจำ ผลการปฏิบัติงานนี้ทำให้ยุงภายในเขตทดลองควบคุมลดน้อยลงอย่างมาก ๔๕

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ งานควบคุมยุงโดยวิธีการดังกล่าวข้างต้น ได้ขยายออกไปอีกเป็นพื้นที่ประมาณ ๔๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑ ใน ๓ ของเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ ขณะนั้น แต่ปรากฏว่าไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร เพราะไปไล่เก็บจำนวนเจ้าหน้าที่ด้วยแต่อย่างไรก็ตาม เทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้เริ่มงบประมาณได้เป็นการพิเศษในปลายปี เพื่อซื้อน้ำยาเคมีเพิ่มเติม ฝ่ายสาธารณสุขได้เสนอโครงการ ลวบยุงยุงตัว เขตเทศบาลพร้อมกัน และนอกเขตเทศบาลออกไป ในระยะแรกมีการบินของยุง ทั้งนี้เพื่อให้การควบคุมได้เป็นอย่างดีเท่ากับที่ทดลองปฏิบัติในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ แต่เป็นที่น่าเสียดาย เพราะโครงการดังกล่าวต้องใช้งบประมาณถึง ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี ซึ่งเกินกำลังของเทศบาลที่จะหางบประมาณสำหรับมาใช้จ่ายในงานนี้ งานเที่ยวได้ โครงการควบคุมยุงตัว เขตเทศบาลจึงระงับและระงับไป ๔๖

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ การดำเนินงานดังกล่าวก็อยู่ยั้งยืนยงที่ ๔๐ ตารางกิโลเมตรเช่นเดิม ส่วนนอกเขตควบคุมก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปทำการควบคุมยุงเป็นครั้งคราว เมื่อมีประชาชนร้องขอมา โดยระยะเวลาต่อมาปรากฏว่ามีการระบาดของโรคไข้เลือดออกเกิดขึ้นอย่างรุนแรง งานควบคุมยุงตามแผนเดิมจึงถูกระงับไป โดยสิ้นเชิง ต้องเปลี่ยนมาควบคุมยุงลายอย่างจริงจัง และการปฏิบัติงานก็เปลี่ยนไปตามแนวทาง กล่าวคือหลักเดิมมุ่งควบคุมลูกน้ำ แต่ในการควบคุมยุงลาย ถือหลักควบคุมยุงตัวแก่ การควบคุมลูกน้ำ ยุงลายไม่สามารจะทำให้เจ้าหน้าที่ทำได้บ้างทั่วถึง จึงมีการให้ชุมชนศึกษา ขอความร่วมมือจากประชาชน อีกเรื่อง ลูกเห็บ เป็นการใหญ่ทั่วไป

๔๕ โภกาฬ สรรพวาณิช หน้า ๑๓

๔๖ เรื่องเดียวกัน

ปรากฏว่าได้หรือไม่เป็นที่น่าพอใจอีก ^{๔๕}

ในการกำรับุงและแมลงของเทศมาอนี้ แม้ว่าเทศบาลจะไ้ค้ค่าเป็นมาแล้วก็ตามแต่ก็หาได้ทำให้ยุงหมดสิ้นไปไม่ ทั้งนี้ อาจจะกล่าวสรุปได้ว่าเนื่องจากสาเหตุใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เทศบาลไม่ใช้งบประมาณและเจ้าหน้าที่เพียงพอ ที่จะใช้ในการปราบปรามซึ่งจะเห็นได้จากตัวเลขงบประมาณที่จะใช้ในการปราบยุงเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ ที่จะใช้ภายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ จำนวนถึง ๑๐ ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ทางเทศบาลกล่าวว่าจะอาจจะหามาได้ค่าเป็นกรได้ จริงอยู่แม้จะสายารถหางบประมาณจำนวนนี้ไ้ก็ก็ตาม แต่การกำรับุงและแมลงนั้น ไม่น่าจที่จะกำรับุงให้หมดสิ้นไปไ้ภายในปีเดียว

๒. เนื่องจากสภาพของเมืองไม่อำนวยให้ ทั้งที่เพราะกรุงเทพฯ มีคลองมากมายน และยังเป็นบริเวณที่ราบลุ่มด้วย ฉะนั้นเมื่อถึงฤดูฝนจะมีน้ำฝนซึ่งอยู่ทั่วไป และเมื่อถึงฤดูแล้งจะมีน้ำสกปรกตามลำคลองเนื่องจากมีประชาชนอาศัยอยู่กันหนาแน่น ยิ่งกว่านั้นจากกการที่กรุงเทพฯ เป็นบริเวณที่ราบลุ่มและใกล้ทะเล นี้เองทำให้ระดับน้ำในคลอง แม่น้ำ ไล่ระดับกับระดับน้ำทะเล จึงทำให้น้ำในลำคลองซึ่งสกปรกมากไม่สามารถถ่ายเทออกไปสู่ทะเลได้ อันเป็นเหตุใ้ยุงมีโอกาสรวางไข่ไ้ไ้ยู่ทุกไป

๓. เนื่องจากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในแหล่งสลัมที่มีน้ำโสโครกซึ่งอยู่ ตลอดจนการเก็บกักน้ำไว้ใช้ ในบริเวณที่หน้าน้ำไ้ยาก ทำให้ยุงมีโอกาสรวางไข่ไ้ไ้ยู่อย่างสมมาย ยิ่งกว่านั้นในบริเวณบางแห่งยังไม่บงบให้เจ้าหน้าที่ไปทำการปราบยุงอีกด้วย โดยอ้างว่าจะค่าใช้จ่ายเยอะ ฉะนั้นการพ่นยาเคมีที่หวังหรืออ้างว่าไม่ถูกต้องกลับยิว ยิ่งกว่านั้นยังปรากฏว่ามีผู้สร้างบ้านในระยะหลัง ๆ มักนิยม ชุบน้ำปูนเพื่อฆ่ายุงที่ ทำให้ยุงมีโอกาสรวางไข่ไ้ไ้ยู่ที่เห็นเห็นยู่วางไข่ไ้ไ้ยู่ไป

๔. ราชการประสานงานกับระหว้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นฝ่ายโยธา กับฝ่ายสาธารณสุข และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งความจริงแล้วการก่อสร้างอาคารหรือการทาดนต่อระบายน้ำนั้นจะต้องคำนึงถึงเรื่องสุขาภิบาลด้วย ไม่ใช่เพียงแต่เพื่อความสวยงาม

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน

และมันคงเท่านั้น

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าบริเวณเขตติดต่อกับเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ นั้นส่วนมากเป็นบริเวณที่มีป่าไม้ มีบ่อหรือมีลำน้ำ ค้างคอง เช่นเดียวกับกรุงเทพฯ ฉะนั้นหากการกำจัดกิ่งกล้าไม้ใกล้กระต่ายขยายอาณาเขตออกไปหรือไม่ได้จำเป็นในอาณาบริเวณรอบ ๆ ถ้วยแล้วถาวรจะทำให้ยุ่งหรือแฉ่งที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงมีโอกาสค่อย ๆ แพร่พันธุ์เข้ามาได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตามจากการที่มีการพัฒนาชุมชนภายในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ นั้นทำให้มีการขุดลอกคลอง กู มีการถมคลองหลายแห่งเพื่อทำถนน และก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา คลองหลายสายกลดลงจนแห้งสนิทหลายแห่งได้ถูกถมทิ้งไป จึงเท่ากับเป็นวิธีการทางอ้อมที่จะกำจัดยุงให้ลดน้อยลงไปด้วย หากการพัฒนาซึ่งกล่าวข้างต้นดำเนินต่อไปแล้วก็เป็นที่ยอมรับได้ว่าจะทำให้ยุงในกรุงเทพฯ ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ

จากสถิติขององค์การอนามัยโลก และองค์การอนามัยมาเลเซียในประเทศ ได้สำรวจเกี่ยวกับปริมาณของยุงในประเทศโดยว่ามีอยู่มากกว่า ๒๐๐ ชนิด จาก ๒,๕๐๐ ชนิด ที่ประมาณว่ามีอยู่ในโลกนี้ และหนึ่งในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ นั้น เจ้าหน้าที่ยังคงการอนามัยโลก และองค์การอนามัยมาเลเซีย เคยสำรวจไว้เมื่อครั้งปลายแล้วภายหลังกองสาธารณสุขได้ร่วมมือกับสถานีวิทยุ โทรทัศน์ขององค์การซีไอ สำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ พบว่ามีอยู่ประมาณ ๕๐ กว่าชนิด ^{๕๔}

โรคระบาดที่ร้ายแรงโรคหนึ่งที่เกิดจากยุง ได้แก่โรคไข้เลือดออก อันเกิดจากยุงลาย โดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้นนับว่าเป็นปีที่โรคนี้ระบาดรุนแรงที่สุดในประเทศไทย และในประวัติศาสตร์ของโลก โรงพยาบาลต่าง ๆ ในพระนครและชนบทต่างก็ล้มป่วยไปด้วยโรคนี้ นับแต่เริ่มระบาดจนถึงที่สุดการระบาดถึง ๕,๑๕๕ คน ในจำนวนนี้มีผู้เคราะห์ร้าย หมอช่วยไม่ทันและเสียชีวิตไป ๒๕๔ ราย หรือประมาณ ๕ % ตัวเลขนี้นับเฉพาะในเขตพระนครและ

^{๕๔} เอก ณะศิริ "การกำจัดยุงในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ" (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพฯ ฉบับที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๐๖) พระนคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น หน้า ๑ - ๒

ชนบุรี เท่านั้น ซึ่งยังมีอยู่ในต่างประเทศจำนวนมาก โดยเฉพาะในอเมริกา-แคนาดา เป็นเดือน
ที่มีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเป็นจำนวนมากที่สุด ^{๔๘}

ด้านวิธีการหรือหลักการดำเนินงานควบคุมและกำจัดการนี้ ส่วนนายแพทย์ เจริญ
ชนะศิริ ได้เขียนไว้ในหนังสือวารสาร เทคนิคนครหลวง ฉบับที่ ๒๘ ประจำเดือนเมษายน
๒๕๐๖ ดังนี้

๑. การกำจัดมูลฝอยโดยเฉพาะแล้วรวมเองงานที่สัมพันธ์กันเข้าซึ่งมาอยู่ใน
ความควบคุมดูแล เช่น งานล้างท่อ รุกขกถกถอง ทั้งนี้เพื่อให้งานประสานกันและอยู่ในความ
รับผิดชอบของผู้ควบคุม

๒. ถ้าเป็นไปได้ควรให้มีสายช่างสุขาภิบาล เข้าร่วมดำเนินการด้วย

๓. การก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน และอาคารพาณิชย์ จะต้องมีเจ้าหน้าที่สา-
ธารณะสุขร่วมพิจารณาตรวจสอบ หากไม่ไปเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมตรวจสอบ ปัญหาทางอา-
การมักจะถูกพิจารณาแต่ความขี้เกียจแรงของอาคารแต่อย่างใดเท่านั้น ปัญหาเรื่องการ
ระบายน้ำโสโครกให้ถูกวิธีการ มักถูกละเลยเองเข้ามา

๔. เขตเทศบาลควรแบ่งกรมมีแผนผังเมืองของตนไว้สำหรับการขยายเมือง ปรึ-
คาศที่สำคัญในที่นี้คือ ถนนหนทาง คู่อุปถัมภ์ระบายน้ำ ที่รวมน้ำโสโครกและที่ทำลายน้ำโสโครก
ถ้าเป็นไปได้

๕. ต้องตั้งกรมจะต้องแบ่งเขตปฏิสัมพันธ์ออกเป็นเขต เมื่อค่าเงินงานไปแล้วก็
เคลื่อนย้ายออกไป ยังเขตอื่นต่อไปอีก แต่ตั้งเจ้าหน้าที่ไว้เพียงส่วนช่วยควบคุมเขตที่ปฏิสัมพันธ์
เสร็จไปแล้วเป็นเขต ๆ ไป

๖. ใ้การโฆษณา และสุ่มเสียด่างกว้างขวางเพื่อได้ประชาชนร่วมมือร่วม
ใจ ควรค่าพร้อมกันไป และต้องตั้งกองคำอย่างใดอย่างหนึ่งไปประชาชนได้เห็นการกระทำ
อันนั้น การร่วมมือร่วมใจจึงจะเกิดขึ้น

๗. ในเมื่อท้องถิ่นสามารถจัดให้มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการกำจัดมูลนี้แล้ว จึง
ควรจะได้หันมาบำรุงสวัสดิภาพโดยอาศัยพระราชบัญญัติสาธารณสุข ที่จำต้องแก้ไขเพิ่มเติมให้

---

^{๔๘} เสด็จ ชนะศิริ "โรคไข้เลือดออก" (วารสารเทศบาลนครหลวงไทย ปีที่ ๕
ฉบับที่ ๕๘ กันยายน ๒๕๐๔) พระนคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น หน้า ๒๑ - ๒๒

กว้างขวางและเล็กขาดยิ่งขึ้น เมื่อใช้บังคับเจ้าของอาคารบ้านเรือน สถานราชการ โครงการ เลี้ยวกับปัญหาในเรื่องแหล่งเพาะพันธุ์ยุงต่อไป

วิธีการปราบยุงที่ใช้ได้ผลดีในต่างประเทศก็คือ การไล่ปลาชนิดกินลูกน้ำเป็นอาหาร ทำการปราบยุง โดยปล่อยปลาจำพวกนี้ไปลงในบริเวณบ่อน้ำที่มีลูกน้ำอาศัยอยู่ ซึ่งปลาเหล่านี้ในเมืองไทยก็มีเช่น ปลาหางคาบ ปลาทองนกยูง ฯลฯ โดยเฉพาะปลาสองชนิดนี้สามารถแหวกว่ายอยู่บนผิวน้ำได้นาน ๆ และแพร่พันธุ์ได้รวดเร็ว จึงนับว่าเป็นปลาที่มีความสามารถมากในการทำลายยุง

วิธีการกำจัดยุงที่ดำเนินการอยู่ในสหรัฐอเมริกา นั้น เจ้าหน้าที่ของหน่วยกำจัดยุงจะดำเนินการเริ่มที่ การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง โดยทั่ววัน บางแห่งก็อาจทำออกไปนอกเขตเทศบาลมากทีเดียว เพราะยุงมีการบินของยุงไปได้ไกลมาก การสำรวจทำกันอย่างละเอียดพร้อมกันก็สำรวจจำนวนความหนาแน่นของยุง ลูกน้ำในยุงพร้อมกันเสีย เมื่อสำรวจเรียบร้อยแล้วก็ทำการกำจัดที่แหล่ง ๆ ไป การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของเขาที่ทั่วกันอยู่ในปัจจุบันสรุปได้ ๘ ประการ ^{๕๐}

- ๑. โดยการตอกลางระบายน้ำ เพื่อให้ได้มีแหล่งน้ำใสโครกเกิดขึ้น
- ๒. โดยการขุดทางระบายน้ำ เพื่อให้บรรจบกับ คู คลองใหญ่ เมื่อมีการเคลื่อนไหลของระดับน้ำขึ้น ลงอยู่เสมอ ก็จะทำให้ยุงวางไข่ไม่ได้ หรือเมื่อวางไข่แล้วก็เจริญเป็นลูกน้ำได้ยาก
- ๓. โดยการถมที่ลุ่มน้ำขัง ภายหลังจากพิจารณาแล้วว่า ที่ลุ่มบริเวณที่นั้นหาทางติดต่อกับทางระบายน้ำใกล้เคียงไม่ได้เลย เนื่องจากการถมที่ลุ่มอยู่ นอกเขตชุมชนจนจึงเป็นการสะดวกมากที่สุดโดยการไ้ระยะปูพื้นล่าง และเอาหินกลบหน้า ผิวอีกที เป็นการประหยัดดีกว่าใช้หินทั้งหมด และยังเป็นการทำจัดระยะปลอดยุงอีกด้วย
- ๔. โดยการหันหน้าผืนตามผิวน้ำ เพื่อป้องกันมิให้ลูกน้ำขึ้นมาหายใจได้
- ๕. โดยการต่อน้ำยาเคมีในแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่มีผิวน้ำสกปรกใช้น้ำมันไม้ได้ผล
- ๖. โดยการเลี้ยงปลากินลูกน้ำ เช่นปลากินยุง

^{๕๐} โอภาส อรรถวานิช "งานกำจัดยุงที่เมืองนิวยอร์กซิตี" (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพ ฉบับที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๕) หน้า ๔ - ๕

๗. โดยการเก็บสัมฤทธิ์ไม้ผ้า ซึ่งเป็นที่อาศัยและถ้ำรังชีวิตของลูกน้ำขึ้นให้หมด การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงโดยมากทำวิธีถาวร คือ วิธีที่ ๑, ๒, ๓, เพราะเป็นการลงทุนเพียงครั้งเดียว แต่ได้ผลไปนาน ส่วนวิธีการชั่วคราวจะสำคัญเมื่อไม่สามารถจะ ทำตามวิธีถาวรได้

สำหรับเทศบาลซึ่งมีจุดยุงมีในภาวะผู้รับผิดชอบของงานด้านนี้เพียงผู้เดียว นั้น ผู้เชี่ยวชาญแห่งองค์การอนามัยโลกได้ให้ข้อเสนอแนะกล่าวเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้ ๔๑

- ๑. ในกิจการสุจริตที่งานที่ประมาณ และมีนักเรียนโดยทั่วถึง เพื่อให้เกิดความเข้าใจจะได้ให้ความร่วมมือในการกำจัดยุงด้วยวิธี
- ๒. ขุดลอกคลอง คูใหญ่ ๆ ที่ดินเย็นให้น้ำไหลขึ้นลงได้โดยสะดวก และใช้หินที่ ขุดลอกไปถมที่ลุ่ม
- ๓. พยายามถมแหล่งของทั้งสองประเภทคลอง คู ให้เรียบใสไม่มีที่แหงนเว้าเป็นแอ่ง น้ำได้
- ๔. จัดเจ้าหน้าที่ตรวจคลอง คู เป็นประจำ เพื่อเก็บขยะและขจัดหินที่งัดน้ำหรือ สิ่งกีดขวางการไหลเวียนของน้ำในลำคลอง ลาก
- ๕. ห้ามเรือ เข้ามาจอดลัดแรมในคลอง (เว้นเสียแต่ได้รับการตรวจว่าไม่การ กัดยุงแล้ว)
- ๖. คูเล็ก ๆ ซึ่งขาดการดูแลรักษา ควรถมและจัดฝังหรือระบายน้ำแทน
- ๗. ล้างและทำความสะอาดท่อระบายน้ำข้างถนนทุก ๆ ๗ วัน ในการนี้อาจใช้ รถกลับเพสิ่งสูบน้ำจากแม่น้ำมาช่วยล้าง
- ๘. ซ่อมแซมท่อระบายน้ำที่มีผู้แ้วหรืออยู่ในสภาพที่ใช้งานได้เท่าที่จะสามารถ
- ๙. ให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตรา และแนะนำเจ้าของบ้านหรือเจ้าของที่ให้ทำลาย แหล่งกำเนิดยุงให้หมดสิ้น
- ๑๐. สระน้ำ หรือบ่อน้ำ ที่ไม่มีการใช้เป็นประจำแล้ว ควรจัดการปิดหรือถมเสีย
- ๑๑. เข็มงวงกวดจับ ลงโทษผู้ฝ่าฝืน ทั้งขณะมุดปล่อย ในทางระบายน้ำสาธารณะ

๔๑ โอลาส จรรยาไพโร "ยุงรำคาญ" (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพฯ ฉบับที่ ๔๔ ธันวาคม ๒๕๐๗) หน้า ๓๘ - ๓๙

จึงวางถังรองรับขยะมูลฝอยและมีการเก็บให้ทั่วถึงทุกแห่งแม้แต่ในแหล่งเสื่อมโทรม ก็ควรปิด
เข็นเข้าไปเก็บ

๑๒. ห้ามปลูกเถาะสถานริมคลองโดยเด็ดขาด โดยเฉาะจะอย่างไร้ผู้รื้อกล้าปลูกใน
ที่สาธารณะ ควรตั้งรั้วดอนโดยด่วน

๑๓. ห้ามปลูกสร้างโรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภทริมคลอง เพราะจะทำให้หน้า
สกปรก และคลองคับเขินเร็วขึ้น สำหรับโรงงานที่มีอยู่เดิมก็ให้พิจารณารื้อถอนไป

๑๔. หอระบายน้ำข้างถนนที่สร้างไว้ไม่ถูกหลักการ ม่างสุขาภิบาลให้จัดการแก้ไข
ส่วนต่อที่จะสร้างขึ้นใหม่ ต้องควบคุมให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์จริง ๆ

๑๕. การสร้างถนน หรือทางเดิน ไม่ว่าตามตรอก ซอย ก่อไปจะก่อสร้างหอระ-
บายน้ำ ความคุ้มกันไม่คุ้ม ถ้าเอกชนจะสร้างถนน ซึ่งเป็นทางสัญจร แบบทางสาธารณะก็ต้องบัง
กั้นให้ค่าคุ้มกันเช่นกัน

๑๖. วางผังเมืองให้เรียบร้อย รวมทั้งเขตที่จะขยายออกไปอีกด้วย เพื่อมองเห็นยัง
ห่างไกล ๆ มิให้เกิดขึ้นผิด

๑๗. แหล่งขยะมูลฝอยทุกแห่งที่ยังไม่สามารถทำลายได้ ต้องควบคุมอยู่ตลอดไป
ตั้งวิธีจัดการต่าง ๆ ตามเทศบัญญัติ

อย่างไรก็ตามจกข้อเสนอนี้ต่าง ๆ ทั้ง ๑๗ ข้อขององค์การอนามัยโลกนี้ แม้
จะไล่ให้ไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๔ นั้น ยังคงมีผู้ปฏิบัติที่ทันสมัยและใช้ใกล้ตลอดมา แต่ก็ยังมีสิ่งที่ยัง
งานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับของเทศบาตรวขตั้งฝ่ายสาธารณสุขได้ปฏิบัติมาแล้ว และถ่วงตั้งค่าเนิน
การอยู่ทั้งสิ้น และเกือบทุกข้อ ซึ่งแม้ว่าบางข้ออาจจะหย่อนไปบ้าง เพราะเนื่องจากปัญหาบาง
ประการ แต่ปัญหาใหญ่ที่สุดของฝ่ายสาธารณสุขก็คือ ขาดงบประมาณเพิ่มเติมที่จะนำมาใช้แก้
ปัญหาเรื่องนี้นั่นเอง

การกำจัดมูลฝอยจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายสาธารณสุขก็จริงอยู่ แต่กำลังฝ่ายสา-
ธารณสุขแล้วไม่อาจจะแก้ปัญหานี้ให้ลุล่วงไปได้ ถ้าหากไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน
ต่าง ๆ เหล่านี้ ๕๖

๑. ฝ่ายการโยธา เกี่ยวกับการวางผังเมืองการรื้อถอนทำลายแหล่งเสื่อมโทรม การสร้างถนน และท่อระบายน้ำโสโครก

๒. กองสวนสาธารณะ เกี่ยวกับการดูแลท่อระบายน้ำสาธารณะโดยทั่วไปให้อยู่ ในสภาพที่ใช้งานได้ดีอยู่เสมอ

๓. กองรักษาความสะอาด เพื่อเกี่ยวกับท่อระบายน้ำสาธารณะโดยทั่วไป ให้ อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อยู่เสมอ

๔. กองควบคุมอาคาร เกี่ยวกับการปลูกสร้างอาคารใหม่ ๆ ต้องไม่ปลูกบนที่ถม อาคารปลูกใหม่ต้องมีทางระบายน้ำใช้ น้ำโสโครกที่ถูกต้อง ฯลฯ

๕. กองการศึกษา ควรมีชั่วโมงอบรมเด็กเล็กเริ่มตั้งแต่เด็ก ๆ ให้รู้จักรับผิดชอบ และช่วยแก้ไขสภาพสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในบ้าน โรงเรียน และสถานที่ที่เกี่ยวข้องให้ ถูกต้องเล่าที่จะเป็นไปได้

นอกจากการกำจัดมูลแล้ว แผนกกำจัดแมลงและสัตว์นำโรคเทศบาลนครกรุงเทพฯ ยังได้ทำการกำจัดแมลงต่าง ๆ ที่อาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพและทรัพย์สินของประชาชนอีกด้วย เช่นแมลงวัน ยุงหวด แมลงสาบ หนัด เป็นต้น ซึ่งเทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้ดำเนินการอยู่แล้ว ในขณะนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อปรากฏผู้มีร้องขอไปเป็นพิเศษ หากเทศบาลนครกรุงเทพฯ ก็จะส่ง เจ้าหน้าออกไปบริการให้โดยคิดค่าบริการ เบื้องเล็กน้อย

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับเรื่องการทำกำจัดแมลงต่าง ๆ ของเทศบาลนครกรุงเทพฯ นับตั้งแต่ได้เริ่มงานมาจนกระทั่งบัดนี้ ยังนับได้ว่าอยู่ในขั้นที่จะต้องปรับปรุงอยู่ชุกมาก ความ ค้าวค้ำในขั้นนี้ค่อนข้างจำกัด จำนวนยุงและแมลงได้ลดลงบ้างโดยเฉพาะในฤดูแล้ง แต่ได้เพิ่มขึ้นในฤดูฝน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพของนครกรุงเทพฯ ไม่ก่ประการล้างและ เป็องจากเทศบาลกลางงบประมาณที่จะดำเนินการปราบปรามอย่างจริงจังจึงยังประการหนึ่ง

สำหรับผลการปฏิบัติงานของแผนกกำจัดแมลงและสัตว์นำโรคในปี พ.ศ. ๒๕๐๔

นี้แสดงนี้ ๕๓

๑. การควบคุมยุง

- ให้การสุกศึกษาเป็นกลุ่มตามโรงเรียนและสถานที่ราชการต่าง ๆ รวม ๒๐๖ ครั้ง มีผู้เข้ารับการสุกศึกษาประมาณ ๘๑,๘๗๘ คน

- ให้การสุกศึกษาโดยหน่วยเคลื่อนที่ รวม ๒๑๐ ครั้ง

- ให้การสุกศึกษาเป็นรายบุคคล เรื่องนี้แผนก ฯ ได้รับความช่วยเหลือจาก สโมสรลูกเสือกรุงเทพ จัดลูกเสือจำนวน ๔๐๐ คน ออกแนะนำประชาชนตามบ้านให้ร่วมมือกัน ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

- มีบ้านที่ได้รับการแนะนำ รวม ๒๔,๐๕๐ บ้าน

- จำนวนประชาชนที่ได้รับการแนะนำ ๑๓๘,๑๓๘ คน

- ในการให้สุกศึกษาโดยวิธีต่าง ๆ นี้ แผนกฯ ได้แจกใบปลิวแนะนำโรคไข้เลือดออก รวม ๑๐๕,๓๒๑ ฉบับ

- อาคารบ้านเรือนที่ได้รับการพ่นหมอก ดี.ดี.ดี. เพื่อกำจัดยุง ๒๓,๔๖๗ แห่ง พ่นน้ำมันเพื่อทำลายลูกน้ำที่แหล่งเพาะพันธุ์ยุง รวม ๒,๔๘๖ แห่ง

- ใช้น้ำมัน รวม ๑๓๑,๑๘๖ ลิตร

๒. การควบคุมลูกน้ำ

- ชุกลอกทางระบายน้ำเพื่อให้น้ำไหลได้สะดวก เพื่อทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงให้หมดไป

- โดยวิธีพ่นน้ำมันเพื่อให้น้ำมันกระจายปิดหน้าผิวน้ำเป็นผลให้ลูกน้ำขาดที่หายใจและตายไป ได้ทำการพ่นน้ำยาเคมีในแหล่งต่าง ๆ ที่มีลูกน้ำชุกชุม

- โดยวิธีปล่อยปลากินลูกน้ำ เพื่อให้ปลาแพร่พันธุ์และกินลูกน้ำ ปลาที่สามารถกินลูกน้ำได้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะปลาคาร์พเมี่ยงสามารถกินลูกน้ำได้วันละ ๓๑.๖ ตัวโดยเฉลี่ย ในบริเวณน้ำสกปรก ซึ่งปลามีความหนาแน่น ๑๐ ตัวต่อตารางเมตร จะสามารถกินลูกน้ำได้หมด นอกจากนี้ปลานี้ยังสามารถเจริญเติบโตและแพร่พันธุ์ได้ดีในน้ำสกปรกซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงรำคาญอีกด้วย ปลาคังคี่ตัวนี้คือปลา cuppy

๓. การควบคุมแมลงอื่น ๆ

ในปี ๒๕๐๔ ได้ทำการกำจัดแมลงต่าง ๆ เช่น ปลวก เลือด หมัดและแมลงวัน ได้รับรางวัลทั้งสิ้น ๓๓ ราย แผนกฯ ได้ดำเนินการกำจัดให้ คิดเป็นบ้านที่ได้รับการควบคุม ๔๔ หลังคา

เรือน ใต้น้ำยาเคมีไปทั้งสิ้น ๔๔ ลิตร

๔. การควบคุมไข้เลือดออก

การควบคุมไข้เลือดออกเท่าที่ทราบกันอยู่ในขณะนี้ โรคไข้เลือดออกยังไม่มียาที่
จะฉีดป้องกันหรือยังไม่มียาโดยเฉพาะที่จะไข้รักษา ดังนั้น วิธีเดียวที่จะควบคุมโรคนี้ก็คือทำการ
กำจัดยุงลาย ซึ่งเป็นสาเหตุของโรค โดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งแผนก ไล่ดำเนินการดังต่อไปนี้

- พันหมอกควัน คี.คี.ที. ที่บ้านผู้ป่วยและบริเวณโดยรอบ เพื่อที่จะทำลายยุง
ลายติดเชื้อ (infected mosquitoes) ให้ตายทันทีทันใด ทั้งนี้เพื่อตัดการแพร่กระจายของโรค
โดยยุงลายเท่านั้น

- จำนวนบ้านทั้งหมดซึ่งอยู่ในบริเวณรอบ ๆ บ้านผู้ป่วยที่ได้รับการพันหมอกควัน
คี.คี.ที. รวมทั้งสิ้น ๑๑,๕๖๔ บ้าน

- เนื่องจากยุงลายมีชีวิตรอดออกหากินในตอนกลางวัน สถานที่ซึ่งเป็นที่
รวมบุคคลซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดโรคนี้ได้ง่าย จึงได้รับการพัน คี.คี.ที. ชนิดออกฤทธิ์ระยะนาน เพื่อ
เป็นการป้องกันยุงลาย งานที่แผนก ไล่ปฏิบัติในเรื่องนี้ได้แก่

- พัน คี.คี.ที. ชนิดออกฤทธิ์ระยะนานตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ๒๓ แห่ง

- พัน คี.คี.ที. ชนิดออกฤทธิ์ระยะนานตามโรงเรียนประถม และโรงเรียน

อนุบาล รวม ๒๓๒ โรงเรียน

นอกจากนี้ยังไล่ทำการพัน คี.คี.ที. ชนิดออกฤทธิ์ระยะนานที่บ้านที่เคยมีโรคไข้เลือด
ออกระบาดอีกหลายแห่ง ๔๔

สถิติการระบาดของโรคไข้เลือดออกที่เกิดจากยุงลายในประเทศไทย ที่เคยปรากฏ
นับแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ - ๒๕๐๗ มีดังนี้ ๕๕

๕๕ รายงานประจำปี ๒๕๐๔ ของฝ่ายสาธารณสุข หน้า ๕๑

๕๕ โอกาส ดรรชนี "ไข้เลือดออก" (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพ ปีที่ ๔
ฉบับที่ ๔๕ กันยายน ๒๕๐๗) หน้า ๑๔

ปี พ.ศ.	๒๕๐๑	๒๕๐๒	๒๕๐๓	๒๕๐๔	๒๕๐๕	๒๕๐๖	๒๕๐๗
จำนวนผู้ป่วยในเขต-							
เทศบาลนครกรุงเทพ	๑,๓๕๖	๑๐๐	๑,๒๓๓	๕๖๗	๒,๕๕๕	๑,๒๕๑	๕,๓๕๔
จำนวนผู้ตาย	๑๓๐	๑๒	๕๒	๒๒	๑๕๒	๑๐๕	๒๕๔

๔.๓.๒ การกำจัดสัตว์นำโรค

สัตว์นำโรคที่ร้ายแรงซึ่งเทศบาลนครกรุงเทพได้เร่งกำจัดอยู่ในขณะนี้ได้แก่ หนู และสุนัข นอกจากนี้ยังมีสัตว์ประเภทที่ไซ้เนื้อเป็นอาหาร ซึ่งเทศบาลก็ได้เข้าทำการตรวจตรา ก่อนที่จะให้ทำการฆ่าแล้วเพื่อนำไปจำหน่ายแก่ประชาชนบริโภค

กิจการเกี่ยวกับการกำจัดหนูของแผนกกำจัดแมลงและสัตว์นำโรคนี้ ได้เริ่มดำเนินการ อย่างจริงจังในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ สาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มปริมาณของหนูมีมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในเขตพระนครธนบุรี ซึ่งปรากฏว่าหนูเหล่านี้ได้ทำความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนเป็นหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่ามากมาย ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เคยคำนวณไว้ในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ว่าหนูในสหรัฐอเมริกา ได้ทำลายทรัพย์สินประชาชนเสียหายปีละประมาณ ๒๐๐,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์ หรือเท่ากับค่าจ้าง ทหารของสหรัฐฯ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คนต่อปี ^{๕๖}

สำหรับในประเทศไทยเรานั้นเป็นที่คาดกันว่าหนูได้ทำความเสียหายให้กับทรัพย์สิน ประชาชนไม่น้อยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครกรุงเทพนั้น ตัวเลขที่คาดคะเน อย่างใกล้เคียงข้อเท็จจริงที่สุดก็คือ จำนวนหนูมีเท่า ๆ กับจำนวนประชากรทั้งหมดทุกเพศทุกวัย นั้นเอง หรือเท่ากับจำนวนประชากรของกรุงเทพที่มีประมาณ ๑ ล้าน ๙ แสนตัว จำนวนที่กล่าว นี้เป็นการคาดคะเนตามหลักวิชา คือในหลักสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมอย่างปัจจุบัน คน ๆ หนึ่งจะมีอาหารเหลือ อาหารเสีย หรืออาหารที่เก็บไว้รับประทานพอเพียงสำหรับหนูตัวหนึ่งพอดี และจากการสำรวจโดยละเอียดชนิดวิธีไม่เจาะจง ก็ได้ผลเกือบตรงกัน ๑๐๐ % คือบ้านใดมีคน ๑๐ คน จะพบ หนู ๑๐ ตัวเหมือนกัน ^{๕๗}

^{๕๖} Ehlers C.E. Victor, Municipal and Rural Sanitation,
Mc Graw-Hill Book Company, INC., 1950, p 227 .

^{๕๗} โสภาส ธรรมวานิช "สัปดาห์แห่งการกำจัดหนู" (วารสารเทศบาลนครกรุงเทพ ฉบับที่ ๕๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔) หน้า ๑๑

ฉะนั้น แผนกกำจัดแมลงและสัตว์นำโรคจึงได้พยายามหาวิธีการที่จะให้มีการกำจัด หนุอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งทั้งนี้ควรได้รับการร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ประชาชนได้ทราบถึงความเสียหายจากหนุและร่วมมือกันกำจัดหนุด้วยตนเองตลอดจนร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทำการปราบหนุ จึงจะทำให้วงวนคันนี้ไถ่ผล ทางแผนกฯ จึงได้นำข้อคิดเห็นในเรื่องนี้เสนอขึ้นตามลำดับ และได้รับอนุมัติจากท่านนายบยกเทศมนตรี ให้จัดสัปดาห์แห่งการกำจัดหนุขึ้น ๕๔

ในวันสัปดาห์แห่งการกำจัดหนุนั้น เทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้ทำการแจกยาเบื่อหนุ ให้กับประชาชนทั่วไปตลอดจนได้ให้คำแนะนำวิธีใช้และระมัดระวังป้องกันพิษที่เกิดจากตัวยยา โดยไม่คิดมูลค่า ยาเบื่อหนุนี้คือทำการแจกแก่ประชาชนตามศูนย์บริการสาธารณสุขทุกแห่ง และที่หน่วยโฆษณาแนะนำชี้แจงแก่ประชาชนทุกหน่วย ยาที่ใช้นี้สามารถออกฤทธิ์ฆ่าหนุได้ภายใน ๒๔ ชั่วโมง การใช้ยาประเภทนี้ หนุจะเกิดความรู้สึกกระวังเกรงกลัวและเรียนรู้ได้เร็ว ทำให้หนุตัวอื่นไม่กล้าแตะต้องอีก เพราะหนุที่ตายหรืออม ๆ กันจะมีจำนวนมากมายทำให้หนุที่รอดไปได้เซ็ดหลาย ไม่กล้ากินยาเบื่อนั้นต่อไป

โรคที่ร้ายแรงเกิดจากการนำเชื้อของหนุนั้นไปกัดกาฬโรค ไข้รากสาคใหญ่ติดจากหนุ โรคพยาธิสำคูลในกล้ามเนื้อ โรคตับอักเสบจากหนุ โรคไข้หนูกัด โดยเฉพาะกาฬโรคซึ่งเกิดจากหมัดของหนุที่เป็นโรคนี้นี้ ไปกัดคนทำให้ผู้ที่ถูกกัดเป็นกาฬโรคด้วย

ส่วนโรคที่เกิดจากสุนัขนั้นได้แก่โรคพิษสุนัขบ้า หรือโรคกลัวน้ำซึ่งในเรื่องนี้เทศบาลได้ทำการปราบปรามและกำจัดสุนัขเถื่อนมาตลอด ตลอดจนได้ทำการควบคุมฉีดวัคซีนโรคให้แก่สุนัขที่มีเจ้าของ และได้ออกกฎหมายบังคับแก่ผู้ที่เลี้ยงสุนัข ให้ดำเนินการควบคุมสุนัขของตนดังนี้

- ผู้เลี้ยงสุนัขอายุตั้งแต่ ๒ เดือนขึ้นไปไว้ในกรงครอบงอง ต้องนำสุนัขนั้นไปแสดงความจำนงขอรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าต่อเจ้าพนักงานสาธารณสุข และภายในกำหนด ๕๐ วันนับแต่วันได้มีประกาศของเจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดวันและท้องที่ซึ่งต้องนำสุนัขไปรับการฉีดวัคซีนดังกล่าวข้างตน

- สุนัขตัวใดได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขออกใบสำคัญรับรองการฉีดวัคซีน และมอบเหรียญให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองไปติด หรือแขวนไว้ที่ปลอก กอเป็นเครื่องหมายประจำตัวสุนัข

- ใบสำคัญรับรองการฉีดวัคซีนนี้เจ้าของหรือผู้ครอบครองจะต้องเก็บรักษาไว้เพื่อการตรวจสอบและเพื่อไปรับฉีดวัคซีนซ้ำอีก และในโอกาสที่สุนัขจะต้องเดินทางไกลหรือต่างจังหวัด ให้นำใบสำคัญรับรองการฉีดวัคซีนนี้ไปด้วยทุกครั้งที่จะเดินทาง

- เมื่อสุนัขตัวใดปรากฏอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแจ้งความต่อเจ้าพนักงานสาธารณสุขแห่งท้องถิ่นที่ตนมีภูมิลำเนาภายในเวลายี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาเริ่มปรากฏอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ๙๙

- เมื่อปรากฏว่ามีหรือสงสัยว่ามีสุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในอาคารหรือสถานที่ใด ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีอำนาจเข้าไปในอาคารหรือสถานที่นั้น เพื่อตรวจสุนัขนั้นได้ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก ๑๐๐

- ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีอำนาจจับ เพื่อกักกันหรือทำลายสุนัขที่เป็น หรือสงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้า ๑๐๑

- ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีอำนาจจับหรือทำลายสุนัขที่ไม่ปรากฏเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือที่ไม่มีเครื่องหมายหรือใบสำคัญแสดงว่าได้รับการฉีดวัคซีนตามกำหนดแล้ว ๑๐๒

ในเรื่องที่เกี่ยวกับสุนัขเดื่อนี้ สำหรับเมืองไทยเราจะเห็นว่าเมื่ออยู่เกลื่อนไป ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศไทยเรานิยมนำสัตว์ไปปล่อยไว้ทั่วควาอาราม เพื่อให้สัตว์นั้นได้อยู่อาศัยกับพระ เพราะพระมักจะมีอาหารเหลือแจกจ่ายให้กับสัตว์เลี้ยง เหล่านี้อยู่เสมอ ทำให้สัตว์เหล่านี้

๙๙ พระราชบัญญัติป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พุทธศักราช ๒๔๙๔ มาตรา ๕

๑๐๐ เรื่องเดียวกัน มาตรา ๖

๑๐๑ เรื่องเดียวกัน มาตรา ๗

๑๐๒ เรื่องเดียวกัน มาตรา ๘

นี้โดยเฉพาะสุนัขมีโอกาสดูแลพื้นที่อย่างรวดเร็วกว่า เมื่อสุนัขนั้นมีมากเกินไปที่จะอาศัยอยู่ในวัดนั้นได้ ก็จะออกไปเดินเล่นตามถนนหนทาง เพื่อหาแหล่งอื่นอยู่หรือหาอาหารเรื่อยไป

จากการที่สุนัขออกไปเดินเล่นตามถนนหนทางเช่นนี้ ย่อมจะก่อให้เกิดความไม่ เป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น โดยเฉพาะการจราจรอาจติดขัดได้ยิ่งกว่านั้น สุนัขที่เดินเล่นเหล่านี้ ยิ่งก่อความยุ่งยากให้แก่เทศบาลโดยการถ่ายอุจจาระไว้ตามถนนหนทางและเหอะเหั่วไป และจากการที่สุนัขดังกล่าวมีโอกาสดูแลพื้นที่ตามถนนหนทางเช่นนี้ เมื่อปรากฏว่าสุนัขนั้นเป็นโรคช้ำ ย่อมทำให้ สุนัขนั้นมีโอกาสที่จะเลือกกัดคนได้สะดวกยิ่งขึ้น

ฉะนั้นวิธีการที่จะกำจัดสุนัขให้โดยล้นจะต้องชักชวนให้ประชาชนร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่โดยไม่งง เกรียมให้มีผู้นำสุนัขไปปล่อยตามวัด เมื่อมีลูกออกมามาก แทนที่จะนำไปปล่อยก็ให้ทำลายหรือส่งให้เทศบาลเพื่อให้ทางเทศบาลเป็นผู้จัดการตามความเหมาะสมต่อไป คงเหลือไว้แต่ตัวที่คงการจะเลี้ยงจริงๆ เท่านั้น ซึ่งตนจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามเทศบัญญัติต่อไปด้วย โดยการนำสุนัขไปปล่อยวัดขึ้นและไม่ปล่อยให้ออกไปเดินเล่นตามถนนหนทาง ส่วนทางวัดนั้นก็จะต้องขอร้องให้พระได้เห็นแก่ความเดือดร้อนของประชาชน โดยยอมให้พนักงานเทศบาลไม่กำจัดสุนัขที่ไม่มีเจ้าของนั้นเสีย

วิธีการกำจัดสุนัขไม่มีเจ้าของในอังกฤษนั้น เขาได้จัดตั้งสมาคมขึ้นเรียกว่า Dog's Home หรือบ้านสุนัข ที่ตำบล Battersea ในนครลอนดอน ซึ่งจัดตั้งโดยสมาคมการกุศล และอยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมราชินีแห่งกรุงอังกฤษ ผู้จะเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมต้องเสียค่าบำรุงอย่างต่ำ ๕ ปอนด์ สำหรับตลอดชีพ และอย่างต่ำ ๕ ชิลลิงค์ สำหรับระยะเวลา ๑ ปี ๑๐๓

สมาคมดังกล่าวได้ดำเนินงานไปเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ ๑๐๔

๑๐๓ กรมมหาดไทย "รายงานการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพมหานครกับคณะ"
(เอกสารประกอบความรู้หมายเลข ๒ การประชุมใหญ่ ส.ท.ท. ครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๕ กันยายน - ๑ ตุลาคม) พระนคร โรงพิมพ์สวนทองถิ่น ๒๕๐๓ หน้า ๒๑

๑๐๔ นันทกา สุประภาตะนันท์ "จะควรทำอย่างไรกับสุนัข" (เอกสารประกอบความรู้หมายเลข ๔ การประชุมใหญ่ ส.ท.ท. ครั้งที่ ๑) ๒๕๐๓ หน้า ๔ - ๕

- (๑) เพื่อเก็บสุนัขที่หลงจากเจ้าของคืนให้แก่เจ้าของไป
- (๒) เพื่อให้อาหารและที่พักพิงชั่วคราวแก่สุนัขที่อดอยากและปราศจากที่พึ่ง ซึ่งเก็บได้ตามถนนและที่ต่าง ๆ
- (๓) เพื่อช่วยให้สุนัขพันธุ์ดีได้มีคนรับไปเลี้ยง
- (๔) เพื่อช่วยทำรายสุนัขที่แก่หรือที่บาดเจ็บหรือที่ป่วยเจ็บให้ตายโดยไม่เจ็บ

พวกทรมาณ

งานเกี่ยวกับการกำจัดหนูและสุนัขในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ดังต่อไปนี้

ก. การกำจัดหนู การปฏิบัติงานส่วนใหญ่คือการกำจัดหนู และหมัดหนูอันเป็นสื่อนำเชื้อกาฬโรค และคนควาตรวจหาเชื้อโรคเพื่อประโยชน์ในการพยากรณ์โรคและควบคุมโรค การกำจัดหนูในรอบปี ๒๕๐๘ นั้นแผนกฯ ได้รับมอบนโยบายจากเทศบาลให้ทำการกำจัดหนูอย่างกว้างขวางเป็นพิเศษ จึงได้จัด "สัปดาห์แห่งการกำจัดหนู" ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๘ - ๒๓ เมษายน เพื่อชักชวนประชาชนให้เห็นความสำคัญของหนู และร่วมมือกันกำจัด เนื่องจากงานนี้ต้องการให้ประชาชนได้ร่วมมือถึงกล่าวข้างต้น จึงได้ทำการโฆษณาอย่างกว้างขวางโดย

- แวกเอกสารดูซีดศึกษา ๒๕,๐๘๕ ฉบับ
- แจกใบปลิวอักษรวน ๕๑,๔๑๔ ฉบับ
- ปักโปสเตอร์ตามที่ชุมนุมชน ๒,๐๐๕ ฉบับ
- ปักประกาศอักษรวนในรถประจำทางของบริษัทต่าง ๆ ๒๖ บริษัท เป็น

ประกาศทั้งสิ้น ๒,๖๐๐ ฉบับ

- ติดป้ายอักษรวนขนาดเล็กในที่สาธารณะ ๑๒๐ แห่ง
- ติดป้ายอักษรวนขนาดใหญ่ในที่สาธารณะ ๑๐ แห่ง

รวมทั้งทำการโฆษณาผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และสิ่งรุดออกใช้เครื่องขยายเสียงโฆษณาอักษรวนอย่างกว้างขวาง

- ในสัปดาห์แห่งการกำจัดหนูนี้ ได้ทำการแจกยาเชื้อให้ประชาชน รวมทั้ง

สิ้น ๓๐,๓๙๕ ห่อ

- ไร่ถรง ๖๐๐ ไร่ ออกคักหนูให้แก่ประชาชน
- ในถรงนี้ได้คำนวณว่ามีหนูที่ตายโดยยาเบื่อเป็นจำนวนถึง ๑๔๐,๑๐๐ ตัว

และโคฆ่าหนู ๔,๒๔๒ ตัว

สำหรับข้อมูลเป้าหมายที่จะกระตุ้นเตือนประชาชนให้เห็นความสำคัญของหนู และร่วมมือกันกำจัดเสีย ยืนยันว่าได้๑๑เป็นที่น่าสนใจ ๑๐๕

๑. การกำจัดสุญไซ การดำเนินการเป็นงานความอุดมป้องกันและกำจัดสุญไซในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ นี้ มิได้มีการบันทึกไว้ ซึ่งจะได้นำเอาตัวเลขของปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง ๓๐ กันยายน ได้ดำเนินการเชื่อมโยงกับโรคได้ดังนี้ ๑๐๖

- จำนวนสุญไซที่จับได้	๕๖,๘๖๓	ตัว
- จำนวนสุญไซที่กำจัด	๕๓,๕๗๕	ตัว
- การปฏิบัติการ จับสุญไซตามตำบอง	๒๗๕	ตัว
- การให้ความร่วมมือทางวิธีจับกับสมาชิกอื่น	๕,๑๗๕	ตัว
- จำนวนสุญไซที่ได้รับการส่งตัวกักขัง	๖,๓๕๐	ตัว

สรุปและข้อสังเกต

เกี่ยวกับงานสุญไซของเทศบาลนครกรุงเทพมหานคร ในขณะที่หากจะได้อธิบายความที่บรรลุไว้โดย พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. ๒๕๕๖ แล้ว จะเห็นได้ว่า เทศบาลได้ปฏิบัติอยู่แล้วเกือบครบทุกอย่าง แต่เท่าที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ยังไม่ปรากฏว่า มีกิจการที่เกี่ยวกับสุขลักษณะของประชาชนที่ไม่ได้อยู่กับเทศบาล แต่ได้ไปขึ้นอยู่กับหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่หน้าที่เกี่ยวกับการรักษาสุขลักษณะของประชาชน ซึ่งเห็นว่าเป็นการไม่เหมาะสม ตัวอย่างได้แก่ในเรื่องที่เกี่ยวกับสถานบริการต่าง ๆ เช่น สถานอาบ อบ นวด เป็นต้น ซึ่งกิจการดังกล่าวได้ขึ้นอยู่กับกรมตำรวจ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจประจำหน้าสี่ห้องในสถานรักษาความสงบเรียบร้อยและเป็นผู้ควบคุมเกี่ยวกับสุขลักษณะของสถานที่ดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับการควบคุมกิจการด้านนี้ยังไม่ปรากฏว่าไม่ได้ขอแก้ไขการ เพราะเทศบาลยังขาดเจ้าหน้าที่ที่จะออกไปปฏิบัติงานตรวจตราดูแลได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง ตัวอย่างเช่นในเรื่องเกี่ยวกับกิจการตลาด ซึ่งยังคงปรากฏว่าตลาดส่วนใหญ่ยังขาดการควบคุมในเรื่อง

๑๐๕ รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๔ หน้า ๕๖

๑๐๖ รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๑๐๔ - ๑๐๕

ดูขงลักษณะ ฉะนั้น สถานที่ตั้งกล่าวถึงยังคงปรก ที่นตลาคยังตงมีน้ำเกาะเกาะอยู่ทั่วไป นอก จากนี้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร้านอาหาร เนื่องจากเทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้ใช้วิธีจูงใจด้วยการวาง มาตรฐานเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดเพื่อให้อาหารปลอดภัย หากร้านอาหารไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ใดส่วนใด ก็จะได้ใบสั่งจ้องแก่ร้านนั้นไป ซึ่งก็ได้มีส่วนทำให้ร้านอาหารจำนวนมากไม่ยอมไปให้พยายาม ฝ่าฝืนปรุงสุกสะอาดของอาหารได้ตามมาตรฐาน

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับร้านอาหารนี้ เทศบาลไม่ควรมองข้ามประเภทที่ขายอาหาร แต่ไม่มีร้านเป็นที่ขาย ที่ขายอาหารดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นประเภทแผงลอย และสถานที่ขายอาหาร ดังกล่าว ส่วนใหญ่จะไม่ถูกสุขลักษณะทั้งในเรื่องสถานที่และอาหารที่ขาย จึงควรจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงสถานที่ขายอาหารประเภทนี้ต่อไป เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาอาศัยที่ขาย อาหารประเภทนี้อยู่อย่างมาก

งานสุขาภิบาลอีกอย่างหนึ่งที่อยู่ในความดูแลของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ซึ่งยังมีปฏิบัติ จัดทำไปอย่างไม่เรียบร้อย สหความก้าวหน้าเท่าใดก็เห็น ได้แก่การกำจัดมูลและสัตว์น้ำโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องมูล ยังคงปรากฏอยู่ทั่วไป โดยเทศบาลก็ได้พยายามดำเนินการกำจัด อยู่แล้ว และได้ดำเนินการขยายมี แต่จำนวนก็ยังคงมีอยู่ เช่นเดิม ซึ่งทั้งนี้ก็ให้เห็นว่า เทศบาลยังขาดงบประมาณในด้านนี้อย่างมาก เพราะงานการกำจัดมูลยังมีไว้ว่าจะดำเนินการ โดยการกำจัดแต่อย่างใดไม่ได้ แต่การป้องกันมิให้มูล เกิดขึ้นมาก็เห็นได้ เป็นสิ่งที่จะต้องรักษาและ ในประการหลังให้ต้องอาศัยวิธีการดำเนินการงานหลายอย่าง เช่นการกำจัดมูลตามครัวเรือนให้มีเป็นกัน อันได้แก่การถมที่ถม การกำจัดน้ำโสโครก การทำความสะอาดของและท่อระบายน้ำ ตลอดจนการ ได้กำหนดน้ำแก่ประชาชนทั่วไปในเรื่องของกรรมวิธีในการกำจัดมูลภายในอาคาร ของตน เหล่า นี้เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ในขณะนี้ ปรากฏว่ายังมีสถานที่ของเอกชนหลายแห่งที่เป็นแหล่งเพาะ พันธุ์ุง โดยที่เอกชนไม่ยอมกำจัดประการหนึ่ง และโดยเหตุที่ไม่มีเงินที่จะดำเนินการจัดการหนึ่ง ซึ่งในการนี้ เทศบาลอาจยื่นมือเข้าวิทาการกำจัดให้ หรือโดยการออกกฎหมายหรือ ข้อบังคับให้ผู้ที่มีผู้เป็นเจ้าของเป็นที่เพาะพันธุ์ุงให้ทำการถมเสีย หากไม่ทำการถมก็ให้เทศบาล เข้า ดำเนินการถมแล้ว เรียกค่าใช้จายเอาจากผู้นั้นต่อไป

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าในสมัยพุทธเจ้ายังมีคนซึ่งปลงใจฆ่าสัตว์ ซึ่งปลง
เหล่านี้ได้เอาหัวหมูน้ำ (ลูกขง) เป็นอาหาร จึงปรากฏว่าพ่อค้าขายปลาส่วนใหญ่ได้พยายามเพาะ
ลูกน้ำไว้เพื่อขายให้แก่ผู้เลี้ยงปลา ซึ่งมีอีกว่าเป็นผู้ที่มิชอบด้วยใจในโลกาและสันตุต่อไป ละ-
นั้น เหตุยวตถวรไฉนาวีสิการป้องกันหรือกำจัดในเรื่องนี้ด้วย